

FILOZOFICKÁ FAKULTA MASARYKOVY UNIVERZITY

ÚSTAV ARCHEOLOGIE A MUZEOLOGIE

STUDIJNÍ ROK 2007 / 2008

Kateřina Brdíčková

posluchačka 3. ročníku kombinovaného studia muzeologie

Scénář výstavy — Historie horolezectví

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Holman

Brno 2008

PROHLÁŠENÍ:

Prohlašuji tímto, že jsem diplomovou bakalářskou práci na téma Scénář výstavy – Historie horolezectví vypracovala samostatně, pouze s použitím literatury a pramenů v práci uvedených.

V Tišnově 29. dubna 2008

PODĚKOVÁNÍ:

Na tomto místě bych chtěla poděkovat Mgr. Pavlu Holmanovi za vedení práce, Podhoráckému muzeu v Předklášteří, zejména PHDr. Ireně Ochrymčukové za vlídné přijetí, cenné rady a připomínky a také rodině za trpělivost.

Obsah

1	Úvod	6
2	Poslání výstavy	8
3	Přehled historie světového horolezectví	9
3.1	Počátky	9
3.2	Dobývání Mont Blancu	10
3.3	Počátky ženského horolezectví	11
3.4	Zlatá éra alpinismu	12
3.5	Hledání nových obtížností — nové cesty a první zimní výstupy	13
3.6	Další odvážné ženy	15
3.7	Počátky umělého lezení	16
3.8	Založení UIAA	16
3.9	Alpské severní stěny mezi dvěma válkami	16
3.10	Významné osobnosti poválečného horolezectví	17
3.11	První himálajské expedice	18
3.12	Období dobývání osmitisícových vrcholů	19
3.13	Reinhold Messner	20
3.14	Messnerovi následovníci	21
3.15	Velké americké skalní stěny	21
3.16	Vyznavači volného skalního lezení	22
4	Historie horolezectví u nás	24
4.1	Horolezecké spolky	24
4.2	Počátky horolezectví u nás	26
4.3	Velká jména poválečného českého horolezectví	27
4.4	První velké expedice	28
4.5	Tragický Huascarán	28

4.6	70. léta a první osmiticícové vrcholy	29
4.7	Kangchenjunga	30
4.8	Čhokori	30
4.9	První Češka na osmitisícovém vrcholu	31
4.10	Mount Everest	31
4.11	Další úspěšné expedice 80. let	31
4.12	České horolezectví po rozdělení republiky v roce 1993	32
5	Koncepce výstavy	34
5.1	Výstavní prostory	34
5.2	Doprovodné akce	35
5.3	Rozpočet	36
6	Scénář	37
6.1	Místnost č.1 — Historie světového a českého horolezectví	37
6.2	Místnost č. 2 — skalní oblasti v České republice	55
6.3	Místnost č.3 — dětská herna, přednášková místnost	73
7	Závěr	74
	Resumé	76
	Odkazy a poznámky	77
	Prameny a literatura	89
	Seznam příloh	98

Kapitola 1

Úvod

Tématem předkládané bakalářské práce je scénář výstavy „Historie horolezectví“. Scénář si klade následující cíle: výstavou prezentovat historii horolezectví široké veřejnosti, seznámit návštěvníky s vývojem horolezecké výzbroje, výstroje, jistících technik, podat přehled o horolezeckých spolicích na našem území, poukázat na významné lezecké oblasti České republiky a v neposlední řadě nabídnout návštěvníkům možnost vyzkoušet si lezení na umělé lezecké stěně či vázání některých jistících uzlů.

Toto téma jsem si zvolila z toho důvodu, že skalní lezení, ale i zdolávání horských vrcholů, jsou mým koníčkem. Ráda bych realizací výstavy s touto problematikou seznámila laickou veřejnost. Obecně je horolezectví považováno za jeden z nejnebezpečnějších sportů a četné zprávy o úmrtí horolezců tento sport ještě více demonizují. Nezasťírám, že by zde žádné riziko úrazu nebo úmrtí nehrozilo. Jedná se však většinou o podcenění vlastních schopností, povětrnostních podmínek, nedostatečnou výzbroj nebo zkušenosti či kombinaci více těchto faktorů. Proto bych na výstavě návštěvníky ráda seznámila především s velkými okamžiky horolezecké historie, avšak nebudou opomenuty ani tragédie. Pokud by na výstavu zamířili také návštěvníci z řad amatérských horolezců či by se někteří laičtí návštěvníci chtěli dozvědět podrobnější informace o historii horolezectví, bude pro ně připravena publikace ve formě drobného tisku, která se bude šířeti zaobírat tímto tématem.

Nejdůležitějším pramenem informací při psaní této práce byla literatura — od horolezeckých průvodců, přes odborné publikace, až po populárně naučné knihy; dále tematicky zaměřené internetové stránky a rozhovory s horolezci. Prostudovala jsem si také scénář k výstavě *Člověk v přírodě, příroda člověku*, která se konala u příležitosti stého výročí horolezectví v České republice v Tyršově muzeu sportu. Dalším zdrojem informací mi byly některé tematicky zaměřené internetové stránky a v neposlední řadě také samotní horolezci. S žádostí o poskytnutí informací o sbírce jsem oslovila také několik muzeí. Bohužel jsem zjistila, že ve většině těchto institucí není vývoj tohoto sportu téměř vůbec dokumentován. V tuzemských muzeích v současné době není ani žádná expozice či výstava zabývající se horolezeckou tematikou, proto mi vhodnou inspirací byla návštěva expozice

horolezectví v Museo della Montagna v Turíně. Některá česká muzea však mají ve svých sbírkách alespoň nějaké horolezecké vybavení, či průvodce a fotografie. Velkou část předmětů však bude třeba na výstavu zapůjčit od soukromých osob. Velmi mi vyšlo vstříc především vedení Podhoráckého muzea v Předklášteří, do jehož výstavních prostor je tato výstava koncipována.

První část tohoto textu se věnuje podrobnějšímu popisu historie horolezeckého sportu, především zdolávání alpských vrcholů, dobývání „osmitisícovek“, ale i lezení velkých skalních stěn, dále pak historii českého horolezectví. Stěžejní částí práce je samotný scénář výstavy rozdělený na tři části:

- vývoj horolezectví s ukázkami historické i současné výzbroje a výstroje
- skalní oblasti v České republice
- herna s mobilní horolezeckou stěnou a s možností vyzkoušet si jistící pomůcky a vázání jistících uzlů. Hernu bude též možné využít jako promítací místnost při různých přednáškách konaných v rámci doprovodného programu k výstavě.

Kapitola 2

Poslání výstavy

Záměrem výstavy je návštěvníka seznámit s nejdůležitějšími okamžiky a významnými osobnostmi českého a světového horolezectví a také s lezeckými oblastmi v České republice, které budou na výstavě prezentovány prostřednictvím fotografií, trojrozměrných předmětů a knižních publikací. Jelikož se předpokládá, že bude výstava uskutečněna v období letních prázdnin, kdy tvoří největší část návštěvníků především rodiny s dětmi, budou výstavní prostory uzpůsobeny této návštěvnícké skupině. Pro dospělé budou určeny především první dvě výstavní místnosti. Dětské návštěvníky si přijdou na své ve třetí místnosti – herně, kde si budou moci vyzkoušet lezení na umělé stěně a vázání některých uzlů. Doba trvání výstavy by měla být dva měsíce.

Přestože je téma horolezecké historie velice široké, je třeba zde zohlednit také určité lokální aspekty, jelikož by výstava měla být instalována v regionálním muzeu. Toto hledisko jistě splňuje fakt, že v regionu Tišnovsko (sever a severozápad okresu Brno-venkov a přilehlé oblasti okresů Blansko a Žďár nad Sázavou), který má Podhorácké muzeum Předklášteří ve své sběrné oblasti, se nachází četné skály, které umožňují jejich využití jakožto lezeckého terénu. V posledních letech vzniklo na Tišnovsku také několik lezeckých stěn, které podnítily narůstající zájem veřejnosti o tento druh sportu. Ve výstavě bude také využita část hornin z mineralogicko-petrografické podsbírky Podhoráckého muzea.

Kapitola 3

Přehled historie světového horolezectví

3.1 Počátky

Lidé již od nepaměti pečlivě shromažďovali znalosti o průchodech horami a průsmyky po celém světě. Avšak tito lidé podnikali výpravy do hor kvůli obživě. Byli to především lovci, pastýři, hledači křišťálů, ale i pašeráci nebo obchodníci. Podnikali cesty do hor, protože museli, ne kvůli jejich kráse nebo samotnému fyzickému výkonu.

První známou expedicí, která se do hor vydala bez naděje na zisk, byla asi dvacetičlenná výprava, kterou vedl Antoine de Ville na alpský vrchol Mont Aiguille ve Vercors, který byl do té doby nazýván Nedosažitelný. Výprava byla uskutečněna roku 1492 z nařízení krále Karla VIII., který ve svém království netoleroval jakoukoli nedosažitelnost. Vrchol byl zdolán 26. června podle pravidel boje jako při obležení hradu. S největší pravděpodobností výstup na tento vrchol nebyl opravdovým aktem zrození horolezectví, ale dokazuje, že de Ville uvedl expediční horolezectví v praxi, i když skutečné horolezce v této výpravě nahradili nosiči žebříků.

V roce 1510 dosáhli vojáci Hernána Cortéze do té doby nejvyšší výšky – 5452 m n. m., když vystoupili do sedla mexické sopky Popocatepetl.

První větší výpravou do velehor byla v letech 1736 – 1744 velká expedice do rovníkových Kordiller, kterou podnikli francouzští a španělští učenci. „*Přinesla důkaz, že člověk může žít ve výšce nad 4000 metrů a podařilo se jí změřit výšku hory Čimborase (6310 m), která pak až do roku 1818 byla považována za nejvyšší horu světa. Roku 1802 vystupuje Alexander Humbolt na Čimborasu do výše 5881 metrů.*“^[1]

Skutečný zájem o vysoké hory začíná až v 18. století, kdy Jean Jacques Rousseau volal po návratu k přírodě. V duchu této myšlenky dochází ke stále častějším romantickým cestám do

hor, především Alp. V prvé řadě do hor přicházeli přírodovědci (např. Konrad von Gesner, bratři Delucové a Johann Jakob Scheuchzer), kteří chtěli prozkoumat horskou přírodu a změřit výšku štítů. Avšak za skutečný počátek horolezectví jsou považovány až snahy o zdolání nejvyššího alpského vrcholu – Mont Blancu. Alpy se tak staly kolébkou světového horolezectví. I z tohoto důvodu je horolezectví nazýváno také alpinismem.

3.2 Dobývání Mont Blancu

První dějství dobývání Mont Blancu (4807 m n. m.), rozhodující stránky v historii alpinismu, se odehrálo v červnu roku 1741. Tehdy se v jednom ženevském salonu potkal čtyřiatvacetiletý student William Windham v doprovodu svých přátel a vychovatele se sedmatřicetiletým dobrodruhem Richardem Pocockem, který se právě vrátil ze své cesty po Egyptě.^[2] Tito všichni, Pococke stále ještě v arabském oděvu, v doprovodu pěti sluhů vybavených nejen potravinami a stany, ale i zbraněmi a municí, dorazili dne 19. června 1741 do chamonixského údolí. Jejich příchod u obyvatel Chamonix vyvolal značný rozruch. Po několikahodinovém vyjednávání však našli i mezi místními několik nadšenců, kteří jim dělali průvodce. Další den dosáhla karavana vrcholu Montenvers (1906 m n. m.) a objevila ledovec, jehož povrch jim připomínal jezero. Od nich také pochází jeho pojmenování Mer de Glace (Ledové moře). Windham byl první cestovatel, který o podobné výpravě napsal podrobnou zprávu a představil tak světu chamonixské údolí.

Jedním z nejvýznamnějších lidí, kteří ovlivnili směřování horolezectví na jeho počátku, byl Horace Bénédict de Saussure (1740 – 1790). Muž, který pocházel z aristokratické ženevské rodiny, se zabýval studiem přírodních věd. V roce 1760 byl jako botanik poslán na sběr rostlin do chamonixského údolí. Zde ho však daleko více než místní fauna nadchly horské vrcholy. Nechal se doprovodit na Montenvers a vůdce Pierre Simond, který se později stal jeho věrným společníkem, jej dovedl na Le Brévent (2525 m n. m.). Sňatkem s Albertinou Amélie Boissierovou, dcerou bankéře, se ze Saussura stal také velice majetný člověk. I tato skutečnost napomohla k uskutečňování jeho snu – dosažení vrcholu Mont Blancu. Stejně jako Windham a Pococke před 19 lety se Saussure obrátil pro pomoc na horaly z Chamonix. Ti mu však odmítli pomoci. Proto Saussure vylepil letáky, na kterých uvedl svůj záměr – pokus o dobytí Mont Blancu a přislíbil nejen velkou finanční odměnu tomu, kdo dosáhne vrcholu, ale i menší částku těm, kteří se pokusí cestu na vrchol najít. Tímto vyřešil problém s průvodci a institucionalizovala se role horských vůdců jako profese. Od roku 1760 se začaly podnikat první pokusy o zdolání vrcholu. Zpočátku se do tohoto dobrodružství pustil pouze Pierre Simond, ale ten se po dvou nevydařených pokusech vzdal. V průběhu následujících 26 let se uskutečnilo ještě mnoho pokusů vystoupit na vrchol Mont Blancu, ale ani jeden nebyl zcela úspěšný. Saussure během této doby zkoumal ledovce a dosáhl průsmyku Géant ve výšce 3400 m n. m.

V roce 1766 se v chamonixském údolí poprvé objevil Marc Théodore Bourrit (1739 – 1819),

zpěvák na kůru ženevské katedrály, malíř, rytec, spisovatel a též nadšený obdivovatel Alp. Navštívil Chamonix asi 30 krát a vydal kolem deseti ilustrovaných průvodců Alp. I když vrcholu Mont Blancu nikdy nedosáhl, sehrál významnou roli tím, že pro něj získal velkou publicitu. Roku 1783 díky tomu opět ožil zájem o dobytí jeho vrcholu. Během let 1783 – 1786 bylo uskutečněno dalších 12 neúspěšných pokusů o dosažení vrcholu Mont Blancu.

Klíč k úspěchu, a to bivak v horách, však našel až jeden z nejhorlivějších horalů, chudý lovec kamzíků, ze kterého se stal profesionální průvodce, Jacques Balmat (1762 – 1834). 8. června 1786 se dvě družstva pokusila opět vystoupit na vrchol Mont Blancu. Balmat se k nim neúspěšně pokusil připojit. Jelikož ho odmítli, šel v odstupu za nimi. Karavana se mu však ztratila z dohledu a on byl nucen přenocovat ve výšce asi 4000 metrů. První bivak ve vysoké nadmořské výšce mu poskytl převahu nad jeho soupeři, jelikož dokázal do té doby nemožné a překonal tím psychickou bariéru strachu z úmrtí zapříčiněného dlouhým pobytem v tak vysoké nadmořské výšce.

O dva měsíce později se Balmat dohodl s lékařem Michele Gabrielem Paccardem (1757 – 1827), jež už měl na svém kontě také několik neúspěšných pokusů, a dne 7. srpna se vydali ze Chamonix. První noc bivakovali na vrcholu Montagne de la Côte (2589 m n. m.). Druhý den – 8. srpna 1786 v 18 hodin 23 minut dosáhli jako první nejvyššího místa Evropy – vrcholu Mont Blancu. Poté ještě jednou bivakovali v horách a následující den se společně vrátili do Chamonix.

Balmat hned další rok tento úspěch zopakoval, když dne 5. července 1787 podnikl druhý úspěšný výstup, při němž na vrchol doprovodil Jeana Michela Cachata a Alexise Tourniera.

Saussure si 2. srpna 1787 také splnil svůj 27 let starý sen a vystoupil na vrchol Mont Blancu. Také jeho průvodcem se stal Balmat, ale s sebou měl dalších 17 vůdců a jednoho sluhu. Ženevskému vědci Saussurovi, který na vrcholu provedl některé fyzikální pokusy a měření, byl poté po dlouhou dobu mylně přičítán první výstup. Jeho trasa, s několika malými obměnami, se však na více než půlstoletí stala jedinou výstupovou cestou na Mont Blanc.

Dne 15. července 1865 vytyčili George Mathews, Adolphus Warburton Moore (1841 – 1887), Horace a Franck Walkerové v doprovodu Jakoba (1826 – 1878) a Melchiora (1827 – 1914) Andreegových novou cestu na vrchol Mont Blancu přes ostroh Brenvy. Jak sdělil Moore svým přátelům z Alpine Clubu: „*Cesta přes Brenvu nemá žádné praktické výhody. Ale je přímočařejší, nesrovnatelně zajímavější a nesmírně vzrušující.*“^[3]

3.3 Počátky ženského horolezectví

Následujících 40 let se alpinismus zaměřil téměř výhradně na Mont Blanc. Dne 14. července 1808 zdolala jeho vrchol také první žena – třicetiletá chudá služebná z Chamonix, Maria Paradisová (1778 – 1839).^[4] Její výkon otřásl dobovými představami, co vše jsou ženy schopné dokázat. Navzdory tomu by neměla být považována za první horolezkyni světa, jelikož tento výstup byl s největší

pravděpodobností její jediný a nikdy více se již nevydala na žádnou horu. Také Paradisovou při tomto historickém výstupu doprovázel Balmat.

Skutečný počátek ženského horolezectví přišel až s výstupem Francouzky Henriette d'Angevilleové (přezdívané Nevěsta Mont Blancu, 1794 – 1871) na Mont Blanc 4. září 1838. Na rozdíl od Paradisové zlézala d'Angevilleová alpské vrcholy před Mont Blancem i dalších 25 let poté (později vystoupila na jeho vrchol ještě jednou). Sama též celou výpravu zorganizovala a financovala. Jako hlavního vůdce si vybrala Josepha Mariu Coutteta, který měl v té době za sebou již devět úspěšných výstupů na vrchol Evropy. Mimo Coutteta si najala dalších pět mužů.

V zimě roku 1876 se mezi několika skupinami horolezců rozhořel závod o první zimní výstup na vrchol Mont Blancu. Několik pokusů skončilo bezúspěšně. Až dne 28. ledna ráno vyrazila k dalšímu pokusu Mary Isabella Strattonová (1838 – 1918) v doprovodu vůdců Jeana Charleta, Sylvaina Coutteta, dále Michela Balmata, Gasparta Simonda a dvou nosičů. Na vrchol Mont Blancu dorazila karavana 31. ledna po dvou bivacích na Grandes Mulets a uskutečnila tak první zimní výstup. Při návratu do Chamonix přivítali výpravu, především však slečnu Strattonovou, obyvatelé fanfárami a jásotem.

3.4 Zlatá éra alpinismu

Přestože byl v této době v módě především Mont Blanc, našlo se i pár nadšenců, kteří vystoupily i na jiné alpské vrcholy. Dalším mezníkem bylo roku 1800 zdolání vrcholu nejvyšší hory Rakouska Grossglockneru (3798 m n. m.) bratry Klotzovými a farářem Horaschem, kteří vystoupili na vrchol jako jediní z celé 62 členné výpravy. Ve stejném roce bylo dosaženo i vrcholu Jungfrau (4166 m n. m.), o dva roky později přišel na řadu Breithorn (4175 m n. m.) a v roce 1819 také oblast Monte Rosy a Zumsteinspitze (4563 m n. m.).^[5] Dobrodruzi začali objevovat také Pyreneje, především oblast Monte Perdido.

Roku 1821 se v Chamonix sdružili průvodci a založili Společnost průvodců ze Chamonix, první svého druhu na světě, která v roce 1823 vydala první *„Předpisy společnosti horských vůdců chamonixského údolí, kraj Faucigny“*.^[6]

V průběhu půlstoletí byly téměř celé Alpy prochozeny skupinkami často složenými ze dvou britských turistů a jednoho, obvykle švýcarského, průvodce. Britská buržoazie a aristokracie, která zbohatla díky průmyslové revoluci, velmi často navštěvovala Alpy pro zábavu. Tito lidé neváhali vykonat strastiplnou cestu proto, aby objevili dosud neprobádané oblasti nebo vystoupili na některý ze stále ještě nedotčených vrcholů. Mezi velká jména té doby patří především Angličané Tuckett, Hudson, Kennedy, Moor, Walker, Tyndall a Whymper a jejich domorodí průvodci Ulrich Kaufman, Christian Almer, Michel Croz a rodina Lauenerova.

V polovině 19. století začali Britové prozkoumávat také hory Walesu, Lake Districtu a Skotska.

Avšak tyto výstupy byly brány pouze jako trénink na alpské vrcholy. „*V roce 1886 vylezl W.P. Haskett Smith na skalní jehlu Napes Needle ve srážech Great Gable v Lake Districtu. Nelákalo ho vylézt na vrchol nějakého kopce nebo hory. Bylo to pouhé skalní lezení.*“^[7] Od té chvíle byly lezení a horolezectví v Británii brány jako dva různé sporty.

Zlatá éra dobývání Alp skončila 14. července 1865, kdy skupina sedmi lidí v čele s Edwardem Whymperem (1840 – 1911), po několika neúspěšných pokusech, dosáhla vrcholu Matterhornu (4477,5 m n. m.). Tato významná událost je však do historie zapsala také tragickou událostí. Při sestupu jeden z členů výpravy – devatenáctiletý Robert Douglas Hadow uklouzl a stáhl sebou část svých spolulezců. Při pádu se totiž přetrhlo lano a společně s Hadowem byli do hlubiny strženi také reverend Hudson, Francis Douglas a Michel Croz (1830 – 1865). O 1200 metrů výš zůstali Edward Whymper a dva průvodci ze Zermattu Peterové Taugwalderové – otec (1820 – 1888) a syn (1843 – 1923). Byli zachráněni od jisté smrti jen díky tomu, že starší Taugwalder se vzepřel pádu a lano za ním se přetrhlo. Až do konce života však byl nespravedlivě podezříván, také díky tomu, že Whymper tuto hypotézu nikdy otevřeně nevyvrátil, že lano přesekl sekerou. Po jejich návratu do Zermattu následovalo vyšetřování a rozhořela se obrovská tisková kampaň, která Matterhornu zajistila proslulost, ale také uvrhla na horolezectví stín nebezpečí a smrti.

Tři dny po Whymperovi dosáhl vrcholu Matterhornu i Ital Jean Antoine Carrel (též uváděný jako Jean Joseph 1873 – 1947) v doprovodu tří svých krajanů. Jednalo se o prvovýstup z italské strany po Furgenském hřebeni.^[8]

Na poslední nedotčené vrcholy – Aiguille Verte (4121 m n. m.) v masivu Mont Blancu a Whymper (4184 m n. m.) v Grandes Jorasses vystoupila vynikající skupina horolezců, Whymper, Croz a Christian Almer (1826 – 1898), těsně před katastrofou na Matterhornu. V roce 1865 již byly zdolány všechny velké vrcholy a hledala se cesta, kudy se má horolezectví vydat. Nastal čas pro hledání nových cest a různých obtížností.

3.5 Hledání nových obtížností — nové cesty a první zimní výstupy

Odvážnou cestou je roku 1876 zdolána severní stěna Aiguille Verte (4121 m n. m.). Vedoucím této skupiny byl Jacob Anderegg a jeho průvodci byli Henry Cordier, Thomas Middlemore a J. Oakley Maud.^[9]

Roku 1877 bylo po mnoha neúspěšných pokusech dosaženo také vrcholu Meije (3984 m n. m.) v oblasti Dauphiné. O zdolání se neúspěšně pokoušel Whymper, dále Christian Almer, několik výprav Alpine Clubu, ale i výprava slečny Margaret Claudie Brevoortové (zvaná Meta, 1825 – 1876). Jejimi pokořiteli se však stali až Francouzi Emmanuel Boile de Castelnau, syn a otec Gaspardovi.

Posledním nepokořeným vrcholem v údolí Chamonix zůstal Petit Dru (3730 m n. m.). Dobyť byl v roce 1879 z iniciativy Jeana Estérila Charleta Stratona. Jeho spolulezci byli Prosper Payote

a Frédéric Folliguet.^[10]

Po roce 1880 se dále zdokonalovaly horolezecké techniky. Především v lezení v ledu byli naši předchůdci nepřekonatelní – měli dostatek času na vyčkávání na ideální podmínky, pokud se dostali do situace, že nebylo možné pokračovat dál, vysekali průvodci sekýrami do ledu schody. Skalní lezení však bylo stále spíše volným lezením.

Za otce nového směru horolezectví můžeme považovat Alberta Fredericka Mummeryho (1855 – 1895). Tento, v alpských kruzích dosud neznámý, mladík neduživého vzhledu si v srpnu roku 1879 v Chamonix najal zkušeného horského vůdce Alexandra Burgenera, aby spolu otevřeli novou cestu na Matterhorn přes Zmuttský hřeben. V tu chvíli, jako již v Alpách mnohokrát, se strhl boj o to, která výprava jako první vystoupí touto cestou na vrchol. Na stejný výstup se v té době připravovala také skupina pod vedením Williama Penhalla, kterého doprovázel F. Imseing a Louis Zurbrücken. Druhá skupina zamířila k hřebeni jako první 1. září. Avšak zhoršující se počasí je donutilo k rozhodnutí vrátit se zpět. Při sestupu potkali Mummeryho a Burgera v doprovodu Johana Petruše a nosiče Augustina Gentinetty. Ti měli větší štěstí – v krátké době se zlepšilo počasí a navíc měli cestu usnadněnou stupy vysekanými do ledu předchozí výpravou. Jakmile z oblohy zmizely mraky, Penhall si rozmyslel svůj návrat a znovu se se svými průvodci vydal na cestu, tentokrát k úpatí západní stěny. Mummeryho skupina vystoupila na vrchol o necelé dvě hodiny dříve než Penhallova výprava. Tak se stalo, že dne 3. září 1879 byly na Matterhorn otevřeny dvě nové cesty téměř zároveň.

V roce 1880 dvojici Mummery – Burgener doplnil Benedikt Venetz. V tomto složení prostoupili cesty na hřeben Aiguille des Grands Charmoz (3444 m n. m.), na Aiguille Verte (4121 m n. m.) přes ledovec Charpoua a na Aiguille du Grépon (3482 m n. m.). Mummery byl také jedním z prvních horolezců, kteří uskutečňovali své výstupy sólově bez průvodce. Později přesunul svůj zájem z Alp na Kavkaz a ještě později do Himálaje. Zde chtěl rovnou zdolat Nanga Parbat (8125 m n. m.), kde v jeho západní stěně napoprvé dosáhl výšky 6100 metrů. Napodruhé zvolil cestu přes Diamirský ledovec, kde ho 23. srpna 1895 strhla lavina.

Přelom 19. a 20. století byl obdobím technické inovace – zmizela sekýrka a žebřík, zato lano se stalo nepostradatelným a objevily se i nové umělé zajišťovací pomůcky (skoby, karabiny, desetihroté mačky atd.), které posunuly hranice obtížnosti lezených cest. „*Končí éra horolezeckých průkopníků a nastupuje éra lezců.*“^[11] Do této doby se také datují počátky pískovcového lezení (Sasko) a boulderingu^[12] (především v oblasti Fontainebleau a Lake District). Ten byl však, stejně jako jiné skalní lezení, stále pokládán za pouhou přípravu do hor, ne jako samostatná disciplína.

Dne 11. srpna 1906 byli na jižní stěně Taeschhornu (4491 m n. m.) ve Walliských Alpách dvě družstva. První bylo ve složení – Geoffrey Whintrop Young (1876 – 1958) a jeho vůdce Joseph Knubel (zvaný Malé J, 1881 – 1961). Druhé družstvo tvořili Valentin John Eustace Ryan (1883 –

1947) a Joseph (zvaný Velké J) a Franz Lochmatterovi. Po deseti hodinách lezení nejvyšší obtížnosti však musela obě družstva spojit své síly, jelikož jejich postup zastavil převis. Na vrcholovou plotnu se po velkých několikahodinových těžkostech dostali jen díky vzájemné pomoci. Avšak po celou tu dobu si velmi dobře uvědomovali, že jim téměř nevyhnutelně hrozí záhuba. „*Na vrcholu Young vykřikl těžce ovládaným vzrušením: „Nikdy nevylezete nic těžšího, Franzi.“ „Ne,“ odpověděl prostě švýcarský vůdce. „Nic těžšího se vylézt nedá.“ Ryan neřekl nic, ale něco se v něm zlomilo.*“^[13] Tento strastiplný výstup nakonec přečkali bez zranění. Ryan se poté ještě v letech 1909 a 1914 vrátil do Alp a uskutečnil několik prvovýstupů, avšak vzápětí poté se od horolezectví odvrátil a začal vystupovat proti němu. Knubel s Youngem prostoupili ještě další cesty. Nejvýznamnější byl asi prvovýstup na Aiguille du Grépon, kdy Knubel překonal těžkou pasáž spárou, která nese jeho jméno. Tyto výkony otevřely možnost posunout obtížnost výstupů do šestého stupně. Šestistupňovou stupnici hodnocení navrhl roku 1925 Wilhelm Welzenbach (1900 – 1934). Na této stupnici odpovídala Knubelova spára stupni pátému. Šestý stupeň odpovídal nejtěžším výstupům v Dolomitech, kde se mísil sníh, led a skála s nadmořskou výškou.

3.6 Další odvážné ženy

Průkopnicemi ženského horolezectví byly Britka Brevoortová a Francouzka Stratonová, obě již dříve zmíněné. Brevoortová zlézala alpské vrcholy v doprovodu svého synovce Williama Augusta Brevoort Coolidge (1850 – 1926), známého autora horolezeckých průvodců, a své fenky Tschnigel. Stratonová má na svém kontě několik alpských prvovýstupů. Proslula prvním zimním výstupem na Mont Blanc v roce 1876.

Jednou z prvních velkých alpinistek byla také Britka Lucy Walkerová (1835 – 1916), která uskutečnila mnoho alpských výstupů. Do historie se zapsala, když 21. července 1871 uskutečnila, v doprovodu Melchiora Anderegga, svého otce Francise (1808 – 1872) a bratra Horace Walkera, první ženský výstup na Matterhorn.

Mezi další můžeme zařadit například Američanku Annie Smith Peckovou (1850 – 1935); Britku Katherine Richardsonovou (1854 – 1927), která se zasloužila o první ženský výstup na Meije (1885); Američanku Fanny Bullock Workmannovou (1859 – 1925) a Angličanku Mary Mummeryovou (1859 – 1946), jež byla manželkou Alfreda Mummeryho.

Švýcarka Loulou Boulazová (1909 – 1991) byla první ženou, která se zabývala lezením velkých severních alpských stěn. Zúčastnila se například druhého výstupu severní stěnou Petersovou cestou na Grandes Jorasses (4208 m n. m.) v masivu Mont Blancu v roce 1935. Tragicky zahynula při ženské výpravě na Čho Oju (8201 m n. m.) v Himálaji.

3.7 Počátky umělého lezení

Již před první světovou válkou bylo běžné používat navazování se na lano, sestupovat slaňováním a zatloukat skoby všude tam, kde chybí přírodní chyty. Průkopníky technického lezení s umělými pomůckami byli Ital Tita Piaz (zvaný Ďábel Dolomitů, 1879 – 1948), Rakušané Otto Herzog (zvaný Rambo, 1888 – 1964) a Hans Fiechtl (1883 – 1925). Avšak stále existovaly výjimky, které používání umělých pomůcek odsuzovaly. Mezi ně patřil Paul Preuss, který sólově vylezl mnoho technicky obtížných cest – například východní stěnou Campanile Basso di Brenta (2877 m n. m.) v Brentských Dolomitech. I když Preuss nakonec za tento svůj přístup zaplatil cenu nejvyšší, stal se inspirací pro mnoho dalších horolezců, kteří jsou vyznavači tzv. volného stylu lezení, v čele s Reinholdem Messnerem. Volný styl také používá umělé pomůcky, ale pouze pro jištění, nikoli pro postup vzhůru, jak je tomu u technického, neboli umělého lezení.

Hlavním představitelem nového stylu v horolezectví, který využíval umělé opory, byl průkopník extrémního horolezectví Ital Emilio Comici (1901 – 1940). Comici vytyčil stovky nových, dnes již klasických cest. Legendárním se stal jeho prvovýstup severní stěnou Cima Grande di Lavaredo (2999 m n. m.) v italských Dolomitech, který podnikl ve dnech 12. – 14. srpna 1933 v doprovodu bratrů Giuseppa a Angela Dimaiů. Při tomto výstupu zatloukli „90 skob a použili 50 karabin, 400 metrů lan a 150 metrů pomocného lana“.^[14] Comici zahynul po 15 metrovém pádu při slanění v Grödentale, když se mu přetrhla slaňovací smyčka.

3.8 Založení UIAA

V srpnu roku 1932 se ve francouzském Chamonix sešli členové 20 horolezeckých organizací a společně založili UIAA — Union Internationale des Association d’Alpinisme. Prvním prezidentem UIAA byl zvolen švýcarský hrabě Charles Egmond d’Arcis.^[15] Jedním z hlavních důvodů založení unie byla chybějící mezinárodně uznávaná stupnice obtížnosti. Ta však byla ve své šestistupňové podobě zavedena až v roce 1971 a na konci 70. let byla ještě rozšířena o stupeň sedmý. Osmý stupeň stupnice přibyl až v roce 2003. Současná stupnice má jedenáct stupňů, které jsou ještě blíže specifikované znaménky + a –, kdy znaménko plus je obtížnější a mínus pro změnu jednodušší varianta daného stupně.

3.9 Alpské severní stěny mezi dvěma válkami

Mezi světovými válkami se alpinisté zaměřili na další obtížné výstupy, kterými byly velké severní stěny. První byla ve dnech 31. července – 1. srpna 1931 zlezena severní stěna Matterhornu německými bratry Franzem Xaverem (1905 – 1992) a Tonim (1909 – 1932) Schmidovými, kteří do

Zermattu přijeli na kole z Mnichova. Jejich výkon byl ještě umocněn tím, že bylo velmi špatné počasí a vrcholovou pasáž tohoto obtížného smíšeného terénu zdolali v bouři. Za tento výkon jim byla udělena medaile na olympiádě v Los Angeles 1932. Pierre Allain (zvaný Dědek, 1904 – 2000) a Raymond Leininger v roce 1935 zdolali severní stranou Drus – první výstup v masivu Mont Blancu označený stupněm 6. Dalším náročným cílem byla severní stěna Eigeru. Tato stěna si předtím, než ve dnech 31. července – 1. srpna 1938 našli způsob, jak se dostat na vrchol Němci Anderl Heckmair (1906 – 1998), Ludwig Vörg a Rakušané Fritz Kasperek (1910 – 1954) a Heinrich Harrer (1912 – 2006), vyžádala mnoho lidských životů. Nakonec byla roku 1938, po třiceti neúspěšných pokusech, prostoupena i poslední z těchto velkých severních stěn – Grandes Jorasses, Crozovým pilířem, Rudolfem Petersem (*1913) a Martinem Meierem. Stejně léto prostoupili Italové Riccardo Cassin (*1909), Gino Esposito a Ugo Tizzoni také Walkerův pilíř Grandes Jorasses.

Riccardo Cassin je Comiciho žákem. Nejdříve zopakoval mnoho Comiciho nejtěžších výstupů, aby se poté vrhl do vyznačování vlastních nových cest vysoké obtížnosti – namátkou severní stěnu Cima Ovest di Lavaredo (1935), jihovýchodní hranou Torre Trieste (2436 m n. m.) v roce 1935 v Dolomitech, severovýchodní stěnu Piz Badile (3308 m n. m.) v Bergell (1937). V srpnu 1958 vedl úspěšnou himalájskou výpravu na Gasherbrum IV (7980 m n. m.), v roce 1961 uskutečnil prvovýstup jižním pilířem na nejvyšší severoamerický vrchol – Mount McKinley (též Denali, 6178 m n. m.) v Národním parku Denali na Aljašce, za což se dočkal gratulace od amerického prezidenta Kennedyho a roku 1969 západní stěnu Jirishanca v peruánských Andách. *„Ještě ve svých 78 letech zopakoval svojí cestu na Piz Badile. Učinil tak k padesátému výročí prvovýstupu.“*^[16] Cassin je ve svých 99 letech žijící legendou moderního stylu horolezectví (trénink nejdříve na malých skálách, až poté v horách). Ještě před dvěma lety prohlásil: *„Kdo vždy lezl jako já, musí si uvědomit, že od jisté doby nemůže chtít dělat, co dělal jako mladý. Ale ještě mám chuť jet do hor, to ano.“*^[17]

3.10 Významné osobnosti poválečného horolezectví

Význačnou osobností poválečného období je Ital Walter Bonatti (*1930). Průkopník moderního skalního, kombinovaného a zimního sólového lezení a také skialpinismu. V 50. a 60. letech byl nejvýznamnějším alpským horolezcem. *„Jeho cesta ve východní stěně Great Capucin v roce 1951 se stala novým měřítkem pro pokračující alpské lezení s umělými pomůckami, zatímco sólový výstup na jihozápadní pilíř Petit Dru v roce 1955 se řadí mezi největší horolezecké výkony všech dob.“*^[18] V roce 1956 uskutečnil skialpinistický přechod Alp od Mt. Caninu v Julských Alpách, přes Mont Blanc do Přímořských Alp ve Francii. Poté následovalo několik významných prvovýstupů – namátkou himalájský Gashebrum IV (1958), Pilier Rouge de Brouillard (1959) a o tři roky později Grand Pilier d'Angle (4243 m n. m.) – oba v hřebeni Mont Blancu a prvních zimních výstupů – Sentinelle Rouge Mont Blanc (1961) a Walkerův pilíř Grandes Jorasses. V zimě roku 1965 sólovým výstupem

ještě otevřel novou cestu v severní stěně Matterhornu, avšak poté horolezectví zanechal.

Dalším významným jménem je Kurt Diemberger (*1932). Tento rakouský horský vůdce patřil k nejlepším v 50. letech 20. století. Vyhledával nové obtížnosti také tak, že opravoval již dříve prostoupené cesty. Jako jeden z prvních uskutečnil tři klasické alpské výstupy velkými stěnami – Matterhorn (1957), Eiger (1959) a Grandes Jorasses (1959). Později zaměřil své aktivity do Himálaje a Hindúkuše, kde také uskutečnil několik významných prvovýstupů (Falčan Kangrí, Dhaulágorí a Šarce) a stal se sběratelem „osmitisícovek“ („normálkami“^[19] Makalu, Mount Everest, Gashebrum).

Jedním z velmi významných horolezců 60. let byl také Francouz René Desmaison (1930 – 2007). Vedl například zimní prvovýstup západní stěnou Drus (1957), severozápadní stěnou Olanu (1960), pilířem Freney Mont Blancu (1967) a mnoho dalších. Je jistě horolezcem s největším počtem zimních prvovýstupů. Mimo Evropu uskutečnil v Himálaji prvovýstup na Kumbhakarnu (1962) a v Andách jižní stěnou Huandoya.

3.11 První himálajské expedice

Když bratři Adolf (1829 – 1857), Herman a Robert Schlagintweitové v letech 1854 – 1856 na své výpravě do Indie, kam přijeli studovat místní geologii, květenu a meteorologické podmínky, překračovali první himálajská sedla a dosáhli při tom výšky až 7355 m n. m., byla Himálaj pouze bílým místem na mapě. V roce 1860 neznámí topografové vystoupili do sedla Ši-la (7025 m n. m.), avšak za první horolezecký úspěch za hranicí sedmi tisíc výškových metrů lze považovat, až když v roce 1907 Tom George Longstaff (1875 – 1964) uskutečnil prvovýstup na Trisul (7120 m n. m.) a na dalších 21 let se stal držitelem výškového rekordu.^[20]

Ve dvacátých letech se objevily první snahy o zdolání himálajských vrcholů (Mummeryho pokus je zmíněn v jedné z předchozích kapitol), především Mount Everestu. Britové George Mallory (1886 – 1924) a Edward Felix Norton (1884 – 1954) se při své expedici v roce 1922 dostali až do výšky 8320 m n. m. Při jejich dalším pokusu zlézt Mount Everest severovýchodním hřbetem v roce 1924, Norton sám vystoupil bez kyslíku až do výšky 8572 m n. m., čímž se na následujících dvacet osm let stal držitelem výškového rekordu. Avšak tento výstup je také spojen s tragédií – pro Malloryho a Andrewa Comyna Irvina (1902 – 1924) se stal osudným. Jejich zmrzlá těla byla nalezena až roku 1999 ve výšce 8170 m n. m.

Největším meziválečným himálajským úspěchem byl americký pokus vystoupit na vrchol K2 (též Čhokori) v roce 1939. Při tomto pokusu se Fritz Wiessner dostal několik set stop pod vrchol, jenž leží ve výšce 8611 m n. m. Tento výkon byl však také zastíněn tragédií – smrtí čtyř mužů.

3.12 Období dobývání osmitisícových vrcholů

Prvním pokořeným osmitisícovým vrcholem je Annapurna I (8091 m n. m.). Na její vrchol vystoupili v roce 1950 Francouzi Maurice Herzog (*1919) a Louis Lachenal (1921 – 1955).

29. května 1953 v 11 hodin 30 minut vystoupili sir Edmund Hillary (1919 – 2008) a šerpa Tenzing Norgay (1914 – 1986), jako první lidé, na vrchol nejvyšší hory světa – Mount Everest (v tibetštině zvaný Čhomolungma, 8848 m n. m.). Oba byli členové expedice 1953 British Everest Expedition, kterou vedl sir John Hunt (1910 – 1998). Hillary byl původně chovatel včel z novozélandského venkova, pro něhož bylo horolezectví spíše koníčkem. Se svým přítelem Harrym Ayresem podnikli v letech 1947 – 1948 řadu výstupů v jižních Alpách Nového Zélandu, včetně prvovýstupu jižním hřebenem Mount Cook (3754 m n. m.). V roce 1950 v Evropě zlezl Jungfrau a Monte Rosu. Roku 1951 se mu společně s Georgem Lowem, Earlem Riddifordem a Edem Cotterem podařilo vkročit na panenskou půdu například Mukut Parbat (7242 m n. m.) v Himálaji. Poté si ho a Earla Riddiforda vybral britský výzkumník Eric Shipton na průzkumnou výpravu k Mount Everestu. Hillary se Shiptonem při ní vystoupili do stěny Pumori a odtud vytipovali cestu jihovýchodním hřebenem Mount Everestu přes ledopád Khumbu na vrchol. O dva roky později se konala ona úspěšná britská expedice. První pokus o zdolání vrcholu při ní dostali Charles Evans a Tom Bourdillon, kteří vystoupili do výšky 8750 m a vrátili se zpět. Až k druhému, úspěšnému pokusu byli jako vrcholový tým vybráni Hillary s Tenzingem. Tenzing byl asi nejznámějším šerpským vůdcem. Před druhou světovou válkou působil jako nosič britských himálajských expedic, po válce se stal jejich plnohodnotným členem. V letech 1954 – 1976 byl také ředitelem Himálajského horolezeckého institutu.

První ženou na vrcholku Mount Everestu se stala Japonka Junko Tabeiová (*1939), která vystoupila na vrchol 16. května 1975 v rámci Women's Everest Expedition 1975. První zimní výstup uskutečnil 17. února 1980 Polák Krzysztof Wielicki (*1950). První výstup bez kyslíku, jakožto i první sólový výstup bez kyslíku, má na svém kontě Reinhold Messner (viz dále). Mezi ženami byla držitelkou tohoto primátu Britka Alison Hargreavesová (1963 – 1995), která Mount Everest zdolala 13. května 1995, avšak tři měsíce poté zemřela na K2.

Krátce po Mount Everestu byly zdolány všechny osmitisícové vrcholy. Tyto výstupy obvykle podnikly velké skupiny horolezců, jež postupovaly tzv. expedičním stylem – tzn. nejjednodušší cestou, s budováním postupových táborů a s využitím fixních lan a kyslíkových lahví. Avšak našly se i výjimky – např. Rakušan Hermann Buhl (1924 – 1957) 3. července 1953 zdolal sólově tzv. alpským stylem Nanga Parbat (8125 m n. m.). Když celá jeho expedice, složená dále z Kurta Diembergera, Marcuse Schmucka a Fritze Winterstella, v roce 1957 vystoupila alpským stylem – tzn. bez kyslíku a bez budování pevných výškových táborů, na vrchol Broad Peak (též Falčan Kangri, 8047 m n. m.), stala se tak vzorem tohoto stylu pro další generace himálajských horolezců.

Vývoj, který poté v Himálaji následoval, byl srovnatelný s předešlým vývojem v Alpách –

vyhledávání nových cest a obtížností. V roce 1970 zlezla britská expedice vedená sirem Christianem Johnem Storey Boningtonem (zvaný Chris, *1934) jižní stěnu Annapurny a o pět let později též jihovýchodní stěnu Mount Everestu. V roce 1975 vedl Aleš Kunaver (1935 – 1984) jugoslávskou expedici jižní stěnou Makalu (8463 m n. m.), při níž několik členů výpravy vystoupilo na vrchol bez kyslíkových lahví. Polák Andrzej Zawada (1928 – 2000) se stal průkopníkem zimního horolezectví v Himálaji – úspěšné zimní expedice na Mount Everest (1980) a jihovýchodní stěnou na Čho Oju (1985).

3.13 Reinhold Messner

Na přelomu 60. a 70. let se na horolezecké scéně objevil zázračný Ital z oblasti Jižního Tyrolska, Bonattiho žák Reinhold Messner (*1944). Během vrcholného období své kariéry důsledně zvyšoval laťku horolezectví – pouštěl se do stále obtížnějších cest a také tyto cesty zdolával s minimálními zásobami bez umělých pomůcek, jako expanzních nýtů a kyslíkových lahví a předznamenal tak tzv. alpský styl. Messner leze již od dětských let. Brzy vytvořil tým se svým bratrem Güntherem (1946 – 1970), kdy spolu zlezli nejtěžší alpské výstupy. V roce 1969 podnikl několik sólových výstupů – severní stěnou Les Droites, Philipp-Flammnovou cestou na Civettě a prostoupil novou cestu jižní stěnou Marmolady. „*V téže roce uskutečnil s Erichem Lacknerem také jednodenní výstup na centrální Freneyský pilíř Mont Blancu. Tento výkon mu otevřel cestu k jiným rychlým výstupům, jakým byl například rekordní desetihodinový výstup severní stěnou Eigeru, který podnikl spolu s Peterem Habelerem v roce 1974. V době, kdy mu bylo 25 let, měl za sebou většinu nejtěžších cest v Alpách, mnoho z nich sólově, a byl připraven zaměřit se na výškové cíle.*“^[21]

Výškové horolezectví vyzkoušel v roce 1969 při tyrolské expedici na vrchol Yerupaja Grande (6634 m n. m.) v peruánských Andách. O rok později byl členem expedice na Nanga Parbat. S bratrem Güntherem zde úspěšně zdolali Rupálskou stěnu. Při sestupu však jeho bratr zahynul pod lavinou. Do Himálaje se vrátil až v roce 1972, poté co se emocionálně i fyzicky zotavil, s tyrolskou expedicí na Masalu. Messner, jako jediný, vystoupil až na vrchol. Při sestupu však ve sněhové vánici zahynuli dva členové expedice. Na Messnera se sesypala vlna kritiky za to, že neudělal víc, aby jejich smrti zabránil. Rozhodl se tedy, že pro příště bude postupovat samostatně. V roce 1974 sólově zdolal jižní stěnu argentinské Aconcaguy (6959 m n. m.). K expedicím se krátce vrátil v roce 1975 při neúspěšné výpravě vedené Riccardem Cassinem k jižní stěně Lhotse (8516 m n. m.) v Himálaji. Téhož roku s Peterem Habelerem (*1942) na jeden záťah zlezli severní stěnu himálajského Gasherbrumu I (též Hidden Peak, 8068 m n. m.), bez kyslíku či výškových táborů. Dne 8. května 1978, opět společně s Habelerem, se stali prvními lidmi, kteří vystoupili na Mount Everest bez kyslíku. Roku 1979 Messner opět bez kyslíku dosáhl vrcholu K2 a o rok později dne 20. srpna uskutečnil sólový výstup bez kyslíku severní stěnou Mount Everestu. V roce 1986 zlezl západní stěnu Lhotse a stal

se tak prvním člověkem, který zdolal všech 14 osmitisícových vrcholů. Poté svůj zájem přesunul k průzkumu polárních krajů.

3.14 Messnerovi následovníci

V roce 1984 prostoupili Španělé Nil Bohigas (*1950) a Enric Llop Lucas (*1961) novou cestu jižní stěnou Annapurny alpským stylem.

Poláci Jerzy Kukuczka (1948 – 1989) a Wojciech Kurtyka (*1947) podnikli v roce 1983 přechody Hidden Peaku a Gasherbrumu II a v roce 1984 Broad Peaku. Kukuczka krátce poté začal závodit, aby jako první vystoupil na všechny osmitisícové vrcholy. Zahynul na Lhotse v roce 1989. Kurtyka se zaměřil na hledání nových tras na méně známých horách – roce 1985 s Rakušanem Robertem Schauerem na Gasherbrum IV. O pět let později uskutečnil se Švýcary Arhardem Loretanem (*1959) a Jeanem Troilletem (*1948) jednodenní výstupy západní stěnou Čho Oyu (8210 m n. m.) a jižní stěnou Shisha Pangmy (8013 m n. m.).

Američané jako například Jeff Lowe (*1949), David Brashears (*1955) a John Roskelley (*1948) začali alpským stylem zdolávat i některé extrémně obtížné cesty v ledu, ale i technické skalní cesty.

Nový styl aklimatizace vytvořil Angličan Douglas Keith Scott (*1941) – v rámci přípravy vždy vystoupil na několik nižších vrcholů a poté absolvoval rychlý výstup na vrchol. Takto vystoupil například v roce 1982 s Alexanderem MacIntyrem (1954 – 1982) a Rogerem Baxterem-Jonesem (*1950) na Shisha Pangmu. Je také autorem několika prvovýstupů v Himálaji, Skalistých horách či Pamíru.

Slovinský horolezec Tomo Česen (*1959) dokázal jedním výstupem změnit tvář nejen himálajského horolezectví. Tímto, později zpochybňovaným, výstupem byl Česenův sólový on-sight^[22] prvovýstup jižní stěnou Lhotse (8516 m n. m.), která byla do té doby posledním himálajským problémem.

3.15 Velké americké skalní stěny

Na počátku 60. let se ve světovém měřítku začali prosazovat také Američané a to především díky technickému pokroku. Techniku zlézání velkých stěn za využití umělých pomůcek vyvinuli Royal Robbins (*1935) na Half Dome a Warren Harding (zvaný Batso, 1933 – 2002) na El Capitanu. Kalené a Bong-Bong skoby^[23] a ostatní novinky si nejprve odzkoušeli na velkých skalních stěnách, poté je začali aplikovat i při výstupech v Alpách. To jim umožnilo zdolat další velké prvovýstupy – Gary Heming (1934 – 1969) a Royal Robbins západní stěnu Petit Dru (1962) či John Harlin (1936 – 1966), Thomas Frost, Stuart Fulton a Gary Hemming jižní stěnu Aiguille du Fou (1963). „*Kromě rozvoje technik velkých stěn obhajovali Američané návrat k principům volného lezení s pomůckami*

užívanými jen tam, kde se volné lezení ukázalo jako nemožné.^[24] Z Yosemite se, především díky Hardingovi, stala nová Mekka skalního lezení.

Warren Harding byl jedním z průkopníků lezení velkých stěn v Yosemitech. Dne 12. listopadu 1958 s Georgem Whitmorem (1925 – 2002) a Waynem Merrym uskutečnili prvovýstup na téměř kilometr vysoký žulový monolit El Capitan. Uskutečnil také další prvovýstupy – jižní stěna Mount Wilsonu (1964), jihozápadní stěna Liberty Cupu (1969), jižní stěna Half Dome a Dawn Wall na El Capitanu (oba 1970). Své výstupy uskutečňoval s Charlesem Prattem (zvaný Chuck), Yvonem Chouinardem (*1938), Galenem Rowelem (1940 – 2002), Joe Faintem a Deanem Caldwellem. Harding byl velkým příznivcem umělých pomůcek a skoby a nýty používal více než bylo nutné.

Králem zlatého věku lezení v Yosemitech v 50. až 70. letech se ovšem stal Robbins. Lezl s mnohými velkými lezeckými osobnostmi té doby (Frost, Herbert, Chouinard, Pratt atd.) a společně zdolávali nové cesty – Salathé na El Capitanu (1961), prvovýstup North American Wall na El Capitanu (1964), prvovýstup západní stěnou El Capitanu (1967) a prvovýstup cestou Tis-sa-sack na Half Dome. V roce 1963 dokončil svůj první sólový výstup na Leading Tower a o pět let později jako první sólově zlezl El Capitan. Své zkušenosti z velkých amerických stěn zúročil také v Alpách (diretissima = přímá cesta západní stěnou Petit Dru v letech 1962, 1965), v roce 1964 nová cesta v 550 metrů vysoké jihovýchodní stěně Proboscis v Kanadě. Po roce 1968 se zaměřil na zlézání smíšených cest — první sólový výstup severní stěnou Mount Edith Cavell v Kanadě. Robbins vedl s Hardingem spor kvůli nadměrnému používání umělých pomůcek. Používání nýtů by povolil pouze tam, kde není možné použít vyjímatelne jistící prostředky. Obhajoval také lezení zdola nahoru, ne jištění zakládané při slanění.

3.16 Vyznavači volného skalního lezení

Francouz Jean Claude Droyer (*1946) se zejména v 70. letech zaměřoval na sólové lezení velkých, především alpských stěn. V době, kdy evropští horolezci používali skoby, lana, nýty a karabiny jako chyty a tak se vytahovali nahoru, bylo Droyerovo volné lezení podle Yosemitekého vzoru šokující. Droyerovo „křížácké tažení“ za volné lezení však bylo nakonec úspěšné. Ve Francii se kolem něj koncem 70. let vytvořila skupinka mladých lezců, ze kterých se také stali průkopníci volného lezení – Patrick Edlinger (*1960); Didier Raboutou (*1962); François Legrand (*1970); Catherine Destivellová (*1960), nejlepší sportovní lezkyně 2. poloviny 80. let, která se od roku 1989 věnuje alpskému horolezectví; Christophe Profit (*1961), známý svými rychlými sólovými výstupy či Jean Baptiste Tribout (*1961) – ikona francouzského závodního a sklaního lezení přelomu 80. a 90. let. Evropští lezci se, na rozdíl od svých amerických kolegů, kteří preferovali spáry, zaměřili spíše na lezení ve stěnách.

V Německu se lezci soustředili spíše na krátké sportovní cesty vysoké obtížnosti. Vzorem pro ně

byl jak Bernd Arnold (*1947), který se zaměřil na zlézání saských pískovcových skal, tak také lezci z Yosemite. Pod jejich vlivem upřednostňovali volný styl například Kurt Albert (*1954), Reinhard Karl (1946 – 1982) a Wolfgang Güllich (1960 – 1992), na konci 80. a počátku 90. let nejvýznamnější představitel volného lezení na světě, zahynul při autonehodě.

Kanaďan Peter Croft (*1958) je specialistou na velké skalní stěny, v nichž většinou sólově podniká vytrvalostní výstupy spojením několika cest, nebo se naopak zaměřuje na rychlostní výstupy. Američan Dan Osman (1963 – 1998) se specializoval na veškeré extrémní aktivity spojené s lezením – rychlostní sólové výstupy bez jakéhokoli jištění nebo například kontrolované volné pády (dlouhé pády ze skal se zajištěním na laně), které se mu staly osudné, když se mu při skoku z Leaning Tower v Yosemitech přetrhlo lano.

Mezi ženami tomuto sportu od 80. let dominovala již zmíněná Destivelleová a Američanka Lynn Hillová (*1961), jež se staly královnami lezeckých soutěží té doby. Mezi jejich následovnice se řadí například Francouzka Isabelle Patissierová (*1967) a Američanka Robyn Erbesfeldová (*1967).

Kapitola 4

Historie horolezectví u nás

4.1 Horolezecké spolky

Prvním horolezeckým spolkem na našem území byla Prager Sektion des deutscher Alpen Verreins založená roku 1873, která však byla sdružením Němců žijících na našem území. Domácí turistiku měl pod svou patronací Klub českých turistů založený v roce 1888.

V roce 1893 vznikl v Lublani spolek Slovinsko Planinsko društvo, které propagací vysokohorské turistiky, budováním stezek a stavěním chat čelilo pronikání německého vlivu v Julských a Savinjských Alpách. Čeští návštěvníci Alp směřovali právě do této jižní části vápencových Alp. Proto skupinka pražských horolezců, která navštěvovala především oblast v okolí obce Jezersko, přišla s myšlenkou založit Český odbor Slovinského planinského družstva. Tento první český horolezecký spolek měl při svém založení v roce 1897 sto členů. Měl také právo samostatného hospodaření a vydávání časopisu Alpský věstník. Zakladatelem a prvním předsedou Českého odboru byl prof. MUDr. Karel Chodounský (1843 – 1931).

Český odbor organizoval horolezecké výstupy, průzkum horských skupin a hromadné výlety členů do slovinských Alp. Hlavním cílem ovšem bylo postavení vlastní chaty na území obce Jezersko ve výšce 1580 m n. m., která byla slavnostně otevřena 26. července 1900 a nazvána Češka koča (Česká chata).

Roku 1902 někteří mladí členové spolku vytvořili Akademický kroužek Českého odboru, který svůj zájem soustředil i do jiných skupin slovinských Alp. Významným členem kroužku byl geograf Jiří Čermák, který se věnoval průzkumu Julských Alp, ve kterých byla roku 1909 ve výšce 1350 m n. m. postavena druhá česká chata Korytnicka koča (Korytnická chata).

Se založením Československé republiky roku 1918 ukončil svou činnost Český odbor Slovinského planinského družstva. Horolezci proto přirozeně vstupovali do Klubu československých turistů, kterému byla také předána bohatá knihovna Českého odboru. „*Německé odbory Alpenvereinu v Československu se po válce osamostatnily a utvořili Svaz německých Alpenvereinů v Československu.*“^[1]

Na Slovensku byl v roce 1922 založen Spolok tatranských horolezcov James.^[2]

Mnohostranná činnost turistů horolezcům nevyhovovala, proto dne 23. června 1924 založili Alpinistický odbor při Svazu lyžařů ČSR, jež se 13. listopadu téhož roku osamostatnil v nově ustanovený Klub alpistů československých. Všichni členové vedení klubu byli zkušení horolezci a finančně dobře zajištění lidé. Výkonným předsedou se stal MUDr. Jaromír Pečírka (1864 – 1933) a čestným předsedou byl zvolen prof. MUDr. Karel Chodounský. V roce 1933 se po Pečírkově smrti stal předsedou Rudolf Pilát (1875 – 1947), ředitel burzovního oddělení Živnostenské banky. Pilát byl v roce 1925 také iniciátorem založení prvního mezinárodního svazu slovanských zemí, který v roce 1932 zpracoval rezoluci s cílem vytvořit Mezinárodní horolezeckou unii.

Klub Alpistů československých měl při svém založení 166 členů. Po založení poboček v Plzni, Hradci Králové a v Brně vzrostl počet členů v roce 1928 na více než šest set. Všichni členové měli slevy na alpských chatách, na jízdě a zdarma dostávali Věstník Klubu alpistů československých, později časopis Horolezec. Klub roku 1928 ustavil první cvičitelský sbor.

V roce 1940 byl v Praze založen horolezecký oddíl při Klubu českých turistů. Během nacistické okupace vznikla také čtyři horolezecká družstva v Turnově, další pak v Železném Brodě a Mladé Boleslavi. V roce 1944 vznikly horolezecké oddíly při Klubu českých turistů v Náchodě a Zlíně. Díky Antonínu Veverkovi se rozšířil zájem o horolezectví i do Hostýnských vrchů.

Po osvobození v roce 1945 navázaly horolezecké organizace na své předválečné předchůdce. Po šesti letech se českým horolezcům opět vrátila možnost cestovat do Tater. Toho hned v červenci 1945 využil JUDr. Otto Jelínek a zorganizoval na Popradském plese první cvičitelský kurz (na ten navázaly další kurzy v letech 1946 a 1947). „*JUDr. Otto Jelínek spolu s ing. Aloisem Krausem také v roce 1945 iniciovali založení Československé himalájské společnosti. Jejich cílem bylo stanout na vrcholu Everestu a použít při přepravě materiálu do vyšších táborů letadel. Z finančních důvodů však tato akce nebyla uskutečněna.*“^[3]

První poválečný sjezd všech horolezeckých organizací se v Československu konal v roce 1946 na Hrubé Skále. Zde bylo schváleno spojení všech dosavadních horolezeckých spolků do jednoho Svazu československých horolezců, jehož prvním předsedou byl zvolen Josef Zdeněk Pilnáček. Svaz znovu obnovil vydávání časopisu Horolezec.

Po převratu v únoru 1948 se všechny tělovýchovné spolky sjednotily v Sokole, při něm také vznikla Ústřední sekce horolezectví. Velkou měrou narostl počet organizovaných alpinistů. Pro nácvik se začaly mnohem častěji využívat skalní oblasti v okolí velkých měst. Velkými jmény horolezectví této doby byli Otto Jelínek (*1913), Rudolf Otto Bauše, Miroslav Jedlička, Antonín Herold a Slováci Rastislav Roubal (1920), Jozef Šimko (1909 – 1983), Albert Brnčal (1919 – 1950) a Alexander Huba (1920 – 2008).

Roku 1950 bylo sestaveno 50 členné družstvo nejlepších československých horolezců. V roce 1953

byl jejich počet snížen na třicet. Ve stejném roce byl také zrušen Sokol. Jeho Horolezecká sekce se proto vyčlenila z oddělení turistiky Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport. Státní výbor byl zrušen roku 1957 a byl nahrazen Československým svazem tělesné výchovy, jehož součástí byla ústřední horolezecká sekce.

Po rozdělení republiky v roce 1993 na dva samostatné státy byl u nás pod Českým svazem tělesné výchovy ustaven Český horolezecký svaz. Na Slovensku navázali horolezci na činnost Jamesu.^[4]

4.2 Počátky horolezectví u nás

Prvním známým Čechem, který na dlouhou dobu vytvořil český výškový rekord, byl mnich Oldřich z Furlánska, jež z pověření církve vykonal v letech 1318 – 1330 cestu do Asie. Během návratu z této cesty překročil jedno ze sedel v Hindúkuši ve výšce 4000 m n. m. Druhým byl český geolog, paleontolog a cestovatel Ferdinand Stoliczka, který ve druhé polovině 19. století navštívil při svých výzkumech sedla v Himaláji a Pamíru vysoká přes 6000 m n. m.^[5]

Milovníci hor z Čech také cestovali do Alp, jelikož cestování po Rakousko-Uherské monarchii bylo relativně snadné a nebylo svázáno žádnými formalitami. Rozvoji českému alpinismu vypomohlo především vybudování železnice z Prahy přes Linz do Terstu v 70. letech 19. století.

Aktivity českých horolezců směřovaly nejen do Julských Alp, ale také do Vysokých Tater, kde však mělo vysokohorské horolezectví spíše individuální charakter, a do cvičných pískovcových skal Českého ráje. První českou výpravou do skal Českého ráje byla v roce 1897 expedice zorganizovaná Vojtěchem Náprstkem a Jaroslavem Vrchlickým s Americkým spolkem dam z Prahy.

Pískovcové skály na našem území byly nejdříve prozkoumány saskými lezci, především z Drážďan. Dle jejich vzoru začali pískovcové věže navštěvovat také členové českých německých spolků. Čeští lezci se na pískovcích objevovali spíše ojediněle a až v roce 1907 založili jičínští studenti v čele s Josefem Hendrychem a Zdislavem Mazáčkem Lezecký kroužek Prachov, první svého druhu u nás. Členové lezeckého kroužku vykonali 136 výstupů v Hruboskalsku a Prachovských skalách.

Horolezecká činnost mezi dvěma světovými válkami se soustřeďovala především do oblasti rakouských a švýcarských Alp. Na přelomu 20. a 30. let se však obrátila pozornost k Vysokým Tatrám a Českému ráji. Od roku 1930 byl v pískovcových skalách veden soustavný výcvik především pod vedením Josefa Janeby (1899 – 1944), který je též autorem prvního českého průvodce „Horolezecká cvičení v Prachovských skalách“.

Mladí horolezci v Českém ráji nebyli po 1. světové válce nijak organizovaní a jejich činnost se přesunula do okolí Turnova a na Hruboskalsko. Původně lezli nezajištěně pouze lehké komíny. Až koncem 20. let Antonín Zima jako první pochopil techniku zajišťování a učil ji i ostatní lezce. Lezecká úroveň mladých lezců velmi rychle rostla. Vynikli především Ladislav Vodháněl, Vladimír Procházka (zvaný Chroust, *1918), Josef Smítka (1919 – 1944), J. Volejník a V. Nejedlo. K této

skupině lezců se přidávali další noví zájemci. Skupina rozšířila své aktivity i do oblasti Klokočí, Příhraz a Prachova.

Za první republiky se začala rozvíjet také horolezecká činnost ve vápencových oblastech Moravy. Nejnavštěvovanějšími oblastmi byly Pavlovské vrchy a Babí lom. Především díky obětavosti prof. Janouška vyvrcholila činnost této skupiny horolezců v roce 1935 založením brněnské pobočky Klubu alpistů československých.

Během druhé světové války byl Čechům přístup do vysokých hor zcela znemožněn. Proto se veškeré horolezecké aktivity soustředily pouze do českých skalních oblastí. Propagátory horolezeckého sportu byli v této době především Josef Janeba (1899 – 1944), Rudolf Otto Bauše a Miroslav Jedlička (1898 – 1967).

4.3 Velká jména poválečného českého horolezectví

„Po letech druhé světové války se mohli opět naši alpinisté podílet i na mezinárodním dění. V roce 1947 byli vysláni Antonín Veverka a Vladimír Procházka do tábora vybraných horolezců v Chamonix a téměř ve stejné době prošlo šest cvičitelů kurzem francouzské školy École Nationale de Ski et d’Alpinisme. V roce 1948 se uskutečnil zájezd do Jugoslávie a o rok později do Bulharských hor.“^[6]

Prvním českým horolezcem světového formátu je nejlepší český horolezec 20. století Radovan Kuchař (*1928). Lézt začal v roce 1944 na hruboskalských pískovcích. O tři roky později již intenzivně zlézal Vysoké Tatry, kde je autorem několika prvovýstupů a prvních zimních výstupů. Svými výstupy velkých alpských stěn se v 50. a 60. letech zařadil mezi světovou špičku. Mezi jeho nejvýznamnější alpské výstupy patří trojice severních stěn Grandes Jorasses (1959), Matterhornu (1961) a Eigeru (1961). Na konci 50. let zaměřil svou pozornost na kavkazské vrcholy a v polovině 60. let na Himálaj. V roce 1965 byl členem první československé expedice do Hindúkuše. Mezi jeho lezecké partnery nejčastěji patřili další členové naší lezecké špičky té doby:

- Oldřich Kopal (*1931), se kterým v roce 1957 vystoupil západní stěnou Petit Dru
- Karel Cerman (*1926) s ním zlezl v roce 1956 severní stěnu Aiguille des Grands Charmoz a poté v roce 1959 byli autory prvovýstupů v kavkazských severních stěnách Donguz Orunu a Nakratau
- Slovák Zdeno Zibrín (1931 – 2004), se kterým absolvoval všechny tři výše zmíněné severní stěny

K velkým jménům československého horolezectví 50. let patří také Blažena Karasová (*1922). Lézt začínala v období druhé světové války na pískovcích s Josefem Smítkou. Poté zdolala velké

množství výstupů ve Vysokých Tatrách, ale i v Alpách a na Kavkaze. V letech 1951 až 1954 byla československou reprezentantkou.

Většina českých alpinistů v 50. a 60. letech mířila především do západních Alp. „*Do historie alpského horolezectví se v roce 1968 zapsali Ivan Bortel, Ivan Dieška, O. Blecha a Valentin Kaynar svým prvovýstupem severní stěnou Grandes Jorasses přes tzv. Rubáš.*“^[7] Od roku 1957 začali čeští horolezci pravidelně navštěvovat také Kavkaz a pozornost některých českých reprezentantů se opět zaměřila na Julské Alpy. Růst úrovně československých horolezců však dokládají také mnohé výstupy severními stěnami ve Vysokých Tatrách i například první přechod Vysokých Tater, který v roce 1953 absolvovali Miloš Matras (1933 – 1970) a Jaroslav Mlezák (*1924).^[8]

4.4 První velké expedice

V roce 1965 se uskutečnila expedice Hindúkuš '65, první československá expedice do mimoevropských velehor, které se zúčastnilo 14 osob. Vedoucím expedice byl Vladimír Šedivý (*1923). Expedice uskutečnila sedmnáct prvovýstupů v tzv. Vachánském koridoru v Afgánistánu na vrcholy od 5080 do 6849 m n. m., z toho sedm na více než šestitisícové vrcholy.

Úspěšnou třináctičlennou československou expedici Hindúkuš '67 vedl Vladimír Šedivý. Na vrchol Tirič–Mir (7706 m n. m.) vystoupili Jan Červinka (*1930), Ivan Gálffy (*1933), Miroslav Jaškovský (1926 – 2007), Vladimír Šmída a Ivan Urbanovič (*1932). Tím vznikl nový československý výškový rekord.

Na konci 60. let již bylo uskutečněno větší množství expedic – v roce 1968 dvě expedice na Špicberky a jedna na Pamír a v roce 1969 do Jižních And, tatranská výprava do Himálaje a bratislavská do Východního Hindúkuše. Téhož roku se také uskutečnila první česká výprava, vedená Vladimírem Procházkou, do nepálské části Himálaje, při níž Miloš Albrecht (1932 – 1984) s šerpou Angem Babu dosáhli dne 7. října 1969 vrcholu Annapurny IV (7525 m n. m.). Annapurna IV se tak stala prvním čechoslováky dosaženým himálajským vrcholem.

„*V sedmdesátých letech se každoročně organizovalo patnáct až dvacet výprav do Alp, Skandinávie, na Kavkaz, do Vysoké Asie i exotických hor. Byla přijata mezinárodní klasifikace UIAA.*“^[9] Od roku 1972 je uskutečňována soutěž „Výstup roku“.

4.5 Tragický Huascarán

V roce 1970 se uskutečnila tragická výprava horolezců Lokomotivy Liberec do peruánských And. Expedici, kterou vedl Arnošt Černík (1926 – 1970), od počátku doprovázely problémy. Nejdříve se téměř o tři týdny zdržela nákladní loď se zavazadly. Když bedny se zásobami dorazily do Limy, zjistili, že jim z nich byly během přepravy odcizeny věci o celkové váze 400 kg (vlněné svetry, košile,

větrovky, pérové bundy, léky, ale i potraviny).^[10] V pondělí 18. května se při návratu z aklimatizační túry nešťastnou náhodou, poté co uklouzl a spadl do třicetimetrové hloubky, zabil slovenský člen výpravy Ivan Bortel (1943 – 1970), v té době asi nejlepší československý horolezec. Poslední květnový den však sebou přinesl největší tragédii – 45 sekund trvající zemětřesení zapříčinilo sérii lavin, které způsobily smrt 75000 lidí. Pod několik desítek metrů vysokým nánosem kamení, ledu a bahna, které se sesunuly ze severní stěny Huascaránu, zůstali pohřbeni všichni zbylí členové československé výpravy – vedoucí výpravy Arnošt Černík, Milan Černý (1944 – 1970), vysokohorský fotograf evropského významu Vilém Heckel (1918 – 1970), Jiří Jech (1932 – 1970), sochař a trenér reprezentačního družstva Valerián Karoušek (1929 – 1970), nejlepší pískovcový lezec 60. let Jaroslav Krembach (1946 – 1970), jeden z nejlepších českých horolezců 50. a 60 let Miloš Matras (1933 – 1970), Ladislav Mejsnar (1936 – 1970), Milan Náhlavský (1944 – 1970), Bohumil Nejedlo (1932 – 1970), Zdeněk Novotný zvaný Bamba (1938 – 1970), Jiří Rasl (1936 – 1970), lékař Svatopluk Ulvr (1938 – 1970) a Václav Urban (1935 – 1970).

4.6 70. léta a první osmiticícové vrcholy

Rok po peruánské tragédii však zaznamenalo československé horolezectví dosud největší úspěch – 11. července 1971 po třinácté hodině dosáhli Slováci Ivan Fiala (*1941) a Michal Orolin (*1943) z šestnáctičlenné československé výpravy vedené Ivanem Gálfym vrcholu Nangá Parbat (8125 m n. m.) a stali se tak prvními československými horolezci na vrcholu „osmitisícovky“.

Ani v 70. letech nezůstaly Tatry mimo zájem horolezců. *„V roce 1970 byl za třicet jedna dní absolvován první zimní přechod celého tatranského masivu, včetně Roháčů, Liptovských holí a Belanských Tater a o čtyři roky později byl tento přechod uskutečněn bez podpůrné skupiny.“*^[11] V první polovině 70. let podnikali českoslovenští horolezci nejčastěji výpravy na Kavkaz – například v roce 1971 severní stěnou Čatyn-Tau (4368 nebo 4405 m n. m.), východní stěnou Severní Ušby (4690 m n. m.), roku 1973 Elbrus a o rok později Čančachi (4453 nebo 4450 m n. m.).

V roce 1976 vedl Slovák Ivan Gálfy tři roky po neúspěšné a tragédií poznamenané výpravě na Makalu (8463 m n. m.) téměř stejnou skupinu horolezců opět na tentýž nepálský vrchol. Tentokrát byla expedice úspěšná – deset účastníků této expedice Jan Červinka, Ivan Fiala, Milan Kriššák (1944 – 1979), Igor Novák (*1949), Miloslav Neumann (*1942), Michal Orolín, Vladimír Petřík (*1946), Jozef Psotka (1934 – 1984), Karel Schubert (1945 – 1976) a Sylva Talla (*1946)) vystoupilo na jihovýchodní vrchol Makalu (8010 m n. m.). Na hlavní vrchol dne 24. května 1976 vystoupili Slovák Milan Kriššák v 16:25, Španěl Jorge Camprubi v 16:30, který se k československé výpravě připojil při poslední fázi výstupu a Čech Karel Schubert v 16:50, pro něhož se však sestup z vrcholu stal osudným.

V roce 1977 vedl František Grunt Expedici Kalanka. Jednalo se o patnáctičlennou výpravu

severočeských horolezců, která se vydala do indické Himálaje ve snaze vystoupit severní stěnou Kalanky (6931 m n. m.). Kalanka sousedí s „Matterhornem“ Garhválské oblasti Čangabangem (6864 m n. m.). Jejich společná severní stěna je téměř dva kilometry široká a 1800 metrů vysoká ledová skalní zeď a svým průměrným sklonem 58° (maximálně až 80°) překonává i svou náročností pověstnou severní stěnu alpského Eigeru. Severní stěnou Kalanky na vrchol vystoupili Josef Rakoncaj (*1951) a Ladislav Jón. Tento výstup se zapsal do československé historie horolezectví jako první himálajský prvovýstup provedený tzv. alpským stylem.^[12]

Na přelomu 70. a 80. let se expediční činnost zaměřila především na sedmitisícové vrcholy Pamíru, Hindúkuše a Himálaje a na prvovýstupy a první zimní výstupy severních alpských stěn.

4.7 Kangchenjunga

Na vrchol třetí nejvyšší hory světa Kangchenjunga (též Khangčendzonga, což v tibetštině znamená Pět pokladnic velkého sněhu, 8586 m n. m.) se v roce 1981 vydala patnáctičlenná československá expedice pod vedením Ivana Gálfyho. Dne 20. května 1981 v 15:45 vystoupila na vrchol Japonskou cestou ze severu vrcholová dvojice Ludovít Záhoranský (*1939) a Jozef Psotka. Zasloužili se tak o první československý výstup na osmitisícový vrchol bez použití kyslíkových lahví, i když stále vedený tzv. expedičním stylem.

4.8 Čhokori

V létě 1983 se na druhý nejvyšší vrchol světa Čhokori (známou spíše pod označením K2, 8611 m n. m.) vydala italská expedice pod vedením Francesca Santona, ke které byl přiřazen tříčlenný filmový tým složený z Rakušana Kurta Diembergera, Britky Julie Tullisové a turnovský rodák Josef Rakoncaj. Rakoncaj byl do expedice pozván na poslední chvíli na doporučení Jiřího Nováka (*1945), který svou účast na expedici odřekl. Expedice si pro svůj výstup vybrala japonskou cestu severním pilířem. Ve chvíli, kdy se rozhodovalo o vrcholové dvojici, měla většina výprav zdravotní problémy. Rakoncaj však stále překvapoval svou skvělou formou. Proto nebylo žádným překvapením, když byl pro výstup na vrchol vybrán právě on společně s Agostinem da Polenzou (*1955). Tato dvojice dne 31. července 1983 ve třičtvrtě na devět večer dosáhla vrcholu, bez kyslíku. Rakoncaj na vrchol vynesl i filmovou kameru. Příliš pozdní čas jim zkomplikoval sestup. Z vrcholu sestupovali pouze necelou půl hodinu. Poté byli nuceni bivakovat ve výšce 8550 m n. m. Agostino přečkal noc venku, jen v péřové bundě. Rakoncaj si vyhloubil sněhovou jeskyni. Další dva dny pak sestupovali do základního tábora. O tři dny později vystoupili na vrchol další dva členové expedice. O tři roky později si Rakoncaj tento svůj výkon zopakoval, když dne 5. července 1986 vystoupal tzv. alpským stylem jihovýchodní stěnou přes Abruzzský pilíř jako první člověk na světě podruhé

na vrchol K2.^[13] Tento jeho výkon ještě znásobila skutečnost, že třináct dní před K2 vystoupil, také bez umělého kyslíku, na vrchol Broad Peak (8047 m n. m.). Z Čechů na vrchol K2 vystoupil už jen Libor Uher (zvaný Taliban, *1971) Česenovým pilířem v rámci expedice Leopolda Sulovského (*1954) v roce 2007.

4.9 První Češka na osmitisícovém vrcholu

Roku 1984 vystoupila na osmitisícový vrchol také první československá žena. Margita Štěrbová (někdy též Dina, 1940) – rodačka z Bratislavy žijící v Olomouci a Věra Komárková (1942) – rodilá Češka, avšak v té době již s americkým občanstvím utvořily společnou česko – americkou expedici. Najaly si dva šerpy – Ang Ritu (*1949) a Norbu a společně se vydali Messnerovou cestou západní stěnou na vrchol Čho Oju (8201 m n. m.). Vrcholu dosáhla celá čtyřčlenná skupina tzv. expedičním stylem 13. května 1984 ve čtrnáct hodin.^[14]

4.10 Mount Everest

Na podzim roku 1984 se uskutečnila první úspěšná československá expedice na Mount Everest (zvaný též Čhomolungma, 8848 m n. m.). Na vrchol tehdy jihozápadním hřebenem vystoupili Slováci Zoltán Demján (*1955) a Jozef Psotka, který však při sestupu zahynul a Šerpa Ang Rita. Prvním Čechem na vrcholu Mount Everestu se v roce 1991 stal Leopold Sulovský. Vrcholu dosáhl jako člen italské výpravy, na kterou se podobně jako Rakoncaj na K2 dostal jako náhradník. Na vrchol vystoupil společně s Battistou Bonalim dne 17. května 1991 v 15 hodin 25 minut prvovýstupem severní stěnou, bez kyslíkových lahví, tzv. expedičním stylem. Sulovského výstup se do historie jistě zapsal také tím, že si po zlezení Nortonova kuloáru ve výšce 8400 m n. m. zapálil cigaretu. Dalším Čechem na vrcholu byl až o pět let později Josef Nežerka (*1954).

Na vrchol Mount Everestu doposud vystoupilo deset Čechů – mezi nimi například i pražský primátor Pavel Bém (*1963) a dvě ženy. Jako první v roce 1999 Renata Chlumská (*1973), která se narodila českým rodičům, avšak od narození žije ve Švédsku. Druhou byla v roce 2007 Klára Poláčková (*1978), která je tedy považovaná za první Češku na vrcholu. Všichni tři posledně jmenovaní dosáhli vrcholu tzv. normálkami, což jsou cesty umožňující nejjednodušší výstup a s využitím lahví s umělým kyslíkem, který výšku Mount Everestu snižuje asi o dva kilometry.

4.11 Další úspěšné expedice 80. let

V roce 1984 se uskutečnily další úspěšné himálajské expedice. Z toho při československé Expedici Lhotse Shar a československo – italské Expedici Dhaulagiri byly uskutečněny úspěšné prvovýstupy.

Na samostatný východní vrchol Lhotse Shar (8400 m n. m.) vystoupil jižní stěnou z celé osmnáctičlenné výpravy vedené Slovákem Ivanem Gálfym nejdříve Zoltán Demján a po něm 21. května 1984 ve 13 hodin 26 minut také trojice Peter Božík (1954 – 1988), Josef Rakoncaj a Jaromír Stejskal (zvaný Jarýk, *1949). Z Expedice Dhaulagiri, kterou vedl Jiří Novák, vystoupil západní stěnou na vrchol Dhaulagiri (8167 m n. m.) 23. října 1984 Jan Šimon (1959 – 1984) a půl hodiny po něm i Karel Jakeš (1953 – 2002) a Jaromír Stejskal. Jan Šimon však ve stejný den zahynul při samostatném sestupu z vrcholu.

V zimě roku 1985 se v rámci kanadsko-americko-britsko-československé expedice podařil první československý zimní výstup a první výstup alpským stylem na osmitisícový vrchol. Na vrcholu Čho Oju (8201 m n. m.) tak z celé expedice dne 5. prosince 1985 stanuli pouze Slovák Dušan Becík (1954 – 1988) a Čech Jaromír Stejskal.

Dne 25. června 1988 stanuly na vrcholu Gasherbrumu II (8035 m n. m.) členky československé expedice Karakoram 88 – Margita Štěrbová a Slovenka Livia Klembarová. Staly se tak autorkami prvního samostatného ženského československého výstupu na osmitisícový vrchol tzv. alpským stylem – bez použití umělého kyslíku, výškových nosičů i budování výškových táborů.

Po revoluci v roce 1989 pokračovala bohatá expediční činnost. Naši horolezci zdolávali jeden himálajský vrchol za druhým, včetně několika prvovýstupů. Například v roce 1990 vystoupil Josef Rakoncaj na Čho Oju a Shisha Pangmu (8046 m n. m.), Leopold Sulovský na Dhaulagiri (8167 m n. m.) a o rok později i na Mount Everest, jak již bylo zmíněno dříve. V roce 1992 stanuli na vrcholu Nanga Parbat (8125 m n. m.) Josef Rakoncaj a Josef Nežerka.

4.12 České horolezectví po rozdělení republiky v roce 1993

Bohatá česká expediční činnost pokračovala po rozdělení republiky v roce 1993 v samostatných českých expedicích nebo ve spojení s expedicemi jiných evropských zemí, většinou italskými.

Jelikož by bylo zbytečné zde uvádět všechny české expedice za posledních patnáct let, tak zde alespoň zmíním ještě některá další jména:

- Soňa Boštíková (*1971) – rodačka z Boskovic je autorkou prvního ženského výstupu na Makalu (1998) bez použití umělého kyslíku a o rok později také stejného výkonu na Lhotse.
- Miroslav Caban (*1964) – horolezec z Hustopečí zdolal v letech 2002 a 2005 v rámci projektu Seven Summits nejvyšší vrcholy všech kontinentů bez použití umělého kyslíku.
- Marek Holeček (*1974) – je autorem prvovýstupu na Amin Brakk v pákistánském Karakoram, reprezentant České republiky v lezení.

- Zdeněk Hrubý (*1956) – byl čtyřikrát oceněn titulem Výstup roku. Vystoupil již na pět osmitisícových vrcholů – Čho Oju (1995), Gasherbrum I a II (oba v roce 1997), Lhotse (1999) a Shisha Pangma (2004), které zdolal bez použití umělého kyslíku či výškových nosičů, pouze v malých týmech.
- Radek Jaroš (*1964) – rodák z Nového Města na Moravě stanul již na několika osmitisícových vrcholech – Mount Everest (1998, jako druhý Čech bez kyslíkového přístroje), Kangchenjungma (2002), Broad Peak (2003), Čho Oju (2004), Shisha Pangma (2004) a Nanga Parbat (2005). Dvakrát byl Českým horolezeckým svazem oceněn titulem Výstup roku.
- Ladislav Kamarád (*1963) – profesionální fotograf, který má na svém kontě již dva osmitisícové vrcholy – Čho Oju (1994) a Gasherbrum II (1997).

A pokud znovu nahlédneme mezi lezce, kteří spíše než zasněžené vrcholy preferují skály, bylo by dobré zde zmínit opět alespoň některá významná jména:

- Helena Lipenská (*1977) – rodačka z Jeseníku žijící v Brně je českou reprezentantkou.
- Tomáš Mrázek (*1982) – brněnský rodák je několikanásobným mistrem republiky i světa a v roce 2004 se stal také vítězem světového poháru. Specializuje se na lezení na obtížnost a bouldering.
- Adam Ondra (*1993) – brněnský student gymnázia je momentálně nejlepším českým lezcem a třetím nejlepším ve své kategorii na světě.
- Silvie Rajfová (*1989) – brněnská lezkyně je čtyřnásobnou mistryní republiky, její doménou je bouldering.
- Petr Resch (*1972) – znamenitý boulderista, propagátor tohoto lezeckého odvětví u nás.
- Simona Ulmonová (*1976) – je dvojnásobnou mistryní republiky z let 1998 a 1999.

Kapitola 5

Koncepce výstavy

5.1 Výstavní prostory

Výstava je koncipována do prostor Podhoráckého muzea v Předklášteří. Prostory, určené pro konání výstav, jsou v tomto muzeu dva. Menší prostor v přízemí a větší prostor v prvním patře, členěný do tří místností. Vzhledem k vhodnosti rozčlenění výstavy do tří částí jsem pro umístění výstavy zvolila již zmíněný větší prostor, ve kterém jsou místnosti o rozloze 70, 48 a 48 m².

Pro instalaci výstavy bude využit také inventář Podhoráckého muzea – panely o rozměrech 1 x 1,9 metru, oblé rohové panely, podstavce, pódia a vitríny o rozměrech 0,7 až 1,5 metru na šířku s možností zvolit z několika výšek skel a podstavců. Panely jsou sololytové desky na dřevěné konstrukci, polepené tapetou, na kterou se nanáší barevné nátěry. Panely budou upevněny do nosníků, které jsou upevněny na zdech, a budou umístěny 20 cm od podlahy.

Panely pro tuto výstavu budou použity v barvě tmavě modré. Text úvodního oblého rohového panelu a panelu stejného typu, který bude informovat o UIAA a ČHS, bude v barvě bílé na tmavě modrém podkladu panelu. Ostatní texty, včetně popisků, budou vytištěny černou barvou na bílém papíře. Při psaní nadpisů a textu úvodního panelu bude použito písmo Arial Black velikosti 50; u textů a popisů písmo Arial velikosti 28, přičemž jména a názvy budou zvýrazněny tučným písmem, vše s řádkováním 1,5. Texty budou vytištěny na papíry formátu A3 orientovaného na šířku, s okraji stránek 6 cm ze všech stran. Papíry s texty budou na panely nalepeny. Ve výstavě použité fotografie budou na panely nalepeny se světle modrým podkladem. Popisky budou umístěny vlevo, 1 cm pod dolním okrajem každé fotografie. U diorámat budou použity velkoformátové černobílé tisky nalepené na panely. Trojrozměrné předměty před těmito panely budou vystaveny na zvýšených pódiiích. Přímo v muzeu je stolařská dílna a dílna výtvarnice, takže výstava bude instalována svépomocí a případné potřebné úpravy panelů či jiného zařízení bude možné provést operativně.

Jelikož jsou okna ve výstavních prostorech orientována na jih/jihozápad a přímé slunce by mohlo nevratně poškodit vystavené textilie, budou dvě ze tří oken v první výstavní místnosti zakryta

panely a osvětlení výstavy bude řešeno variabilním systémem reflektorů, které jsou umístěny ve stropních lištách všech místností.

První výstavní místnost bude věnována přehledu světového i českého horolezectví s ukázkami výzbroje a výstroje z konce 19. století a z roku 1965. Panely budou sjednoceny bílou horizontální osou s letopočty psanými velikostí písma 28, významná data budou zvýrazněna velikostí písma 50.

Druhá místnost bude tematicky zaměřena na lezecké oblasti v České republice členěné dle hornin. Na panelech bude vždy fotografie jedné z oblastí, stručná historie a popis oblastí. V pultových vitrínách pod jednotlivými panely a ve vitríně umístěné do středu místnosti budou vystaveny ukázky vývoje horolezecké výzbroje, horniny a horolezecké průvodce.

Třetí a zároveň poslední místnost bude sloužit jako dětská herna. Bude zde instalována mobilní lezecká stěna a stoly, kde bude možné si vyzkoušet vázání některých uzlů. Pro nejmenší návštěvníky zde budou připraveny puzzle z rozstříhaných obrázků některých alpských či himálajských vrcholů prezentovaných v první výstavní místnosti. Tato místnost bude sloužit také jako prostor určený k odpočinku a konání přednášek, jelikož je zde možnost promítání.

Většina exponátů prezentovaných na této výstavě bude zapůjčena od soukromých sběratelů, další z Muzea města Brna, Muzea Blansko, oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea, Krkonošského muzea Správy KRNAP, Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a Obuvnického muzea. Proto bude nutné včas zajistit smlouvy o zápůjčkách, dopravu a pojištění zapůjčených předmětů. Horniny budou vybrány z mineralogicko-petrografické podsbírky Podhoráckého muzea.

Během přípravné fáze výstavy bude horolezeckým cvičitelem zaškolená lektorka, která bude ve třetí výstavní místnosti dohlížet na bezpečnost dětských návštěvníků na umělé lezecké stěně a také je bude instruovat, jak mají správně vázat jednotlivé uzly a vysvětlovat jim, k čemu se který uzel používá.

5.2 Doprovodné akce

Výstava bude zahájena slavnostní vernisáží. Kulturní program bude zajištěn ve spolupráci s místní Základní uměleckou školou. Čtrnáct dní před vernisáží a během doby trvání výstavy bude v Tišnovské televizi zveřejněna upoutávka s pozvánkou. Občerstvení, pozvánku na výstavu a plakát zajistí Podhorácké muzeum. Pozvánky, na kterých bude uveden pořadatel, název výstavy, kdy a kde bude výstava zahájena, kdo bude účinkovat na vernisáži, garant výstavy, otevírací doba, doba trvání výstavy a kontakty na pracoviště. Pozvánky budou v počtu 250 kusů rozeslány týden před vernisáží významným osobnostem a spolu s krátkou tiskovou zprávou také do sdělovacích prostředků, zejména do odborných časopisů. Na slavnostní vernisáž bude pozvána také významná osobnost českého horolezectví. Výlep plakátů, které nechá muzeum natisknout dle návrhu muzejní výtvarnice, v Tišnově a okolí zajistí Městské kulturní středisko, v Brně soukromá firma, se kterou má Muzeum

Brněnska, pod něž Podhorácké muzeum spadá, smlouvu.

U příležitosti konání této výstavy bude vydána brožura – tzv. drobný tisk, ve které budou uvedeny informace zde popsané v kapitolách 3 a 4. Díky tomu se případní zájemci dozví podrobnější informace týkající se historie horolezeckého sportu. Během doby trvání výstavy budou uskutečněny dvě přednášky s promítáním. Na první přednášce vystoupí Ing. Jiří Růžička – vedoucí osobnost brněnského horolezectví, bývalý reprezentant a účastník prvovýstupů na Kohe Nasra Cuka a Kohe Avar v Hindúkuši. Druhý přednášející je v současné době zatím předmětem jednání. Tyto přednášky se budou konat v třetí výstavní místnosti, ve které je možnost promítání. Případně bude možné uspořádat výlet na některou z umělých lezeckých stěn v okolí, kde by si zájemci mohli vyzkoušet lezení pod dohledem instruktora.

5.3 Rozpočet

Vzhledem k tomu, že výstava bude instalována svépomocí a s využitím stávajícího fundusu muzea, nebude nutné najímat na instalaci výstavy externí firmu. Největší položka v rozpočtu bude zapůjčení mobilní horolezecké stěny, což je však zatím předmětem jednání, ale předpokládá se částka přibližně okolo třiceti tisíc korun. Nákladný bude také tisk a doprava, jelikož na výstavu budou zapůjčeny předměty z většího množství muzeí v republice. Předpokládá se, že doprava bude uskutečněna vlastním muzejním vozem a nebude nutné najímat si na přepravu specializovanou firmu.

Instalační materiál (barvy, tapety, papír, lepidla atd.)	3 000,-
Fotografie (formát A6 á 3,-, A5 19,-, A4 59,-, A3 99,-) a velkoplošný tisk	4 500,-
Doprava	12 000,-
Zapůjčení horolezecké stěny	30 000,-
Drobný tisk (200 ks), pozvánky (250 ks), plakáty (150 ks), tisk a xerokopie	12 000,-
Občerstvení při vernisáži	1 000,-
Celkem	62 500,-

Kapitola 6

Scénář

6.1 Místnost č.1 — Historie světového a českého horolezectví

Úvodní oblý rohový panel 1

Nadpis:

Lehký treking horolezeckou historií

(písmo Arial Black velikost 60, velká písmena)

Text:

Hory odjakživa přitahovaly lidskou zvědavost. Lidé jimi byli fascinováni, ale zároveň se jich báli. Nepřístupnost horských masivů však také vzbuzovala jejich představivost. „*Pro starověké Řeky byly přibýtkem bohů, pro Židy pak místem, kde se zjevil Jahve a rozmlouval se svým lidem.*“^[1] Mojžíš vystoupil na horu Sinaj (zvanou též Gebel Musa, 2285 m n. m.), aby zde získal Deset přikázání. V křesťanské imaginaci středověku měl očištec podobu hory, kdy teprve po očištném výstupu mohl člověk vstoupit do ráje zbaven hříchů. Hory tedy byly místem, kde se prolínal svět lidí se světem bohů, říše lidského s říší vznešeného.

Evropu přivedla blíže k přírodě až renesance. Motivy alpských vrcholů se začaly objevovat v dílech významných literárních (Dante Alighieri – Božská komedie) i výtvarných (Leonardo da Vinci – Alpská krajina v bouři) umělců té doby. Lidé žijící v horských oblastech se však vydávali na cesty do vyšších poloh pouze kvůli obživě.

Na počátku 18. století se v romantickém návratu k přírodě vydávají do Alp badatelé, především přírodovědci. Prvním velkým mezníkem evropského horolezectví se stalo dosažení vrcholu Mont Blancu v roce 1786, po němž začal zlatý věk lovu vrcholů. Do Alp míří stále větší množství turistů, především z řad britské aristokracie a buržoazie. V této době vzniká nové povolání – horský vůdce.

Poté, co byly všechny alpské vrcholy dosaženy, se horolezci zaměřili na hledání přímějších a především technicky náročnějších cest k vrcholu. Horolezci se zkušenostmi z Alp začali hledat nové

možnosti také v Pyrenejích, Andách, Africe, Himaláji a jiných mimoevropských horských oblastech.

Na přelomu 19. a 20. století se pro přezení obtížných pasáží začaly používat umělé zajišťovací pomůcky (skoby atd.), jež sloužily původně jako jištění před pádem, jindy však byly používány k samostatnému výstupu. V kontrastu k této skutečnosti se začali objevovat také horolezci, kteří umělé pomůcky odsuzovali a začali s volnými sólovými výstupy. Nejvyšší metou meziválečného horolezectví se stalo dobývání severních stěn alpských vrcholů.

V roce 1950 byla překonána hranice 8000 metrů dosažením vrcholu Annapurny o tři roky později stanuli na nejvyšší hoře světa Edmund Hillary a Tenzing Norgay. Krátce poté byly zdolány všechny osmitisícové vrcholy. Většina takovýchto výprav postupovala na vrchol nejjednodušší cestou, tzv. expedičním stylem s využitím fixních lan a kyslíkových lahví. Avšak již v této době se objevili někteří horolezci, kteří se rozhodli podniknout výstup na osmitisícový vrchol bez kyslíku – tzv. alpským stylem.

V šedesátých letech Američané posunuli dále techniku lezení velkých stěn za pomoci umělých pomůcek; zároveň také obhajovali návrat k principům volného lezení s využitím pomůcek pouze tam, kde volné lezení není možné.

Autorka scénáře: Kateřina Brdíčková

Realizace výstavy: Podhorácké muzeum Předklášteří

Spolupráce: (Zde budou uvedena spolupracující muzea, firmy a lidé.)

Panel 2

Nadpis:

Dobývání Mont Blancu

Text:

Horolezectví na počátku ovlivnil Švýcar Horace Bénédict de Saussure (1740 – 1790), který se pokoušel o dobytí Mont Blancu (4807 m n. m.) a zároveň vypsál velkou finanční odměnu tomu, kdo dosáhne jeho vrcholu nebo se pokusí cestu na vrchol najít. Díky vidině tučné odměny, ale také z lásky k horám bylo od roku 1760 uskutečněno mnoho pokusů o výstup na vrchol. Avšak až 8. srpna 1786 dosáhli vrcholu profesionální horský vůdce Jacques Balmat (1762 – 1834) a lékař Michel Gabriel Paccard (1757 – 1827). Saussure si splnil svůj sen a na vrchol Mont Blancu vystoupil o rok později.

Fotografie:

- Mont Blanc^[2] (formát A3)
- Rytina Wochera Marquarta z roku 1790 znázorňující Saussurův výstup na Mont Banc^[3] (formát A4)
- Jacques Balmat^[4] (formát A5)

- Michel Gabriel Paccard^[5] (formát A5)

Texty popisek:

- Mont Blanc (4807 m n. m.)
- Rytina Wochera Marquarta z roku 1790 znázorňující výstup na Mont Blanc z roku 1787 vedený Horacem Bénédictem de Saussurem, kterého doprovázel sluha a osmnáct průvodců.
- Jacques Balmat (1762 – 1834)
- Michel Gabriel Paccard (1757 – 1827)

Panel 3

Nadpis 1:

Počátky ženského horolezectví

Text 1:

První ženou, jenž stanula na vrcholu Mont Blancu, byla chudá služebná ze Chamonix Maria Paradisová (1778 – 1839) dne 14. července 1808.

Skutečným počátkem ženského horolezectví však byl až výstup Francouzky Henriette d'Angevilleové (1794 – 1871) na stejný vrchol 4. září 1838. Na rozdíl od Paradisové nebyla d'Angevilleová pouze ženou jednoho vrcholu, ale zlézala alpské vrcholy před i po tomto výstupu. Sama také celou výpravu zorganizovala a financovala.

Nadpis 2:

Potraviny, které měla výprava d'Angevilleové sebou při cestě na vrchol Mont Blancu

Text 2:

- ◊ *2 skopové kýty*
- ◊ *2 půlky telete*
- ◊ *24 slepic*
- ◊ *6 velkých bochníků chleba*
- ◊ *18 lahví Ast Jean*
- ◊ *1 láhev Brunds*
- ◊ *1 láhev octa*
- ◊ *1 láhev kapradového sirupu*
- ◊ *12 citronů*
- ◊ *3 libry cukru*
- ◊ *3 libry čokolády*
- ◊ *3 libry sušených švestek*
- ◊ *1 soudek vin ordinaire^[6]*

Pozn. 3 libry jsou asi 1,36 kg

Nadpis 3:

Oblečení a další vybavení slečny d'Angevilleové po cestu na Mont Blanc

Text 3:

Henriette d'Angevilleová, přezdívaná Nevěsta Mont Blancu, si pro výstup nechala ušít zvláštní oděv. Její garderoba se skládala z 18 kusů oblečení. Na sobě měla kalhoty s širokými nohavicemi staženými na lýtkách, širokou halenu dlouhou až ke kotníkům s širokými nabíranými rukávy, kterou měla v pase staženou širokým páskem a klobouk – to vše ze silné vlny s kotkovaným vzorem. Kolem krku měla ovázané boa z černého sametu.

Jako další vybavení sebou měla velký dvojitý košík s malými kapsami, ve kterých měla umístěné veškeré drobnosti: jeden velký a jeden malý vějíř, zápisník, 6 tužek ořezaných na obou stranách, dalekohled, nafukovací gumový polštářek a zrcátko.^[7]

Vyobrazení:

- Maria Paradisová^[8] (formát A5)
- Henriette d'Angeville na vrcholu Mont Blancu^[9] (formát A5)
- Popiska:
- Maria Paradisová (1778 – 1839)
- Henriette d'Angevilleová na vrcholu Mont Blancu poté, co ji její průvodci vyzvedli, aby byla výše než Mont Blanc

Panel 4

Nadpis:

Zlatá éra alpinismu

Text:

Britská buržoazie a aristokracie, která zbohatla díky průmyslové revoluci, začala navštěvovat Alpy. Do hor jezdili pro zábavu a také proto, aby objevili dosud neprobádané oblasti nebo vystoupili na některý ze stále ještě neobjevených vrcholů. Skupinky složené většinou ze dvou britských turistů a jednoho průvodce prochodily během půlstoletí téměř celé Alpy.

Zlatá éra dobývání Alp skončila 14. července 1865, kdy skupina sedmi lidí v čele s Edwardem Whymperem (1840 – 1911), po několika neúspěšných pokusech, dosáhla vrcholu Matterhornu (4477,5 m n. m.). Tento výstup je však zastíněn smrtí čtyř horolezců, kdy Robert Douglas Hadow uklouzl a ho hlubiny sebou strhl další tři své spolulezce. Whymper a dva průvodci se zachránili jen díky tomu, že se přetrhlo lano.

Fotografie:

- Matterhorn^[10] (formát A3)
- Edward Whymper^[11] (formát A5)

- Rytina Gustava Dorého z roku 1865 dokumentující dobytí Matterhornu^[12] (formát A4)

Texty popisek:

- Matterhorn (4477,5 m n. m.)
- Edward Whymper (1840 – 1911)
- Rytina Gustava Dorého z roku 1865 znázorňující Whymperovo dobytí Matterhornu

Panel 5

Nadpis:

Hledání nových obtížností – nové cesty a první zimní výstupy

Text:

V zimě roku 1876 se mezi několika skupinkami horolezců rozhořel závod o první zimní výstup na vrchol Mont Blancu. Několik pokusů skončilo bezúspěšně. Nakonec byla úspěšná výprava Mary Isabelly Strattonové (1838 – 1918), když po dvou bivacích dne 31. ledna 1876 vystoupila na vrchol.

Za otce nového směru horolezectví je považován Albert Frederick Mummery (1855 – 1895). Tento mladík neduživého vzhledu v doprovodu svého věrného horského vůdce Alexandera Burgera jsou autory několika významných prvovýstupů – například na Matterhorn přes Zmuttský hřeben (1879), hřeben Aiguille du Grand Charmoz (1880), Aiguille Verte přes ledovec Charpoua (1880) či Grépon (1880). Mummery byl jedním z prvních horolezců, kteří uskutečňovali své výstupy sólově bez průvodce. Později přesunul svůj zájem z Alp na Kavkaz a ještě později do Himálaje, kde se mu snaha zdolat Nanga Parbat stala osudnou.

Fotografie:

- Aiguille du Grand Charmoz^[13] (formát A3)
- „Skupina, která v r. 1876 vystoupila jako první na Mont Blanc v zimě. Miss Strattonová uprostřed.“^[14] (formát A4)
- Albert Frédéric Mummery^[15] (formát A5)

Texty popisek:

- Aiguille du Grand Charmoz
- Miss Strattonová uprostřed skupiny, která jako první vystoupila v zimě na vrchol Mont Blancu (1876)
- Albert Frédéric Mummery (1855 – 1895)

Panel 6+7, Vitrína 1

Dioráma:

Vitrína o rozměrech podstavky 1 × 2 metry na 20 cm vysokém podstavci, na zadní straně vitríny velkoformátový černobílý tisk fotografie o rozměrech: 2 metry na šířku a 1,5 metru na výšku

Fotografie:

- „Pohled na Dolomity (90. léta 19. století)“^[16]

Trojrozměrné předměty:

- Dámská figurína oblečená do vlněného kostýmu rezavé barvy a sportovní halenky s proužky + slaměný klobouk s látkovou květinovou ozdobou + vysoké kožené šněrovací boty šedé barvy – vše zapůjčeno z Muzea města Brna
- Pánská figurína oblečená do svetvu a vlněných pumpek + klobouk – vše zapůjčeno z Uměleckoprůmyslového muzea v Praze
- Pánská kožená obuv s hřeby – dosud nebylo zjištěno, zda se takováto obuv nachází ve sbírkách některého z českých muzeí. V dosud oslovených institucích mají ve sbírkách pouze její vyobrazení. Pokud by se obuv nepodařilo sehnat, budou předměty ve vitríně uspořádány tak, aby figuríně překryly nohy.
- Batoh, stoupací železa, sněžnice – vše zapůjčeno z Muzea KRNAP ve Vrchlabí
- Cepín — zapůjčeno z Národního muzea
- Dřevěná hůl — dosud nebylo zjištěno, zda se takovýto předmět nachází ve sbírkách některého z českých muzeí. V případě, že se předmět nepodaří zajistit, bude ve stolařské dílně vyrobena replika.
- Popisky – budou natištěny na průhlednou samolepící fólii, která bude přilepena na sklo vitríny:
- Mužský oděv do hor z přelomu 19. a 20. století
- Ženský oděv do hor z přelomu 19. a 20. století
- Krosna z přelomu 19. a 20. století
- Sněžnice z přelomu 19. a 20. století
- Stoupací železa z přelomu 19. a 20. století
- Dřevěná turistická hůl z přelomu 19. a 20. století

Panel 8

Nadpis:

Přelom 19. a 20. století — počátky umělého lezení

Text:

Přelom století byl obdobím technické inovace. Horolezci přestali při výstupech používat sekyrky a žebříky. Místo nich se začaly objevovat nové umělé zajišťovací pomůcky jako karabiny, desetihroté mačky či skoby, které se zatloukaly na místech, kde chyběly přírodní chyty a lano se začalo používat také k sestupu – tzv. slaňování. Umělé pomůcky posunuly hranice obtížnosti lezených cest.

Průkopníky technického lezení byli Ital Tita Piaz (1879 – 1948), zvaný Ďábel Dolomitů a Rakoušané Otto Herzog (1888 – 1964), zvaný Rambo a Hans Fiechtel (1883 – 1925). Hlavním představi-

telem tohoto nového stylu však byl Ital Emilio Comici (1901 – 1940). Comici vytyčil stovky nových cest. Legendárním se stal jeho prvovýstup severní stěnou Cima Grande di Lavaredo (2999 m n. m.) v Dolomitech z srpnu 1933. Při tomto výstupu spolu s bratry Giuseppem a Angelem Dimaiovými zatloukli 90 skob a použili 50 karabin, 400 metrů lan a 150 metrů pomocného lana. Comici zahynul po 15 metrovém pádu při slanění v Grödentale, když se mu přetrhla slaňovací smyčka.

Fotografie:

- Tre Cime di Lavaredo^[17] (formát A3)
- Tita Piaz^[18] (formát A5)
- Emilio Comici^[19] (formát A5)

Texty popisek:

- Tre Cime di Lavaredo v jižním Tyrolsku
- Tita Piaz (1879 – 1948)
- Emilio Comici v srpnu roku 1940 v severní stěně Companile Comici

Panel 9

Nadpis:

Alpské severní stěny mezi dvěma válkami

Text:

Mezi světovými válkami se alpinisté zaměřili na obtížné výstupy severních stěn. Velký údiv mezi významnými alpinisty té doby, kteří se neúspěšně pokoušeli zdolat severní stěnu Matterhornu, vzbudili Franz Xaver (1905 – 1992) a Toni (1909 – 1932) Schmidovi. Tito dva bratři uprostřed léta roku 1931 přijeli na kolech z Mnichova do Zermattu a hned na první pokus, i přes nepřízeň počasí, byli na Matterhornu úspěšní.

Severní stěnu Eigeru (3970 m n. m.) jako první zdolali v létě 1938 Němci Anderl Heckmair (1906 – 1998), Ludwig Vörg a Rakušané Fritz Kasperek (1910 – 1954) a Heinrich Harrer (1912 – 2006).

Roku 1938 byla po třiceti neúspěšných pokusech prostoupěna i severní stěna Grandes Jorasses. Crozovým pilířem jí vystoupili Rudolf Peters a Martin Meier a Walkerovým pilířem Riccardo Cassin, Gino Esposito a Ugo Tizzoni.

Riccardo Cassin (*1909) je Comiciho žákem a je žijící legendou moderního stylu horolezectví. Nejdříve zopakoval mnoho Comiciho nejtěžších výstupů, poté začal vyznačovat nové velmi obtížné cesty – například severní stěnou Cima Ovest di Lavaredo (1935), jihovýchodní hranou Torre Trieste (1935) či severovýchodní stěnou Piz Badile (1937), kterou znovu zopakoval ve svých 78 letech. Po druhé světové válce uskutečnil několik významných prvovýstupů v Andách a Kordillerách a vedl také úspěšné Himálajské expedice.

Fotografie:

- Piz Badile^[20] (formát A3)
- Riccardo Cassin^[21] (formát A5)
- Riccardo Cassin^[22] (formát A5)

Texty popisek:

- Severní stěna Piz Badile, též Pizzo Badile (3308 m n. m.)
- Riccardo Cassin (*1909)
- Riccardo Cassin v pozdějším věku

Panel 10

Nadpis:

Významné osobnosti poválečného horolezectví

Text:

Nejvýznamnějším alpským horolezcem byl v 50. a 60. let 20. století Ital Walter Bonatti (*1930), který byl průkopníkem moderního skalního, kombinovaného a zimního sólového lezení a také ski-alpinismu. Jeho sólový výstup jihozápadním pilířem Petit Dru v roce 1955 je jedním z největších horolezeckých výkonů všech dob. Je autorem několika významných prvovýstupů a prvních zimních výstupů v Alpách a Himálaji.

V 50. letech vynikal také rakouský horský vůdce Kurt Diemberger (*1932), který jako jeden z prvních uskutečnil tři klasické alpské výstupy velkými stěnami Matterhornu (1957), Eigeru (1959) a Grandes Jorasses (1959). V 60. letech byl význačnou osobností Francouz René Desmaison (1930 – 2007), který byl pravděpodobně horolezcem s největším počtem zimních prvovýstupů.

Fotografie:

- Petit Dru^[23] (formát A3)
- Walter Bonatti^[24] (formát A5)
- Kurt Diemberger^[25] (formát A5)
- René Desmaison^[26] (formát A5)

Texty popisek:

- Petit Dru (3733 m n. m.)
- Walter Bonatti (*1930)
- Kurt Diemberger (*1932)
- René Desmaison (1930 – 2007)

Panel 11

Nadpis:

Dobývání Himálaje

Text:

Ve 20. letech 20. století se objevily první snahy o zdolání himálajských vrcholů. Prvním pokořeným osmitisícovým vrcholem se však až v roce 1950 stala Anapurna, na jejíž vrchol vystoupili Francouzi Maurice Herzog (*1919) a Louis Lachenal (1921 – 1955).

Dne 29. května 1953 v 11 hodin 30 minut vystoupili sir Edmund Hillary (1919 – 2008) a šerpa Tenzing Norgay (1914 – 1986), jako první lidé, na vrchol nejvyšší hory světa – Mount Everest (8848 m n. m.), v tibetštině zvaný Čhomolungma. Oba byli členové expedice 1953 British Everest Expedition.

První ženou na vrcholu Mount Everestu se stala Japonka Junko Tabeiová (*1939), která vystoupila na vrchol 16. května 1975 v rámci Women's Everest Expedition 1975.

Krátce po Mount Everestu byly zdolány všechny osmitisícové vrcholy, většinou tzv. expedičním stylem (tzn. nejjednodušší cestou, s budováním postupových táborů a využitím fixních lan a kyslíkových lahví). Výjimkou byl například Rakušan Hermann Buhl (1924 – 1957), který 3. července 1953 zdolal sólově tzv. alpským stylem (tzn. bez kyslíku a bez budování pevných výškových táborů) Nanga Parbat (8125 m n. m.). Vzorem pro další generace himálajských horolezců se stala také expedice složená z Kurta Diembergera, Marcuse Schmucka a Fritze Winterstella, která vystoupila na vrchol Broad Peak (8047 m n. m.) též alpským stylem.

Vývoj, který poté v Himálaji následoval, byl srovnatelný s předešlým vývojem v Alpách – tzn. vyhledávání nových cest a obtížností.

Fotografie:

- Mount Everest^[27] (formát A3)
- Tenzing Norgay na vrcholu Mount Everestu^[28] (formát A5)
- Edmund Hillary a Tenzing Norgay^[29] (formát A5)
- Edmund Hillary a Tenzing Norgay^[30] (formát A5)
- Junko Tabeiová^[31] (formát A5)

Texty popisek:

- Mount Everest (8848 m n. m.), Nupce (též Nupste, 7879 m n. m.) a ledopád Khumbu v západu slunce
- Tenzing Norgay na vrcholu Mount Everestu
- Edmund Hillary a Tenzing Norgay – fotografie z Expedice 1953 British Everest Expedition
- Edmund Hillary (1919 – 2008) a Tenzing Norgay (1914 – 1986)
- Junko Tabeiová (*1940) – první žena na vrcholu Mount Everestu

Panel 12

Nadpis:

Reinhold Messner a jeho následovníci

Text:

Bonnatiho žák Ital Reinhold Messner (*1944) během svého vrcholného období na přelomu 60. a 70. let důsledně zvyšoval laťku horolezců. Pouštěl se do stále obtížnějších cest, které zdolávat s minimem umělých pomůcek. Reinhold Messner již v brzkém věku vytvořil tým se svým bratrem Günterem (1946 – 1970). Již ve svých 25 letech měl za sebou většinu nejtěžších alpských výstupů, přičemž většinu z nich sólově. Rekordní je například jeho desetihodinový výstup severní stěnou Eigeru (3970 m n. m.), který uskutečnil v roce 1974 s Peterem Habelerem (*1942).

Po dvou úspěšných, ale tragédiemi poznamenaných, himálajských expedicích, při jedné z nich zahynul i jeho bratr (Rupálská stěna Nanga Parbat, 1970), se rozhodl, že již bude raději postupovat samostatně. K expedicím se vrátil jen párkrát – například když v roce 1975 s Habelerem na jeden záťah zlezli severní stěnu Hidden Peak (8068 m n. m.) či v roce 1978 společně vystoupili, jako první lidé, na Mount Everest bez kyslíku. V roce 1979 Messer bez kyslíku dosáhl vrcholu K2 (8611 m n. m.) a o rok později má na svém kontě první sólový výstup bez kyslíku na Mount Everest. Stal se také prvním člověkem, který zdolal všech 14 osmitisícových vrcholů.

Mezi Messnerovy následovníky a další průkopníky alpského stylu horolezectví se řadí například Poláci Jerzy Kukuczka (1948 – 1989) a Wojciech Kurtyka (*1947), kteří v letech 1983 a 1984 podnikli přechody Hidden Peak (8068 m n. m.), Gasherbrumu II (8035 m n. m.) a Broad Peak (8047 m n. m.); Angličan Douglas Keith Scott (*1941), který zavedl nový styl aklimatizace či Slovinec Tomo Česen (*1959) svým sólovým on-sight prvovýstupem jižní stěnou Lhotse (8516 m n. m.).

Fotografie:

- K2^[32] (formát A3)
- Reinhold Messner^[33] (formát A5)
- Jerzy Kukuczka^[34] (formát A5)
- Wojciech Kurtyka^[35] (formát A5)
- Douglas Keith Scott^[36] (formát A5)
- Tomo Česen^[37] (formát A5)

Texty popisek:

- Čhokori (neboli K2, 8611 m n. m.)
- Reinhold Messner (*1944)
- Jerzy Kukuczka (1948 – 1989)
- Wojciech Kurtyka (*1947)
- Douglas Keith Scott (*1941)

- Tomo Česen (*1959)

Panel 13

Nadpis:

Velké americké skalní stěny a vyznavači volného lezení

Text:

Na počátku 60. let se ve světovém měřítku začali prosazovat také Američané, kteří vyvinuli techniku zlézání velkých stěn. Nové umělé pomůcky si nejdříve odzkoušeli na velkých skalních stěnách, poté je začali aplikovat i při výstupech v Alpách.

Jedním z průkopníků lezení velkých stěn v Yosemitech byl Warren Harding (1933 – 2002), zvaný Batso, který je společně s Georgem Whitmorem (1925 – 2002) a Waynem Merrym autorem prvovýstupu na téměř kilometr vysoký žulový monolit El Capitan. Harding byl velkým příznivcem umělých pomůcek a skoby a nýty používal více než bylo nutné.

Králem zlatého věku lezení v Yosemitech v 50. až 70. letech se ovšem stal Royal Robbins (*1935). S velkými lezeckými osobnostmi té doby zlezl mnoho prvovýstupů na El Capitanu a Half Dome. V roce 1968 také jako první sólově zlezl El Capitan. Své zkušenosti zúročil také v Alpách. Robbins se vždy zasazoval o to, aby byly umělé pomůcky používány v co nejmenší míře a nýty schvaluje použít pouze tam, kde není možné použít vyjímatelne jistící prostředky.

Ve Francii se ikonou volného lezení stal v 70. letech Jean Claude Droyer (*1946), kolem něhož se vytvořila skupina lezců, kteří se také staly průkopníky tohoto stylu – Patrick Edlinger (*1960), Didier Raboutou (*1962), François Legnard (*1970), Catherine Destivellová (*1960), Christophe Profit (*1961) či Jean Baptiste Tribout (*1961).

V Německu pod vlivem Bernda Arnolda (*1947) upřednostňovali volný styl například Kurt Albert (*1954), Reinhard Karl (1946 – 1982) a Wolfgang Güllich (1960 – 1992). V Kanadě se specialistou na sólové lezení velkých skalních stěn stal Peter Croft (*1958).

Mezi ženami tomuto sportu dominovala již zmíněná Destivellová a Američanka Lynn Hillová (*1961). Mezi jejich následovnice se řadí například Francouzka Isabelle Patissierová (*1967) a Američanka Robyn Erbesfieldová (*1967).

Fotografie:

- El Capitan^[38] (formát A3)
- Warren Harding^[39] (formát A5)
- Royal Robbins^[40] (formát A5)
- Jean Claude Droyer^[41] (formát A5)
- Bernd Arnold^[42] (formát A5)
- Catherine Destivellová^[43] (formát A5)

- Lynn Hillová^[44] (formát A5)

Texty popisek:

- El Capitan v Yosemitech
- Warren Harding (1933 – 2002) slaňuje po prvovýstupu na El Capitan v roce 1958
- Royal Robbins (*1935) – s brýlemi – v roce 1964 po šesti dnech strávených v severní stěně El Capitanu s Yvonem Chouinardem, Chuckem Pratterem a Tomem Frostem
- Jean Claude Droyer (*1946)
- Bernd Arnold (*1947)
- Catherine Destivellová (*1960)
- Lynn Hillová (*1961)

Oblý rohový panel 14

Nadpis 1:

Union Internationale des Association d'Alpinisme (UIAA)

Text 1:

UIAA neboli Union Internationale des Association d'Alpinisme byla založena v srpnu roku 1932 ve francouzském Chamonix, kde se sešli členové dvaceti horolezeckých organizací. Prvním prezidentem byl zvolen švýcarský hrabě Charles Egmond d'Arcis. Jedním z hlavních důvodů založení unie byla chybějící mezinárodně uznávaná stupnice obtížnosti. Ta však byla ve své šesti stupňové podobě zavedena až v roce 1971 a na konci 70. let byla ještě rozšířena o stupeň sedmý. Osmý stupeň stupnice přibyl až v roce 2003. Současná stupnice má jedenáct stupňů, které jsou ještě blíže specifikované znaménky + a -. Poznámka: Stará česká stupnice obtížnosti končila stupněm 7.

Vyobrazení:

- Logo UIAA^[45] (tisk formát A4)
- Srovnávací tabulka stupnic obtížnosti^[46] (tisk formát A3)

Nadpis 2:

Český horolezecký svaz

Text 2:

Prvním horolezeckým spolkem na našem území, od něhož se počítá historie českého horolezectví, byl Český odbor Slovinského planinského družstva založený v roce 1897. Jeho předsedou byl prof. MUDr. Karel Chodounský. Po založení Československé republiky v roce 1918 ukončil Český odbor svou činnost a horolezci vstupovali do Klubu československých turistů.

V červenci 1924 byl založen Alpinistický odbor při Svazu lyžařů ČSR, který se v listopadu téhož roku osamostatnil v Klub alpistů československých, jehož předsedou byl zvolen Rudolf Pilát. Klub vydával časopis – Věstník Klubu alpistů československých.

Po převratu v únoru 1948 se všechny tělovýchovné spolky sjednotily v Sokole, při něm také vznikla Ústřední sekce horolezectví. Sokol byl zrušen v roce 1953, proto se horolezecká sekce přesunula pod Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport, který byl v roce 1957 nahrazen Československým svazem tělesné výchovy ČSTV. Po rozdělení Československa v roce 1993 byl u nás ustaven Český horolezecký svaz, který je součástí Českého svazu tělesné výchovy. Současnou předsedkyní svazu je Alena Ottová Čepelková. Vyobrazení:

- Logo Českého horolezeckého svazu^[47] (tisk formát A4)

Fotografie:

- Karel Chodounský^[48] (formát A5)

Texty popisek:

- prof. MUDr. Karel Chodounský (1843 – 1931)

Panel 15

Nadpis:

Velká jména československého poválečného horolezectví

Text:

Prvním českým horolezcem světového formátu je nejlepší český horolezec 20. století Radovan Kuchař (*1928). Je autorem několika prvovýstupů a prvních zimních výstupů ve Vysokých Tatrách. Svými výstupy velkých alpských stěn se v 50. a 60. letech zařadil mezi světovou špičku. Mezi jeho nejvýznamější alpské výstupy patří trojice severních stěn Grandes Jorasses (1959), Matterhornu (1961) a Eigeru (1961). Na konci 50. let zaměřil svou pozornost na kavkazské vrcholy a v polovině 60. let na Himálaj. V roce 1965 byl členem první československé expedice do Hindúkuše. Mezi jeho lezecké partnery nejčastěji patřili další členové naší lezecké špičky té doby – Oldřich Kopal (*1931), Karel Cerman (*1926) a Slovák Zdeno Zibrín (1931 – 2004), se kterým absolvoval všechny tři výše zmíněné severní stěny.

Fotografie:

- Eiger^[49] (formát A3)
- Radovan Kuchař^[50] (formát A5)
- Karel Cerman^[51] (formát A5)
- Zdeno Zibrín a Radovan Kuchař^[52] (formát A5)

Texty popisek:

- Eiger (3970 m n. m.)
- Radovan Kuchař (*1928)
- Karel Cerman (*1926)
- Parťáci Zdeno Zibrín (1931 – 2004) a Radovan Kuchař při sestupu z Eigeru v roce 1961

Panel 16

Nadpis:

Hindúkuš '65

Text:

V roce 1965 se uskutečnila první československá expedice do mimoevropských velehor. Název expedice, kterou vedl Vladimír Šedivý (*1923), byl Hindúkuš '65. Účastníci expedice skutečnili sedmáct prvovýstupů v tzv. Vachánském koridoru v afgánské části Hindúkuše na vrcholy od 5080 do 6849 m n. m., z toho sedm na více než šestitisícové vrcholy.

Fotografie:

- Hlavní hřeben východního Hindúkuše^[53] (formát A3)
- 14 portrétních fotografií členů expedice^[54] (14x formát A6)
- Skupinové foto^[55] (formát A4)

Texty popisek:

- Hlavní hřeben východního Hindúkuše, uprostřed Išmurský ledovec
- Vedoucí výpravy Vladimír Šedivý
- Rudolf Antoníček (zvaný Tony)
- Jan Červinka
- Milan Daniel
- Ivan Gálfy
- Vilém Heckel
- Miroslav Jaškovský
- Radovan Kuchař (zvaný Radan)
- Miloš Matras
- Jozef Psotka
- Bedřich Roger
- Ivan Urbanovič
- Jaromír Wolf
- Ekram
- Poslední skupinové foto celé expedice před návratem domů

Panel 17

Nadpis:

Tragická expedice na Huascarán v roce 1970

Text:

V roce 1970 se uskutečnila tragická výprava horolezců Lokomotivy Liberec do peruánských And.

Expedici vedenou Arnoštem Černíkem (1926 – 1970), od počátku doprovázely problémy. V pondělí 18. května se však stala první tragédie – nešťastnou náhodou zahynul Ivan Bortel (1943 – 1970). Poslední květnový den však sebou přinesl tragédii největší – 45 sekund trvající zemětřesení způsobilo sérii lavin, které způsobily smrt 75000 lidí. Pod několik desítek metrů vysokým nánosem kamení, ledu a bahna, které se sesunuly ze severní stěny Huascaránu, zůstali pohřbeni všichni zbylí členové československé výpravy.

Fotografie:

- Laviniště s vrcholem Huascaránu^[56] (formát A3)
- 15 fotografií členů expedice^[57] (15x formát A6)

Texty popisek:

- Laviniště s vrcholem Huascaránu – v popředí stál základní tábor československé expedice
- Ivan Bortel (1943 – 1970)
- Arnošt Černík (1926 – 1970)
- Milan Černý (1944 – 1970)
- Vilém Heckel (1918 – 1970)
- Jiří Jech (1932 – 1970)
- Valerián Karoušek (1929 – 1970)
- Jaroslav Krembach (1946 – 1970)
- Miloš Matras (1933 – 1970)
- Ladislav Mejsnar (1936 – 1970)
- Milan Náhlavský (1944 – 1970)
- Bohumil Nejedlo (1932 – 1970)
- Zdeněk Novotný zvaný Bamba (1938 – 1970)
- Jiří Rasl (1936 – 1970)
- Svatopluk Ulvr (1938 – 1970)
- Václav Urban (1935 – 1970)

Panel 18

Nadpis:

Třetí nejvyšší vrchol – Kangchenjunga (8586 m n. m.)

Text:

Na vrchol třetí nejvyšší hory světa Kangchenjunga (též Khangčendzonga, což v tibetštině znamená Pět pokladnic velkého sněhu, 8586 m n. m.) se v roce 1981 vydala patnáctičlenná československá expedice pod vedením Ivana Gálfyho (*1933). Dne 20. května 1981 v 15:45 vystoupila na vrchol Japonskou cestou ze severu vrcholová dvojice Ludovít Záhoranský (*1939) a Jozef Psotka (1934 –

1984). Zasloužili se tak o první československý výstup na osmitisícový vrchol bez použití kyslíkových lahví.

Fotografie:

- Kangchenjunga^[58] (formát A3)
- Ludovít Záhoranský^[59] (formát A5)
- Jozef Psotka na vrcholu^[60] (formát A5)
- Jozef Psotka^[61] (formát A5)

Texty popisek:

- Kangchenjunga (8586 m n. m.)
- Ludovít Záhoranský (*1939)
- Jozef Psotka na vrcholu Kangchenjunga v roce 1981 (foto Ludovít Záhoranský)
- Jozef Psotka (1934 – 1984)

Vitrína 2 (pultová vitrína na podstavci o šířce a hloubce 0,7x0,7 metru, výška skla 40 cm)

Trojrozměrné předměty:

- Mačky z 30. let 20. století – zapůjčeno z Obuvnického muzea ve Zlíně
- Mačky z 60. let 20. století – zapůjčeno od soukromého sběratele
- Cepín z 70. let 20. století – zapůjčeno od soukromého sběratele
- Skoby do ledu z 60. let 20. století – zapůjčeno od soukromého sběratele

Popisky (stejně jako na panelech, nalepené uvnitř vitríny):

- Mačky ze 30. let 20. století
- Mačky z 60. let 20. století
- Cepín z 60. let 20. století
- Skoby do ledu z 60. let 20. století

Vitrína 3 (stejný typ jako vitrína 2)

Trojrozměrné předměty:

- Mačky z 80. let 20. století – zapůjčeno od soukromého sběratele
- V současné době používané rámové mačky a řemínkové mačky – zapůjčeno od soukromého sběratele
- V současné době používaný turistický cepín a kladivocepín – zapůjčeno od soukromého sběratele
- Ledovcové šrouby – zapůjčeno od soukromého sběratele

Popisky (stejně jako u vitríny 2):

- Řemínkové mačky z 80. let 20. století

- Rámové mačky
- Turistický cepín a kladivocepín
- Ledovcové šrouby

Panel 19

Nadpis:

Druhý nejvyšší vrchol — Čhokori (8611 m n. m.)

Text:

V létě 1983 se na druhý nejvyšší vrchol světa Čhokori (známou spíše pod označením K2, 8611 m n. m.) vydala italská expedice pod vedením Francesca Santona, jejímž členem byl i turnovský rodák Josef Rakoncaj (*1951). Expedice si pro svůj výstup vybrala japonskou cestu severním pilířem. Dvojice Josef Rakoncaj a Agostino da Polenza (*1955) dne 31. července 1983 ve třičtvrtě na devět večer dosáhla vrcholu, bez umělého kyslíku. Příliš pozdní čas jim zkomplikoval sestup. Proto byli nuceni bivakovat ve výšce 8550 m n. m. O tři dny později vystoupili na vrchol další dva členové expedice. O tři roky později si Rakoncaj tento svůj výkon zopakoval, když dne 5. července 1986 vystoupal tzv. alpským stylem jihovýchodní stěnou přes Abruzzský pilíř jako první člověk na světě podruhé na vrchol K2. Tento jeho výkon ještě znásobila skutečnost, že třináct dní před K2 vystoupil, také bez kyslíku, na vrchol Broad Peak (8047 m n. m.). Z Čechů na vrchol K2 vystoupil už jen Libor Uher (*1971) Česenovým pilířem v rámci expedice Leopolda Sulovského (*1954) v roce 2007.

Fotografie:

- Čhokori^[62] (formát A3)
- Josef Rakoncaj^[63] (formát A5)
- Libor Uher^[64] (formát A5)
- Libor Uher na vrcholu^[65] (formát A5)

Texty popisek:

- Čhokori neboli K2 (8611 m n. m.)
- Josef Rakoncaj (*1951)
- Libor Uher zvaný Taliban (*1971)
- Libor Uher na vrcholu K2

Panel 20

Nadpis:

Nejvyšší vrchol – Mount Everest (8848 m n. m.)

Text:

Na podzim roku 1984 se uskutečnila první úspěšná československá expedice na Mount Everest (zvaný též Čhomolungma, 8848 m n. m.). Na vrchol tehdy jihozápadním hřebenem vystoupili Slováci Zoltán Demján (*1955) a Jozef Psotka (1934 – 1984), který však při sestupu zahynul a Šerpa Ang Rita.

Prvním Čechem na vrcholu Mount Everestu se v roce 1991 stal Leopold Sulovský (*1954). Vrcholu dosáhl jako člen italské výpravy. Na vrchol vystoupil společně s Battistou Bonalim dne 17. května 1991 v 15 hodin 25 minut prvovýstupem severní stěnou, bez kyslíkových lahví, tzv. expedičním stylem. Sulovského výstup se do historie jistě zapsal také tím, že si po zlezení Nortonova kuloáru ve výšce 8400 m n. m. zapálil cigaretu. Dalším Čechem na vrcholu byl až o pět let později Josef Nežerka (*1954).

Na vrchol Mount Everestu doposud vystoupilo deset Čechů – mezi nimi například i pražský primátor Pavel Bém (*1963) a dvě ženy. Jako první v roce 1999 Renata Chlumská (*1973), která se narodila českým rodičům, avšak od narození žije ve Švédsku. Druhou byla v roce 2007 Klára Poláčková (*1978), která je tedy považovaná za první Češku na vrcholu.

Fotografie:

- Mount Everest^[66] (formát A3)
- Leopold Sulovský^[67] (formát A5)
- Josef Nežerka^[68] (formát A5)
- Radek Jaroš^[69] (formát A5)
- Klára Poláčková^[70] (formát A5)

Texty popisek:

- Mount Everest (8848 m n. m.)
- Battista Bonali a Leopold Sulovský (*1954) po sestupu z Mount Everestu
- Josef Nežerka (*1954)
- Radek Jaroš (*1964)
- Klára Poláčková (*1978)

Panel 21 + 22 + oblý rohový panel 23

Dioráma:

Přes dva standartní panely a jeden oblý rohový panel bude nalepen velkoformátový černobílý tisk fotografie o rozměrech: 4 metry na šířku a 2,4 metru na výšku. Trojrozměrné předměty budou vystaveny na vyvýšeném pódiu před touto fotografií. Pódium bude od okolního prostoru odděleno kameny a stojany s nylonovým lanem.

Fotografie:

- Dvojvrchol Uparisíny a Ariana^[71]

Trojrozměrné předměty:

- Pánská figurína oblečená do výstroje Expedice Hindúkuš '65 – zapůjčeno z Národního muzea
- Stan, spací pytel a některé další součásti výzbroje expedice Hindúkuš '65 – zapůjčeno z Národního muzea

Texty popisek:

- Dvojvrchol Uparisíny a Ariana v Hindúkuši
- Výzbroj a výstroj členů expedice Hindúkuš '65

6.2 Místnost č. 2 — skalní oblasti v České republice

Panel 24

Nadpis:

Broumovsko

Text:

Do oblasti CHKO Broumovsko, jež tvoří největší pískovcové skalní území u nás, patří NPR Adršpašské skály, NPR Broumovské stěny, NPR Teplické skály, Jiráskovy skály a Ostaš. Již v 18. století podnikali turisté romantické výlety do místních skalních měst. Objevování horolezeckých možností započali jako první členové drážďanského lezeckého klubu Kletter Vereinigung Lssnitz, když 20. května 1923 učinili prvovýstup na první adršpášskou věž – na Krále. Až do konce druhé světové války jsou v této oblasti autory téměř všech prvovýstupů saští nebo sudetští Němci. Prvními českými lezci v této pískovcové oblasti byli členové Klubu alpinistů československých – Josef Janeba (1899 – 1944), Miroslav Jedlička (1898 – 1967) a Rudolf Otto Bauše. Jedinou oblastí, která zůstala českou, byla Ostaš, na které působili členové náchodského horolezeckého oddílu. Po druhé světové válce se staly tyto skalní oblasti opět součástí našeho území, avšak velký rozvoj horolezeckého sportu zde započal až v 60. letech. V té době se do Adršpachu začali vracet Sasové – například Karel Hauschke (zvaný Kokša, *1940), který byl známý tím, že lezl zásadně naboso, zde otevřel velké množství nových cest. Z Čechů se výrazněji prosadili specialista na spárové lezení Ladislav Šolc či o něco později Stanislav Lukavský (zvaný Cikán, *1946), Petr Mocek (zvaný Mocan, *1948) a v 80. letech Tomáš Čada (*1964). V dnešní době je tato lokalita nejnavštěvovanější lezeckou oblastí u nás a tvoří ji několik tisíc především spárových cest. Skalní věže zde dosahují až do výšky 70 metrů. Cesty jsou zde ojištěny pískovcovými kruhy, avšak jistící body jsou od sebe často vzdáleny až 10 metrů. Přijíždění je možné pouze textilními smyčkami. Provozování lezecké činnosti je zde omezeno pouze na období od 1. května (v některých oblastech od 1. července) do 30. listopadu a další omezení vyplývají z pravidel pískovcového lezení.^[72]

Fotografie a vyobrazení:

- Adršpašské skály — Milenci^[73] (formát A3)
- Teplické skály^[74] (formát A3)
- Kronika náhodských lezců^[75] (tisk formát A4)
- Bohumil Sýkora^[76] (formát A5)

Texty popisek:

- Adršpašské skály – skalní věž Milenci
- Teplické skály – Chránová stěna
- Titulní list kroniky náhodského lezeckého oddílu z roku 1944, jejímž autorem je Zdeněk Pechr
- Bohumil Sýkora osazuje 1. kruh při prvovýstupu Gotickou hranou na Martinské stěny v Teplických skalách

Panel 25

Nadpis:

Český ráj

Text:

V CHKO Český ráj, která byla vyhlášena roku 1955, se nacházejí skalní města třetihorního vulkanického charakteru tvořená kvádrovými pískovci. Lezecké terény jsou zde rozčleněny do několika oblastí – Besedické skály, Borecké skály, Drábovna, Drábské světničky, Hruboskalsko, Klokočské skály, Maloskalsko, Prachovské skály, Příhrazské skály, Suché skály a čedičový vrch Mužský. První výstupy zde podnikali lezci z německého Saska od roku 1906 a o rok později se k nim v Prachovských skalách přidali i Češi – především členové nově vzniklého jičínského lezeckého spolku Prachov. Drábské světničky a Příhrazy začali saští a sudetští Němci navštěvovat až od roku 1927, čeští lezci až o pět let později. Ve 30. letech členové Klubu alpistů československých (např. Bauše, Jedlička, Jelínek, Kučera, Šabata či Štáflová) opakuji cesty prostoupené německými lezci. Postupně rostla rivalita mezi českými a německými lezci a vyvrcholila snahou zlézt skalní věž Kobyla, jež do té doby odolávala. Jako první na ni v roce 1937 vystoupili Němci Manfred Kauschka a J. Ressler za pomoci Rudolfa Otto Baušeho a Miroslava Jedličky. Autory českého prvovýstupu novou cestou na Kobylu v roce 1939 jsou Josef Smítka (zakladatel čistého stylu lezení na pískovcích, 1919 – 1944) a Ladislav Vodháněl. Během následujících dvou desetiletí bylo dosaženo všech známých vrcholů. Jako poslední byla zlezena Janebova věž v roce 1962. V 70. a 80. letech tvořili nové cesty především Josef Nežerka, Stanislav Lukavský, Josef a Jan Jelínkové či Tomáš Procházka. V 90. letech už se myslelo, že jsou zde již možnosti prvovýstupů vyčerpané, ale to v letech 1997 – 1999 vyvrátili bratři Meierové a P. Slanina, když prostoupili asi pět set nových tras. Provozování horolezectví je omezeno nařízeními CHKO a je povoleno pouze členům ČHS. Na Drábských světničkách je lezecká

činnost zakázaná. Také na pískovcích Českého ráje jsou cesty velmi řídké ojištěny pískovcovými kruhy a jejich obtížnost dosahuje až stupně 11.^[77]

Fotografie a vyobrazení:

- Prachovské skály^[78] (formát A3)
- První dvě dvoustrany z vrcholové knihy 1929 – 1997 na Babě^[79] (2x formát A5)
- Vojtěch Nejedlo^[80] (formát A5)
- Miroslav Jedlička a Rudolf Otto Bauše^[81] (formát A5)

Texty popisek:

- Prachovské skály
- První dvě dvoustrany z vrcholové knihy 1929 – 1997 na hruboskalské Babě
- Vojtěch Nejedlo při přelezení Staré cesty na Taktovku ve Skaláku
- Miroslav Jedlička a Rudolf Otto Bauše ve vrcholových partiích Věže u Hřiběte v Příhrazech

Panel 26

Nadpis 1:

Dubské skály

Text 1:

Pískovcová oblast Dubské skály se nachází na území chráněné krajinné oblasti Kokořínsko. Tuto oblast pro horolezectví objevili členové litoměřického spolku DAV na přelomu 19. a 20. století. O druhou fázi rozvoje se před druhou světovou válkou zasloužili W. a T. Kleinerovi. Po první světové válce drážďanští lezci navštěvovali jižní část skal. Češi častěji volili skály v okolí Úštěku. Poté zájem o tyto skály opadl. Po roce 1945 byly pouze příležitostně navštěvovány skály v okolí Mšena — například Jiřím Malíkem. Nová vlna zájmu nastala až v 60. letech, kdy byly děčínskými lezci (V. Strnad, A. Malák, J. Jiskra a další) objevovány nové možnosti lezení v oblasti. Většinu cest prostoupili místní lezci společně s kolegy z Plzně (L. Pekárek, V. Novák) a Drážďan. Od 80. let se zájem horolezců přesunul z již zlézaných skalních věží také do okrajových oblastí. Pískovec je zde velmi proměnlivé kvality, často měkký a solivý.^[82] Cesty jsou zajištěny pískovcovými kruhy, které byly od sebe dříve vzdáleny až 10 metrů. Dnes jsou obtížnější cesty osazovány kruhy maximálně 3 – 6 metrů vzdálenými. Na koncích cest jsou osazeny slaňovací kruhy.

Fotografie a vyobrazení:

- Dubské skály^[83] (formát A3)
- Jahnův kámen — plánec^[84] (tisk formát A5)

Texty popisek:

- Jestřebická perla v Dubských skalách — osazování nové cesty Erupce na slunci
- Jahnův Kámen — plánec s lezeckými trasami z roku 1986

Nadpis 2:

Jahnův kámen — popis lezeckých tras platný v roce 1986

Text 2:

- a) *Stará cesta III. W. Kittal, 1920 – Komínem na předskalí. Přechod na věž a stěnou n. v.*
- b) *Svatební promoce VII. L. Novotný, I. Králik, J. a V. Stránský 24. 5. 83 – Komínem Staré cesty ke kruhu. Od kruhu šikmo doprava a n. v.*
- c) *Západní spára IV. Fr. Schreiber 1920 – Z náhorní stěny traverz doprava pod spáru a tou n. v.*
- d) *Náhorní spára V. Fr. Schreiber 1920 – Spárou v pravé části náhorní stěny n. v.*
- e) *Cesta dlouhých bratří VI. J. a V. Stránský 20. 9. 79 – N středem náhorní stěny pod římsu traverz doleva k žeburu a jím n. v.*
- f) *Hradní pán VII. L. Martínek, L. Túró 4. 7. 85 – Pravou částí V. stěny ke kruhu, vzhůru na plošinu a vlevo na blok hranou n. v.*
- g) *Východní stěna VII. P. Mánek, stř. Z. Hubka 1. 9. 73 – V. stěnou podél trhlíny ke kruhu. Dále na balkon hranou n. v.*
- h) *Žebrácký smích M. Janšto, O. Cihelna 9. 9. 81 – Rozporem na JV hranu hlavní věže a tou n. v.*
- i) *Údolní cesta V. Z. Hubka, J. a V. Stránský 1. 9. 73 – Od levé údolní hrany šikmo doprava od středu údolní hrany pod převis. Traverz doleva na hranu a na předskalí. Starou cestou n. v.^[85]*

Panel 27

Nadpis:

Labské pískovce

Text:

Labské pískovce byly za CHKO prohlášeny v roce 1972. Jsou též známé jako České Švýcarsko, i když to tvoří pouze jejich část. Dalšími oblastmi jsou Tiské stěny, Labské údolí, Děčínský Sněžník, Bělá, Ostrov a Rájec. Tato oblast byla již od konce 18. století významnou turistickou lokalitou. Již od druhé poloviny 19. století zde s horolezeckou činností započali němečtí Sasové. Největší rozmach horolezectví zde nastal v 60. letech 20. století. Z této oblasti pochází většina průkopníků volného stylu lezení. Většina skalních masivů je tvořena turonskými kvádrovými pískovci, které v oblasti Labského údolí vytváří 128 věží vysokých až 90 metrů.

Fotografie a vyobrazení:

- Labské pískovce^[86] (formát A3)
- Ladislav Ryska^[87] (formát A5)

Texty popisek:

- Labské pískovce

- Ladislav Ryska na Hřebenovém kuželu v Labském údolí

Panel 28

Nadpis:

Moravské pískovce

Text:

Moravské pískovce jsou soustředěny pouze ve východní části Moravy a zahrnují Chříby, Hostýnské vrchy, Vsetínské vrchy a Vizovické vrchy. *„Skalní útvary jsou převážně tvořeny nazelenalým godulským pískovcem, často se vyskytují slepence různé kvality, či kombinace hornin různých přechodů. Charakter horniny je diametrálně odlišný oproti pískovci v Čechách“^[88]* a spíše připomíná žulu. Možná i z toho důvodu se zde historie lezení ubírala jiným směrem – až do osmdesátých let zde vznikaly nové cesty s použitím technických pomůcek. Osazení jistících prostředků ze slanění i použití magnézie je zde, na rozdíl od ostatních pískovcových terénů u nás, akceptováno. Oblast tvoří jednotlivé útvary rozesté po krajině. Nejvyšší skalní stěna má 40 metrů.

Fotografie a vyobrazení:

- Kozel ve Chříbech^[89] (formát A3)
- xerokopie horolezeckého průvodce s popisem tras na skále Kozel^[90] (3x formát A4)

Texty popisek:

- Kozel – z hlediska obtížnosti nejvýznamnější skála v Chříbech
- Nákresy tras s jejich popisem na skále Kozel v Chříbech

Panel 29

Nadpis:

Žďárské vrchy

Text:

CHKO Žďárské vrchy leží na severu Českomoravské vrchoviny. Horolezci zde vyhledávají skalní rulové útvary na hřebenech vrchů. Mezi nejoblíbenější lezecké oblasti patří Drátník, Milovské perníčky, Pasecká skála, Pohledecká skála, Vávrova skála u Pohledce a Čtyři palice, jež slouží jako cvičné skály. *„Skalní útvary zde byly pro horolezecký sport objeveny až v 50. letech 20. století, ale některé cesty byly vystoupeny již dříve. Velkým propagátorem a aktivním horolezcem zde byl novoměstský učitel Aleš Zavadil. Hlavní možnosti prvovýstupů byly ukončeny v roce 1979. Největší množství cest zde prostoupili Aleš Zavadil, Petr Bořil, Miroslav Schwarz a další.“^[91]* Cesty jsou dobře zajištěny borháky, nýty, skobami a slaňovacími kruhy. Z některých skal je však možné sestoupit i bez slanění. Na většině skal je lezení povoleno celoročně.

Fotografie a vyobrazení:

- Čtyři palice^[92] (formát A3)
- 3 xerokopie nákresů skály Čtyři palice s vyznačenými trasami^[93] (3x formát A4)
- Bude doplněno o fotografii lezení na Drátníku z 60. let 20. století – zapůjčeno od soukromého sběratele

Texty popisek:

- Čtyři palice
- Čtyři palice – nákres skály s vyznačenými trasami
- Drátník v 60. letech 20. století

Panel 30

Nadpis:

Český kras

Text:

Vápencová CHKO Český kras, která se rozkládá na území jihozápadně od Prahy směrem k Berounu, začali první němečtí lezci navštěvovat již na přelomu 30. a 40. let 20. století. Prvními českými lezci v oblasti byla parta mladých kamarádů sdružená kolem Arnošta Černíka (zvaný též Ajsek, 1926 – 1970), kteří se mezi lety 1942 až 1946 stali průkopníky lezení na Svatém Janu, Andělské stěně a Šanově koutu. Novou éru v duchu volného lezení v této oblasti ovlivnil příchod Františka Kutty (1923 – 2004), jež je autorem řady prvovýstupů. Na konci 50. let opadl zájem o místní skály. Novým impulzem bylo prostoupení řady cest Milošem Albrechtem (1932 – 1984), Ladislavem Veselým (*1934) a L. Gaislem v 60. letech. Ve stejné době se zde začalo masivně prosazovat také lezení s použitím umělých pomůcek. Tento trend zde pokračoval až do roku 1982, kdy místní skály navštívil americký lezec Mark Wilford a začal tak novou éru volného lezení v Českém krasu. Od roku 1998 se zde nachází několik boulderingových cest, jejichž autory jsou bratři Petr (*1974) a Zdeněk (*1972) Reschovi. Horolezecky se nejvíce využívají oblasti Srbsko a Svatý Jan pod Skalou. Trasy, které zde dosahují až obtížnosti 10-, jsou zajištěné nýty, skobami a borháký.^[94]

Fotografie a vyobrazení:

- Svatý Jan pod Skalou^[95] (formát A3)
- Lom Alkazar^[96] (formát A3)

Texty popisek:

- Svatý Jan pod Skalou
- Lom Alkazar

Panel 31

Nadpis:

Moravský kras

Text:

CHKO Moravský kras je velmi významnou lezeckou oblastí České republiky již od 40. let 20. století. Rozkládá se severovýchodně od Brna. Skalní stěny se nacházejí na svazích hlubokých údolí s bohatými krasovými jeskynnými komplexy a jsou tvořeny staršími devonskými vápenci. Náročné lezení na dobře zajištěných cestách po kluzkém vápenci je vyhledáváno zejména v lokalitách Sloup, Rudické propadání a Holštejn. Pod správu CHKO spadá i Stránská skála, jež se nachází v katastru města Brna, na níž je však v současnosti provozování horolezecké činnosti zakázáno. Poněkud komplikované je zde hodnocení obtížnosti cest. V 80. letech si skupina místních vynikajících lezců vytvořila tzv. „krasovou“ stupnici obtížnosti, která byla tvrdší než stupnice UIAA. Od 90. let však nová generace lezců začala své výstupy klasifikovat dle UIAA. Tato dvě různá hodnocení dosud existují vedle sebe a mohou tudíž způsobovat drobné komplikace. Průměrná výška stěn je 20 – 40 metrů, ale některé dosahují až do výšky 100 metrů. Většina oblíbených skal je odjištěna nýty a borháky. Pro lezení na méně vyhledávaných lokalitách je dobré přijíštění vyjímatelnými jistíci prostředky. Zajištěné trasy v oblasti jsou v rozmezí obtížnosti 3 až 10, ale většina tras je vyšší obtížnosti – nacházejí se zde jedny z nejnáročnějších tras v České republice.^[97]

Fotografie a vyobrazení:

- Hřebenač^[98] (formát A3)
- xerokopie horolezeckého průvodce s popisem tras na skále Hřebenač^[99] (4x formát A4)
- Bude doplněno o fotografii lezení v Moravském krasu v 60. letech 20. století – zapůjčeno od soukromého sběratele

Texty popisek:

- Skála Hřebenač ve Sloupu
- Nákreby tras s jejich popisem na skále Hřebenač ve Sloupu
- Lezení v Moravském krasu v 60. letech 20. století

Panel 32

Nadpis:

Pálava

Text:

Vápencová oblast Pavlovských vrchů, tvořená především jurskými vápenci, je jednou z nejstarších lezeckých oblastí u nás. „*Jako horolezecký terén je objevil Ing. H. Bock, který se svými přáteli z Alpenvereinu zde začal lézt od roku 1906 – 1907.*“^[100] V polovině 80. let 20. století byla horole-

zecká činnost v celé oblasti zakázána z důvodu ochrany přírody. V současné době je provozování horolezectví povoleno jen ve stěnách Martinka a Obří kámen a to pouze v období 1. září až 31. prosince. Trasy, které se nacházejí v těchto dvou lokalitách jsou ve škále obtížnosti od 3 do 10, přičemž převažují zejména obtížnější cesty.^[101]

Fotografie a vyobrazení:

- Obří kámen^[102] (formát A3)
- xerokopie Obří kámen — náskres se současnými vyznačenými trasami^[103] (formát A4)
- xerokopie Obří kámen — náskres s vyznačenými trasami platný v roce 1986^[104] (formát A4)
- Bude doplněno o fotografie lezení v 60. letech 20. století – zapůjčeno od soukromého sběratele

Texty popisek:

- Obří kámen
- Obří kámen — náskres se současnými vyznačenými trasami
- Obří kámen — náskres s vyznačenými trasami platný v roce 1986
- Lezení na Pálavě v 60. letech 20. století

Panel 33

Nadpis:

Štramberk

Text:

Typická vápencová oblast vnějšího okraje flyšového pásma karpatského oblouku tvořená jurským vápencem se rozkládá v bezprostředním okolí města Štramberk. Nejrozlehlejším skalním celkem oblasti je starý lom v areálu arboreta, kde se nacházejí až 30 metrů vysoké stěny. Lézt je zde možno pouze v letním období. Cesty jsou velmi dobře zajištěné. Převažující obtížnost tras je 4 – 6.

Fotografie a vyobrazení:

- Starý lom^[105] (formát A3)
- Botanická zahrada^[106] (formát A3)
- xerokopie náskresů a popisu cest v oblasti botanické zahrady^[107] (6x formát A4)

Texty popisek:

- Panoramatický pohled na starý lom ve Štramberku
- Letecký pohled na starý lom, jehož součástí je botanická zahrada
- Náskresy a popisy tras v oblasti starého lomu v botanické zahradě

Panel 34

Nadpis:

Menší skalní útvary v okolí

Text:

Amálka (tučné písmo)

Skála Amálka v údolí Bílého potoka poskytuje šest zajištěných cest.

Velká a Malá Baba (tučné písmo)

Dvě žulové věže na jižním svahu v romantickém prostředí údolí řeky Jihlavy, kde je dále rozseto několik menších skal vhodných pro bouldering. Velká Baba dosahuje až do výšky 40 metrů. Cesty jsou zde dobře odjištěny borháky a nýty, je však nutné dávat pozor na uvolněné kameny.

Babí lom (tučné písmo)

Na skalách z pevného křemičitého slepence je vytyčeno 49 cest v obtížnostech 2 až 7-.

Vysoká skála u Štěpánova (tučné písmo)

Lámavá skála z krystalické břidlice ruly poskytuje trasy obtížnosti 4 až 7. Některé cesty jsou přejištěny, na jiných je naopak velmi staré jištění. Z vrcholu je možné slanit nebo po přeskočení asi 1,5 metru široké štěrbiny mezi věžemi na vrcholu skály je možné sejít lesní cestou. Při přeskoku je dobré se jistit, jelikož zde již došlo k několika, i smrtelným, úrazům.

Wilsonova skála (tučné písmo)

Žulová skalní stěna nad Dalešickou přehradou má dnes výšku asi 40 metrů. Před vytvořením přehrady čněla do výšky 100 metrů a sloužila jako cvičná stěna. Nejčastěji se zde leze technikou tzv. Top Ropeingu, kdy se jištění zřizuje přes zábradlí vyhlídky na vrcholu skály. Nástup cesty je možný také z plošiny nad hladinou, ke které je možné se slanit.

Fotografie a vyobrazení:

- Wilsonova skála^[108] (formát A3)
- Malá Baba^[109] (formát A3)
- Amálka — plánec^[110] (tisk formát A4)
- Vysoká skála u Štěpánova — plánec^[111] (tisk formát A4)
- Babí lom — plánec^[112] (tisk formát A4)

Texty popisek:

- Wilsonova skála nad Dalešickou přehradou
- Malá Baba a údolí řeky Jihlavy, pohled z Velké Baby
- Amálka — nákres s vyznačenými trasami
- Vysoká skála u Štěpánova — nákres s vyznačenými trasami
- Babí lom — plánec oblasti

Panel 35 + 36 (texty vytištěné na formátu A3 orientovaného na výšku)

Nadpis:

Horolezecký slovníček

Text:

AF (alles frei, all free) — způsob volného lezení, který pro postup využívá pouze přírodní útvary a vlastní sílu. Jistící body se používají pouze pro odpočinek.

Aklimatizace — přizpůsobení se organismu novému prostředí, zejména vysoké nadmořské výšce či jinému časovému pásmu.

Alpský styl — způsob vysokohorského horolezectví, kterého se účastní malý počet horolezců, kteří neza-
kládají výškové tábory a nevyužívají pomoci nosičů, fixní lana ani umělý kyslík.

Americký styl — způsob volného lezení, při kterém se zakládají pouze vyjímatelné jistící prostředky, které neslouží ani k postupu ani k oddechu.

Bankl — lanová brzda používaná na jistění i slaňování.

Bigwall — lezení velmi vysokých skalních stěn, jejichž zdolání trvá i několik dní.

Bivak — přenocování pod širým nebem.

Borhák — jistící bod, ve formě ocelového oka, zalepený do vyvrtaného otvoru. Při zakládání postupového jistění se do něj „cvakají“ expresky. Z borháků je možné slanit.

Blokant — samosvorný prostředek, který se používá ke šplhání po laně.

Bouldering — je druh skalního lezení provozovaný v malých výškách bez jistění, kdy je odstraněna psychická bariéra strachu z výšky a důraz se klade na způsob a čistotu přezení dané skalní partie a na dosažení maximálního fyzického výkonu.

Canyoning — prostupování kaňony řek za pomoci slánění.

Cepín — horolezecká pomůcka pro pohyb ve sněhovém, ledovém či kombinovaném terénu. Vyvinul se ze spojení dříve používaného kladiva a sekery.

Cesta — lezecká linie různé délky vytyčená ve skále.

Cliffing — kombinace lezení velkých stěn s návratem z vrcholu seskokem s padákem.

Cvičná skála — je skála nižší výšky, na které jsou velice dobře zajištěné cesty.

Direttissima — nejpřímější výstupová cesta na vrchol.

Drytooling — lezení po holé skále či umělé lezecké stěně za pomoci cepínů a maček.

Druholezec — horolezec, který postupuje vzhůru jako druhý a je přitom shora jistěný prvolezcem.

Dvojče — tenké dvojité lano.

Expediční styl — horolezecké expedice, které tvoří větší počet lidí, při výstupu budují postupové tábory, zabezpečují nebezpečné úseky fixními lany, najímají si nosiče na vynášení materiálu a ve vysokých nadmořských výškách používají umělý kyslík.

Expreska, též preso — spojovací prvek, který se skládá ze dvou jednoduchých karabin a ploché smyčky, zakládá se mezi lano a jistící bod.

Friend — vyjímatelná mechanická jistící pomůcka, která se zakládá do spár. Díky vačkovému mechanismu dobře přizpůsobí svou velikost spáře, do které je založena.

Jistící bod — jistící pomůcka založená v horolezeckém terénu.

Jümarování — stoupání po laně pomocí blokantů.

Hákování — výstup skalní stěnou za pomoci umělých pomůcek, které slouží k postupu i jištění.

Hexentric — vklínělec, který má tvar nepravidelného šetibokého hranolu, což umožňuje tři různé možnosti vklínění.

Horská nemoc — choroba způsobená poklesem parciálního kyslíku v atmosféře a fyzickou námahou. Projevuje se únavou, malátností, závratěmi, zvracením, poruchami vidění, depresí, úzkostí, bolestí hlavy, nepravidelnou srdeční činností, nepravidelným dýcháním, poruchami koncentrace a koordinace pohybů.

Karabina — používá se ke spojení zajišťovacího bodu s lanem, skládá se z těla a zámku. Dříve se vyráběly většinou ocelové, dnes duralové.

Kombinovaný terén — horolezecký terén, ve kterém se střídají skalní lezecké pasáže s místy pokrytými ledem či sněhem. Lezení takového terénu se nazývá mixovým lezením.

Komín — sklaní trhlina umožňující postup vzhůru rozporovou technikou.

Kruh — jistící bod, ukotvený ve skále do předem vyvrtané díry. Slouží ke slaňování či spouštění, na pískovcových skalách i jako postupový jistící bod.

Kyblík — jistící pomůcka sloužící k jištění přes tělo (tzn. přes sedací úvazek) a slanění.

Lanová délka — horolezecká jednotka délky lezení, udává vzdálenost mezi dvěma jistícími stanovišti.

Lezečky — lezecká obuv speciálně uzpůsobená pro pohyb skalním terénem — je lehká, její gumová podrážka umožňuje tření a zaručuje cit na malých stupech. Z počátku se jako lezecká obuv používaly pevké kožené boty s kovovými hroty, které však záhy nahradily tzv. konopky — obuv s pletenou konopnou podrážkou. Po druhé světové válce se často používaly kotníkové kožené boty a měkkou podrážkou z pěnové gumy, kopačky s odřezanými špunty, ale i papuče tzv. přeskáče.

Mačky — stoupací železa pro postup v ledovcovém terénu. Jejich prvními předchůdci byly boty opatřené kovovými hřeby. První desetihroté mačky vyvinul v roce 1908 O. Eckenstein a v roce 1931 sestrojil L. Grivel dvanáctihroté mačky s dvěma předními hroty.

Madlo — slangové označení velkého chytu.

Magnézium, též maglajs či mágo — bílá alkalická hořčnatá sůl, která zamezuje pocení rukou a tím zajišťuje větší přilnavost.

Morál — slangově odvaha, kterou potřebuje prvolezec na přelezení náročných partií.

Normální cesta, též normálka — cesta, jež umožňuje nejsnazší výstup na vrchol.

Nýt — jistící bod, který je ukotvený do skály, na něj je přišroubovaná tzv. plaketka, do které se zakládá jištění. Z nýtů není možné slanit.

Odsedávačka, též odsedka — smyčka sloužící k sebejištění na jistícím stanovišti.

OS (on sight) — výstup bez předešlého prostudování terénu. Lezec nastoupí cestu a zdolá ji odspodu až nahoru na jeden pokus bez předešlého zakládání jištění nebo nácviku obtížných partií cesty.

Osma — často používaná, avšak ne příliš bezpečná pomůcka na jištění používaná od konce 50. let 20. století. Z počátku si ji lezci sami vyráběli z drátu, později se začaly průmyslově vyrábět odlitky.

Plotna — rovná sklaní stěna s minimem chytů, více či méně ukloněná.

Prasecí ocásek — ocelový drátěný kruh sloužící k provlečení lana a následné slanění.

Prsák — slangové označení hrudního úvazku.

Prusíkování — šplhání po laně za pomoci tzv. prusíkova uzlu.

Prvolezec — horolezec, který vystupuje jako první z družstva a zakládá jištění.

Prvovýstup — původně bylo za prvovýstup považováno pouze první vystoupení na vrchol, později i každé vytyčení nové cesty.

Repšňůra, též repka — pomocné lano o síle 4 – 8 mm sloužící k vytahování materiálu a na manipulaci s lanem v komplikovaných terénech.

RP (red point, rot punkt, červený bod) — způsob volného lezení, který k postupu využívá pouze přírodních útvarů. Jistící body se používají pouze na zajištění. Od počívá a dobírá se pouze na přirozených stanovištích nebo na konci lanové délky.

Sedák — slangové označení sedacího úvazku.

Skialpinismus — pohyb s lyžemi ve velehorských terénech, sjezdy mimo upravené lyžařské svahy.

Skoba — umělá kovová jistící nebo postupová pomůcka, která kladivem zatluče do skály.

Slanění — spouštění po dvojitém laně, které je v polovině provlečené zajišťovacím bodem.

Slaňák — slangově slaňovací kruh.

Spára — skalní trhnima o šířce 2 – 40 cm.

Sólové lezení — lezení bez spolulezce.

Smyčka — textilní pásy sloužící k jištění na pískovcových skalách.

Stavění, též živý žebřík — překonání náročného lezeckého úseku pomocí přezení po těle spolulezce.

Štand — jistící stanoviště, místo vhodné nebo nutné pro oddych, zajišťování či dobírání spolulezce.

Top Rope — sportovně méně hodnotný způsob výstupu s horním jištěním.

Traverz — přesun po vrstevnici.

Uzel — spojení lan, které slouží k navázání na lano, k zajištění lanem do jistících bodů, ale i ke spojení lan, šplhání či spoštění po laně a na dynamické jištění.

Via ferrata — tzv. zajištěná cesta, vysokohorské chodníky zabezpečené ocelovými lany, žebříky a jinými kovovými stupy a madly.

Vícedélková cesta — dlouhá cesta na vysoké skále, při níž se postupuje vždy od jednoho jistícího stanoviště ke druhému.

Vklínělec — vyjímatelná kovová zajišťovací pomůcka jehlanovitého tvaru s ocelovým lankem sloužící k postupovému jištění. Zakládá se do úzkých štěrbin.

Volné lezení — lezení bez použití umělých pomůcek.

Vývrtka — slangové označení ledovcových šroubů, základního jistícího prvku pro lezení v ledu.

Zbraň — slangové označení cepínu.^[113]

Vyobrazení:

- Jištění prvolezce^[114] (2x tisk formát A4)

Texty popisek:

- Jištění prvolezce

Panel 37 + 38 (zde budou texty vytištěny na papíry formátu A3 orientovaného na výšku)

Nadpis:

Pravidla lezení v pískovcových skalních oblastech v Čechách

Text:

Zde budou uvedena pravidla lezení v pískovcových skalních oblastech v Čechách, ve stejném formátu jako pravidla lezení v nepískovcových oblastech na panelech 40 a 41 ve znění, v jakém je vydal Český horolezecký svaz.^[115] Plná verze textu je kvůli jeho délce uvedena v příloze.

Panel 39

Nadpis:

Struktura horolezectví, horolezecké disciplíny

Text:

Zde bude na papíru formátu A2 vytištěn graf struktury horolezectví a jeho rozčlenění do jednotlivých disciplín.^[116] Podoba grafu viz příloha.

Panel 40 + 41 (zde budou texty vytištěny na papíry formátu A3 orientovaného na výšku)

Nadpis:

Pravidla lezení ve skalních oblastech České republiky

Text:

Článek 1

Úvod

- a) Tato pravidla (dále jen „Pravidla“) se vztahují na horolezeckou činnost, provozovanou na lezeckých objektech na území České republiky s výjimkou pískovcových skalních oblastí v Čechách, které vzhledem k odlišnému historickému vývoji mají samostatná pravidla lezení.
- b) Lezci jsou povinni informovat se o případných omezeních, platných pro danou skalní oblast či lezecký objekt, a řídit se jimi. Zároveň jsou všichni povinni řídit se obecně závaznými předpisy.
- c) Příslušné OVK mohou zpřísnit tato Pravidla a o tomto zpřísnění musí informovat neprodleně CVK, která zajistí dostupnost těchto informací pro členy ČHS.
- d) Lezení na lezecké objekty je činností provozovanou na vlastní nebezpečí.

Článek 2

Ochrana přírody

Lezci jsou povinni:

- a) chovat se na lezeckých objektech a v jejich okolí tak, aby nedocházelo k poškozování přírody, dbát na čistotu a pořádek;
- b) v chráněných územích s vymezenými lezeckými lokalitami využívat k lezení pouze tyto lokality a určené přístupové a sestupové trasy, jsou-li určeny;
- c) řídit se značením umístěným majiteli pozemků, orgány ochrany přírody, správci lesa a dalšími oprávněnými subjekty v místech těmito značeními označenými.¹⁾

Lezcům je zakázáno:

- a) jakkoliv měnit povrch skal za účelem úpravy a vytváření chytů a stupů;
- b) používat při lezení po skále zimní horolezeckou výzbroj (stoupací ledovcová železa, cepíny, zimní kladiva apod.). Výjimku může udělit OVK (např. pro bývalé lomy a nepřirodní terény).
- c) při manipulaci s lanem (např. při lezení „na rybu“) poškozovat třením povrch skal;
- d) přidávat skalní skoby do již hotových cest vyjma míst povolených příslušnou OVK.

Článek 3

Fixní jištění

- a) Fixní jištění a slaňovací body zanechané ve skále musí odpovídat příslušným normám ČSN EN a požadavkům Bezpečnostní komise ČHS pro danou oblast a daný typ skály.²⁾
- b) Za způsob osazení a volbu použitého fixního jištění a slaňovacího bodu odpovídá ten, kdo jej osadil.
- c) Každý lezec je povinen, v rámci svých znalostí a možností, posoudit před použitím stav fixního jištění. Fixní jištění použije jen v případě, že se jeví jako bezpečné, a při jeho použití je povinen dodržet dostupné metodické zásady.

- d) Údržbu fixních jištění a slaňovacích bodů zajišťuje OVK prostřednictvím správců skal.
- e) Lezci jsou povinni chovat se k fixním jištěním a slaňovacím bodům šetrně; zejména při lezení s horním jištěním (tzv. „na rybu“) používat v posledním použitém jištění (vratném bodu) karabiny a po ukončení lezení slanit.
- f) Lezci jsou povinni informovat příslušného správce skal nebo příslušnou OVK, zjistí-li anebo mají-li podezření, že fixní jištění či slaňovací bod nebo jejich osazení je vadné. Stejně postupuje lezec při zjištění poškození nebo nebezpečí poškození důležitého přírodního jištění.³⁾
- g) Po schválení cesty příslušnou OVK není dovoleno fixní jištění přidávat, přemísťovat nebo ubírat, vyjma provádění údržby. O ostatních výjimkách rozhoduje OVK.
- h) Fixní jištění a slaňovací body jsou určeny pro běžnou horolezeckou činnost. Použití pro jiný účel, např. přelánění, může způsobit jejich poškození a je zakázáno. Výjimky může povolit příslušná OVK.

Článek 4

Nové lezecké cesty

- a) Cesta nebo varianta cesty vzniká dokončením prvovýstupu nebo prvopřelezu.
- b) Jsou zakázány projekty, nové lezecké cesty a varianty cest, které by svým fixním jištěním změnilly obtížnost nebo charakter sousedních cest a variant.
- c) Při tvorbě cest a variant je třeba osazovat fixní jištění v přiměřené míře s přihlédnutím k možností přírodního jištění, charakteru cesty a bezpečnosti.
- d) Po dokončení nové lezecké cesty či varianty jsou autoři povinni navrhnout název a klasifikaci a do třiceti dnů zaslat OVK kompletní informace (skalní oblast, návrh názvu, klasifikaci, jména autorů, kontaktní adresu, datum zahájení a dokončení, způsob osazení a typ zanechaných fixních jištění, použité vyjímatelné jištění a nákres, včetně zakreslení okolních cest).
- e) Zahájení projektů je nutné nahlásit příslušné OVK do třiceti dnů od jejich započetí, nestanoví-li příslušná OVK jinak.
- f) Nárok na dokončení cesty či varianty trvá jeden rok od zahájení, nestanoví-li příslušná OVK jinak, a je označen smyčkou s dlouhými volnými konci v prvním jištění. Další družstvo může cestu nebo variantu dokončit v ochranné lhůtě jednoho roku pouze se souhlasem autorů projektu, nebo po uplynutí jednoho roku.
- g) Prvovýstupci můžou při prvovýstupu použít také dočasné jištění, které však musí bez prodlení, ještě před zasláním informací o prvovýstupu, vyměnit za fixní jištění. Tato výměna však musí proběhnout nejpozději do třiceti dnů od dokončení prvovýstupu.
- h) V případě nedodržení ustanovení těchto Pravidel má OVK právo rozhodnout o zrušení cesty, varianty nebo projektu. Je-li známá kontaktní adresa alespoň jednoho z autorů, musí je do čtrnácti dnů od rozhodnutí písemně informovat, a požadovat po nich (zpravidla do šesti měsíců)

odstranění fixních jištění, a to bez náhrady.

- i) V případě zrušení cesty nebo varianty OVK mohou autoři do čtrnácti dnů od obdržení písemného vyrozumění podat odvolání k CVK, která rozhodne do šesti měsíců. Po dobu řešení sporu budou fixní jištění ponechána.*
- j) OVK má právo uzavřít oblast či její část pro vytváření dalších cest a variant.*

Článek 5

Dohled nad dodržováním pravidel

- a) Dohled nad dodržováním těchto pravidel přísluší všem lezcům, kteří jsou povinni upozornit na jejich porušování místní OVK, případně správce skal.*

Článek 6

Platnost pravidel

- a) Pravidla byla schválena VV ČHS dne 11.4.2007*
- b) Pravidla nabývají účinnosti dne 1. května 2007. Tímto dnem pozbývají platnosti "Pravidla lezení v pískovcových oblastech" účinná od 1. ledna 1999.^[117]*

Vitrína 4 (pultová vitrína na podstavci o šířce a hloubce 0,7 x 0,7 metru, výška skla 20 cm)

Trojrozměrné předměty:

- Horolezecký průvodce Český ráj
- Horolezecký průvodce Labské údolí, Hřensko
- Horolezecký průvodce Dubské skály
- Horolezecký průvodce Adršpašské skály
- Kniha Bohumila Sýkory: Písaři
- Smyčky
- Dřevěné klíny
- Pískovcový kruh
 - vše zapůjčeno od soukromého sběratele
- Vzorek horniny – pískovec
- Popisky (stejně jako na panelech, nalepené uvnitř vitríny):
- Horolezecké průvodce po pískovcových skalách
- Zajišťovací smyčky
- Dřevěné dojišťovací klíny
- Pískovcový kruh – po založení do skály tvoří fixní jištění
- Pískovec

Vitrína 5 (stejná jako vitrína 4)

Trojrozměrné předměty:

- Horolezecký průvodce Cvičné skály na Moravě
- Horolezecký průvodce Žďárské vrchy
- Horolezecký průvodce Moravské skály
- Horolezecký průvodce Český kras
- Skoby
- Slaňovací kruh
- Hexcentric
 - vše zapůjčeno od soukromého sběratele
- Vzroky hornin – vápenec, rula, ortorula, žula, slepenec

Popisky (stejně jako na panelech, nalepené uvnitř vitríny):

- Horolezecké průvodce po nepískovcových skalách
- Zajišťovací skoby
- Slaňovací kruh
- Hexcentric — vklíněncem používaný do širokých spár
- Vápenec
- Rula
- Ortorula
- Žula
- Křemičitý slepenec

Vitrína 6 – vysoká 2,5 metru, široká 1,5 x 1,5 metru s podstavcem uprostřed rozdělená přepážkou (umístěná ve středu místnosti). Předměty zde budou zavěšeny na silonech ke stropu vitríny nebo budou pomocí hřebíčků a vrutů připevněny ke středovému panelu, některé předměty budou též položeny na podstavcích. Popisky budou nalepené na středovém panelu.

Nadpis 1:

Horolezecká výzbroj dnes

Trojrozměrné předměty 1:

- Horolezecké lano, sedací úvazek, lezečky, pytlík na magnézium, helma, expresky, karabiny, osma, guide, odsedávačka, blokant, grigri, friendly a vklíněnce — zapůjčeno od soukromého sběratele

Texty popisů 1:

- Dynamické lano

- Sedací úvazek
- Lezecké boty – tzv. lezečky
- Pytlík na magnézium
- Horolezecká helma
- Expresky
- Karabina se šroubovací pojistkou
- Karabina s keylockem
- Osma pro jištění a slaňování
- Guide – multifunkční jistící zařízení vhodné pro jištění prvolezce, dobírání i slanění
- Odsedávačka – slouží k fixování ideální pozice při jištění
- Blokant – slouží k výstupu po laně
- Grigri – samoblokující brzda při jištění a slaňování
- Friendly – vyjímatelné zajišťovací pomůcky, které se zasouvají do spár
- Vklíněnce – vyjímatelné zajišťovací pomůcky, které se zasouvají do úzkých spár

Nadpis 2:

Horolezecká výzbroj v 60. letech 20. století

Trojrozměrné předměty 2:

- Lezecká obuv, osma, ocelové karabiny, duralová karabina, kladky, slaňovátko, šplhadla, lanový žebřík, háčky do žebříků, skoby — zapůjčeno od soukromého sběratele
- Konopné lano, helma, skoba — zapůjčeno z Muzea Blansko

Texty popis 2:

- Lezecká obuv
- Slaňovací a jistící osma
- Ocelové karabiny
- Duralová karabina
- Kladky
- Slaňovátko
- Šplhadla
- Lanový žebřík
- Háčky do žebříků
- Skoby
- Konopné lano

6.3 Místnost č.3 — dětská herna, přednášková místnost

V poslední výstavní místnosti bude nainstalovaná mobilní lezecká stěna s žíněnkou. Zde si návštěvníci budou moci vyzkoušet boulderování na umělé stěně. O velikosti stěny a formě zapůjčení se v současnosti jedná se soukromou firmou, proto zde nemohu uvést podrobnější informace.

Na protější straně místnosti budou rozmístěny židle, které budou návštěvníci moci využít jako odpočinkovou zónu. Při konání přednášek, které budou tematicky spjaté s výstavou budou židle přichystány pro posluchače.

V poslední části této místnosti budou podél zdi rozestavěny stolky, na nichž si návštěvníci budou moci vyzkoušet vázání uzlů (odřezky lan poskytne soukromá firma), dle předloh s návodem. Předlohy budou vytištěny na papírech (formát A4, viz příloha), které budou rozloženy na stolicích a budou návštěvníkům volně k dispozici. Nejmenší návštěvníci si zde budou moci poskládat „puzzle“ z rozstříhaných xerokopií (formát A4) fotografií horských vrcholů, které mohli spatřit v první výstavní místnosti. Stěna nad těmito stolky bude při přednáškách sloužit jako plocha k promítání.

Předpokládané rozmístění horolezecké stěny, hracího koutku a odpočinkové zóny v této místnosti viz Plánek výstavních prostor v příloze.

Kapitola 7

Závěr

Při psaní této práce mi byla nejdůležitějším zdrojem informací o horolezecké historii široká škála odborné, ale i populárně-naučné literatury a tematicky zaměřené internetové stránky. Místy však bylo hledání objektivní pravdy ztíženo tím, že se informace v různých publikacích rozcházely. U geografických názvů jsem volila takové, které odpovídají místnímu označení. Pokud se u některých vrcholů vyskytlo více možností názvu, použila jsme ten, který se v literatuře vyskytoval nejčastěji. Informace o světové historii horolezectví se nachází v téměř každé horolezecké publikaci. Dějinám českého horolezectví se věnuje pouze úzký okruh literatury. Pro práci jsem proto tyto informace čerpala především ze sborníku k výstavě Člověk přírodě – příroda člověku, z knihy Trůny bohů od Arnošta Černíka či Písařů Bohumila Sýkory, životopisná data z Horolezecké encyklopedie od Ivana Diešky. Bohužel se mi však nepodařilo zjistit životopisná data u všech, v práci zmíněných, horolezců, proto tyto informace u některých jmen chybí. Mnoho důležitých informací jsem získala také rozhovory s horolezci.

Mým cílem při psaní této bakalářské práce bylo vytvořit scénář výstavy, která by její návštěvníky poutavou formou seznámila s vývojem horolezectví od jeho počátků, se jmény významných horolezeckých osobností a s významnými skalními oblastmi na našem území, včetně jejich lezecké historie. Můj původní záměr byl vypracovat scénář pouze v teoretické rovině bakalářské práce. Po domluvě s vedením Podhoráckého muzea, do jehož prostor jsem výstavu od počátku koncipovala, však bylo dohodnuto, že by se výstava mohla uskutečnit. Výstava proběhne pravděpodobně v letním období příštího roku. Přesné datum a případné změny ve scénáři budou provedeny až v srpnu tohoto roku, kdy scénář projde připomínkovým řízením vedení muzea bude zařazen do přesného plánu výstavních akcí na příští rok.

Při zjišťování informací o jednotlivých sbírkových předmětech jsem proto navštívila nebo alespoň telefonicky či e-mailem kontaktovala jedenáct muzeí, Český horolezecký svaz, Klub českých turistů a tři soukromé firmy. Dále jsem s žádostí o informace a možnou další spolupráci oslovila dvanáct horolezců, přičemž se čtyřmi z nich jsem se dohodla na zapůjčení předmětů, fotografií

a knižních publikací z jejich soukromých sbírek. Vzhledem k absenci sbírkových předmětů tematicky zaměřených na historii horolezectví v Podhoráckém muzeu, budou předměty na výstavu zapůjčeny také z většího počtu muzejních institucí.

Resumé

První část bakalářské práce se věnuje podrobnějšímu popisu historie horolezeckého sportu, především zdolávání alpských vrcholů, dobývání „osmitisícovek“, ale i lezení velkých skalních stěn, dále pak historii českého horolezectví. Stěžejní částí práce je samotný scénář výstavy, který popisuje nejen samotnou výstavu rozdělenou do tří částí podle jednotlivých výstavních místností – vývoj světového a českého horolezectví, skalní oblasti v České republice a herna, ale také doprovodné programy.

Při psaní této práce mi byla nejdůležitějším zdrojem informací o horolezecké historii široká škála odborné literatury a tematicky zaměřené internetové stránky. Mnoho důležitých informací jsem získala také rozhovory s horolezci. Mým původním záměrem bylo vypracování scénáře pouze v teoretické rovině bakalářské práce. Po domluvě s vedením Podhoráckého muzea, do jehož prostor jsem výstavu od počátku koncipovala, však bylo dohodnuto, že by se výstava mohla uskutečnit.

Česká republika je region s velkou tradicí především pískovcového skalního lezení, avšak v současné době zde neexistuje žádné muzeum, jež by se systematicky věnovalo sbírkotvorné činnosti zaměřené na dokumentaci horolezeckého sportu. V minulosti existovalo pouze malé soukromé horolezecké muzeum při Informačním centru v Dolním Adršpachu, které však po změně majitele zaniklo. V roce 1997 se konaly dvě výstavy dokumentující historii horolezectví u nás.

První byla výstava Člověk přírodě – příroda člověku, kterou uspořádalo tehdejší Tyršovo muzeum (dnes oddělení dějin tělesné výchovy a sportu pod Národním muzeem) ve spolupráci s Českým horolezeckým svazem u příležitosti 100. výročí českého horolezectví. Pouze menší část zde vystavených předmětů byla ze sbírek Tyršova muzea. Většina exponátů byla zapůjčena soukromými sběrateli a soukromou firmou.

Druhá výstava se konala v Regionálním muzeu a galerii v Jičíně u příležitosti 90. výročí založení tamního horolezeckého spolku Prachov. Veškeré předměty prezentované na této výstavě však byly zapůjčeny právě již zmíněným spolkem Prachov.

Vzhledem k nedostatku muzejních sbírkových předmětů tematicky zaměřených na historii horolezectví, budou předměty na výstavu zapůjčeny z většího počtu muzejních institucí a především od soukromých sběratelů.

Odkazy a poznámky

Kapitola 3

- [1] *Horolezectví: Příručka pro školení vedoucích a cvičitelů*. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1964. s. 29
Čimborasa, též Chimoraso, nejvyšší hora Ekvádoru (6310 m n. m.)
- [2] Srov. BALLU, Yves. *Horolezci: Z historie evropského horolezectví od konce 15. století po osmdesátá léta našeho věku*. Praha: Brána, 1997. s. 10
- [3] Tamtéž, s. 79
- [4] BROWN, Rebecca A. *Horolezkyně: Z historie světového ženského horolezectví od roku 1808 do šedesátých let 20. století*. Praha: Brána, 2005. s. 14
- [5] Srov. DAMILANO, François. GARDIEN, Claude. *Hory: Vášeň a profese*. Praha: Euromedia, 2005. s. 10
- [6] BALLU, Yves. *Horolezci: Z historie evropského horolezectví od konce 15. století po osmdesátá léta našeho věku*. Praha: Brána, 1997. s. 249
přeloženo z francouzského originálu: „Règlement de la Compagnie des guides de la vallée de Chamonix, province du Faucigny“
- [7] CASEY, Malcolm. *Horolezectví*. Dobřejovice: Rebo Productions CZ, 2000. s. 10
- [8] DIEŠKA, Ivan a kolektiv. *Horolezectvo encyklopédia*. Bratislava: Šport, 1989. s. 54
- [9] Srov. DAMILANO, François. GARDIEN, Claude. *Hory: Vášeň a profese*. Praha: Euromedia, 2005. s. 11
- [10] Tamtéž
- [11] *Horolezectví: Příručka pro školení vedoucích a cvičitelů*. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1964. s. 30

- [12] Bouldering je samostatná lezecká disciplína. Jedná se o druh skalního lezení provozovaný v malých výškách bez jištění, kdy je odstraněna psychická bariéra strachu z výšky a důraz se klade na způsob a čistotu přelezení dané skalní partie a na dosažení maximálního fyzického výkonu. Doslovný překlad do českého jazyka by asi zněl „balvanování“.
- [13] BALLU, Yves. *Horolezci: Z historie evropského horolezectví od konce 15. století po osmdesátá léta našeho věku*. Praha: Brána, 1997. s. 113
- [14] DIEŠKA, Ivan a kolektiv. *Horolezectvo encyklopédia*. Bratislava: Šport, 1989. s. 62
- [15] Srov. *History of The UIAA* [online]. Bern: UIAA, 2007 [cit. 2008-03-27]
Dostupný z WWW: <<http://www.theuiaa.org/history.html>>
- [16] *Ricardo Cassin — 99 let* [online] Lezecká revue, 2008. [cit. 2008-04-01]
Dostupné z WWW: <<http://www.lezeckarevue.cz/clanek.php?code=24>>
- [17] Orig. „Chi ha sempre arrampicato come me, deve rendersi conto che a una certa eta non puo piu pretendere di fare quello che ha fatto da giovane. Ma ho ancora voglia di andare in montagna, questo si“.
Zdroj: *I 97 anni di Riccardo Cassin* [online] 8000.it, 2006. [cit. 2008-04-01]
Dostupný z WWW: <<http://www.8000.it/jumpNews.asp?idLang=IT&idChannel=521&idUser=0&idNews=10732>>
- [18] O'CONNELL, Nicholas. *Mimo nebezpečí: Rozhovory s horolezci*. Vsetín: Trango, 1997. s. 14
Great Capucin je anglický název, též Grand Capucin (3838 m n. m.)
- [19] Normálka je tzv. normální cesta, tj. cesta umožňující nejjednodušší výstup na vrchol
- [20] Srov. ČERNÍK, Arnošt a kol. *Trůny bohů: K nebetyčným štítům Himálaje*. 3. vyd. Praha: Olympia, 1980. s. 224
- [21] O'CONNELL, Nicholas. *Mimo nebezpečí: Rozhovory s horolezci*. Vsetín: Trango, 1997. s. 23
- [22] On-sight výstup je výstup bez předešlého prostudování terénu. Lezec nastoupí cestu a zdolá ji odspodu až nahoru na jeden pokus bez předešlého zakládání jištění nebo nácviku obtížných partií cesty.
- [23] Skoba je umělá kovová jistící nebo postupová pomůcka, která se zatlouká do horolezeckého terénu. Kalené skoby jsou vyrobené z kalené legované oceli, do té doby se používaly skoby pouze z měkké kujné oceli. Bong-bong skoby jsou plechové klíny profilu U nebo V vhodné pro zatloukání do širokých a mělkých spár. Nahradily do té doby používané dřevěné klíny.
- [24] O'CONNELL, Nicholas. *Mimo nebezpečí: Rozhovory s horolezci*. Vsetín: Trango, 1997. s. 15

Kapitola 4

- [1] PILÁT, Rudolf. *Cvičné skály a horolezectví v Československu*. Praha: Klub alapistů československých, 1938. s. 3
- [2] Někdy též Iames
- [3] BOSÁK, Emanuel. BERANOVÁ, Jitka a kol. *Člověk v přírodě — příroda člověku: Sborník ke 100. výročí českého organizovaného horolezectví*. Praha: Český horolezecký svaz, 1997. s. 27
- [4] Informace o horolezeckých spolcích na našem území jsem čerpala převážně z:
PROCHÁZKA, Vladimír. *Českému horolezectví je 110 let* [online]. Praha: Český horolezecký svaz, 2007. [cit. 2008-02-23]
Dostupný z WWW: <<http://www.horosvaz.cz/index.php?cmd=page&id=228>>
DIEŠKA, Ivan a kolektiv. *Horolezectvo encyklopédia*. Bratislava: Šport, 1989.
- [5] Srov. BOSÁK, Emanuel. BERANOVÁ, Jitka a kol. *Člověk v přírodě — příroda člověku: Sborník ke 100. výročí českého organizovaného horolezectví*. Praha: Český horolezecký svaz, 1997. s. 23
- [6] Tamtéž
- [7] Tamtéž, s. 28
- [8] Srov. tamtéž, s. 29
- [9] Tamtéž
- [10] Srov. SUCHL, Jan. *Vteřiny mezi životem a smrtí: Akce HS, Cesta končí pod Huascaránem*. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství, 1984. s. 162
- [11] BOSÁK, Emanuel. BERANOVÁ, Jitka a kol. *Člověk v přírodě — příroda člověku: Sborník ke 100. výročí českého organizovaného horolezectví*. Praha: Český horolezecký svaz, 1997. s. 30
- [12] Srov. ČERNÍK, Arnošt a kol. *Trůny bohů: K nebetyčným štítům Himálaje*. 3. vyd. Praha: Olympia, 1980. s. 314
- [13] Srov. VRANKA, Milan. *Za výzvou velehor: Čeští horolezci na osmitisícovkách*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1997. s. 75, 76
- [14] Srov. Tamtéž s. 49, 50

Kapitola 6

- [1] O'CONNELL, Nicholas. *Mimo nebezpečí: Rozhovory s horolezci*. Vsetín: Trango, 1997. s. 12
- [2] TANGUY, Pascal. SOMBARDIER, Pascal. *Nejkrásnější alpské vrcholy*. Vsetín: Altituda, 2003. s. 23
- [3] DAMILANO, François. GARDIEN, Claude. *Hory. Vášeň a profese*. Praha: Euromedia, 2005. s. 9
- [4] BALLU, Yves. *Horolezci: Z historie evropského horolezectví od konce 15. století po osmdesátá léta našeho věku*. Praha: Brána, 1997. s. 17
- [5] Tamtéž
- [6] BROWN, Rebecca A. *Horolezkyně: Z historie světového ženského horolezectví od roku 1808 do šedesátých let 20. století*. 1. vydání. Praha: Brána, 2005. s. 31
- [7] Srov. BALLU, Yves. *Horolezci: Z historie evropského horolezectví od konce 15. století po osmdesátá léta našeho věku*. Praha: Brána, 1997. s. 33
- [8] DIEŠKA, Ivan a kolektiv. *Horolezectvo encyklopédia*. Bratislava: Šport, 1989. s. 218
- [9] Srov. BALLU, Yves. *Horolezci: Z historie evropského horolezectví od konce 15. století po osmdesátá léta našeho věku*. Praha: Brána, 1997. s. 34
- [10] TANGUY, Pascal. SOMBARDIER, Pascal. *Nejkrásnější alpské vrcholy*. Vsetín: Altituda, 2003. s. 69
- [11] DAMILANO, François. GARDIEN, Claude. *Hory: Vášeň a profese*. Praha: Euromedia, 2005. s. 10
- [12] Tamtéž
- [13] VODSLOŇ, Jiří. *Žula — Envers des Aiguilles* [online]. Horyinfo, 2006. [cit. 2008-04-01]
Dostupný z WWW: <<http://www.horyinfo.cz/view.php?nazevclanku=zula-envers-des-aiguilles&cislocclanku=2006051901>>
- [14] BALLU, Yves. *Horolezci: Z historie evropského horolezectví od konce 15. století po osmdesátá léta našeho věku*. Praha: Brána, 1997. s. 38
- [15] Tamtéž, s. 98
- [16] Tamtéž, s. 119

- [17] CASEY, Malcolm a kol. *Horolezectví*. Dobruška: Rebo Productions CZ, 2000. s. 11
- [18] *Le Roman de Montagne en France* [online]. Le Refuge du Pelic, 2007. [2008-03-27]
Dostupné z WWW: <<http://pelic.free.fr/blog/index.php/2007/01>>
- [19] BALLU, Yves. *Horolezci: Z historie evropského horolezectví od konce 15. století po osmdesátá léta našeho věku*. Praha: Brána, 1997. s. 142
- [20] *The North Ridge of the Piz Badile* [online]. Midwinter [cit. 2008-04-15]
Dostupné z WWW: <<http://www.midwinter.org.uk/>>
- [21] *Riccardo Cassin* [online]. Valmadrera: Cassin. [cit. 2008-03-27]
Dostupné z WWW: <<http://www.cassin.it/uk/riccardo.htm>>
- [22] Tamtéž
- [23] VODSLOŇ, Jiří. *Žula — Envers des Aiguilles* [online]. Horyinfo, 2006. [cit. 2008-04-01]
Dostupný z WWW: <<http://www.horyinfo.cz/view.php?navezclanku=zula-envers-des-aiguilles&cislocclanku=2006051901>>
- [24] *Walter Bonatti* [online]. Summitpost.org, 2006. [cit. 2008-03-27]
Dostupné z WWW: <<http://www.summitpost.org/image/340267/340273/walter-bonatti.html>>
- [25] *Presseaussendungen — Archiv 2007* [online]. Villach: Villach, 2007 [cit. 2008-04-15]
Dostupné z WWW: <http://www.villach.at/inhalt/29224_29791.htm>
- [26] *René Desmaisons* [online]. L’Internaute, 2007. [cit. 2008-04-15]
Dostupné z WWW: <<http://www.linternaute.com/actualite/dossier/07/carnet-deces/septembre/10-rene-desmaisons.shtml>>
- [27] *A Museum of Living History* [online]. Washington D.C.: Academy of Achievement, 1996. [cit. 2008-04-04]
Dostupný z WWW: <<http://www.achievement.org/autodoc/photocredit/achievers/hil0-051>>
- [28] *Imaging Everest* [online]. London: Royal Geographical Society Picture Library. [cit. 2008-04-04]
Dostupný z WWW: < <http://imagingeverest.rgs.org/Units/92.html>>
- [29] Tamtéž Dostupný z WWW: <<http://imagingeverest.rgs.org/Units/91.html>>

- [30] *People in the Margins* [online]. Snowed In, 2007. [cit. 2008-04-04]
Dostupný z WWW: <<http://snowedin.net/blog/2007/04/13/people-in-the-margins/tenzing-norgay-and-edmund-hillary/>>
- [31] *Everest Firsts* [online]. Auckland: Rescue on Everest, 2008. [cit. 2008-04-15]
Dostupný z WWW: <<http://www.rescueoneverest.org/about-everest/everest-firsts>>
- [32] *Hora K2 v Himalájích* [online] Divy přírody [cit. 2008-04-01]
Dostupný z WWW: <<http://www.quido.cz/priroda/k2.html>>
- [33] *Ausflug aus Schicksalsberg* [online]. Stern, 2006 [cit. 2008-03-27]
Dostupný z WWW: <<http://www.stern.de/lifestyle/reise/fernreisen/:Reinhold-Messner-Ausflug-Schicksalsberg-/566895.html>>
- [34] *ExWeb Series: Jerzy Kukuczka — the ultimate legend* [online]. K2climb.net, 2004. [cit. 2008-03-27]
Dostupný z WWW: <<http://www.k2climb.net/story/stories/ExWebSeriesJerzyKukuczka-theultimatelegendDec152004.shtml>>
- [35] O'CONNELL, Nicholas. *Mimo nebezpečí: Rozhovory s horolezci*. Vsetín: Trango. 1997. s. 187
- [36] Tamtéž s. 167
- [37] *Šport v zgodovini 5 novembra* [online]. Ljubljana: Trieria, 2007. [cit. 2008-03-27]
Dostupný z WWW: <<http://www.trieria.net/novica.php?id=A121310>>
- [38] *El Capitan reflections* [online]. Photoblog, 2007 [cit. 2008-04-15]
Dostupné z WWW: <<http://www.digitalfieldguide.com/blog/entries/yosemite>>
- [39] *Warren Harding* [online]. Supertopo, 2002 [cit. 2008-04-15]
Dostupné z WWW: <<http://www.supertopo.com/articles/harding.html>>
- [40] *Royal Robbins speaks about "40 Years of Adventure, First Ascents and First Descents"* [online]. Traditional Mountaineering, 2006 [cit. 2008-04-15]
Dostupné z WWW: <http://www.traditionalmountaineering.org/News_RoyalRobbins.htm>
- [41] O'CONNELL, Nicholas. *Mimo nebezpečí: Rozhovory s horolezci*. Vsetín: Trango, 1997. s. 214
- [42] SCHULTZE, Helmut. *Saxony climbing and bouldering 1930 – 2005* [online] Udini, 2005 [cit. 2008-04-01]
Dostupný z WWW: <<http://www.udini.de/gallery/germany/saxony1930bis2005/pages/morgenlicht008.htm>>

- [43] *Catherine Destivelle* [online] Climbing Beauty, 2007 [cit 2008-04-15]
Dostupné z WWW: <<http://fcorpet.free.fr/Denis/M/Grimpeuses/1-Destivelle-Catherine-Verdon.html>>
- [44] *Lynn Hill* [online] Climbing Beauty, 2007 [cit 2008-04-15]
Dostupné z WWW: <<http://fcorpet.free.fr/Denis/M/Grimpeuses/Lynn-Hill-Changing-corner-Guerin284.html>>
- [45] *Via Alpina* [online]. Via Alpina, 2007. [cit. 2008-03-27]
Dostupný z WWW: <<http://www.via-alpina.org/?pageid=page470>>
- [46] *Klasifikace* [online]. Praha: Český horolezecký svaz, 2005. [cit. 2008-03-27]
Dostupný z WWW: <http://metodika.horoklub.cz/indexx.php?id=b_teorie/b_06>
- [47] *ČHS vypracoval nová pravidla lezení na písku* [online]. Žďár nad Sázavou: Adrex, 2008. [cit. 2008-03-27]
Dostupný z WWW: <<http://www.adrex.cz/skaly/chs-vypracoval-nova-pravidla-lezeni-na-pisku.html>>
- [48] DIEŠKA, Ivan a kolektiv. *Horolezectvo encyklopédia*. Bratislava: Šport, 1989. s. 129
- [49] TANGUY, Pascal. SOMBARDIER, Pascal. *Nejkrásnější alpské vrcholy*. Vsetín: Altituda, 2003. s. 80
- [50] KUCHAR, Radovan. *Deset velkých stěn*. Vsetín: Altituda s.r.o., 2003. obrazová příloha
- [51] *Karel Cerman* [online]. Praha: Český horolezecký svaz, 2008. [cit. 2008-04-01]
Dostupný z WWW: <<http://www.horosvaz.cz/index.php?cmd=page&id=219>>
- [52] TUREK, Jakub. *Zdeno Zibrín zemřel* [online]. Praha: Horydoly, 2004. [cit. 2008-04-01]
Dostupný z WWW: <<http://www.horydoly.cz/vypsati.php?id=2632>>
- [53] ŠEDIVÝ, Vladimír. *Na ledovcích Váchánu: 1. čs. Expedice do Hindúkuše 1965*. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1967. obrazová příloha
- [54] Tamtéž
- [55] Tamtéž
- [56] SUCHL, Jan. *Vteřiny mezi životem a smrtí: Akce HS, Cesta končí pod Huascaránem*. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství, 1984. obrazová příloha
- [57] Tamtéž, s. 201-231

- [58] MINAŘÍK, Martin. *Kangchenjungma* [online]. Martin Minařík, 2006-2008. [cit. 2008-04-01]
Dostupný z WWW: <<http://www.martinminarik.cz/fotogalerie/nahled.php?gal=kangchenjunga&obr=297.jpg&sirka=504&vyska=379&bdsrll=0>>
- [59] DIEŠKA, Ivan a kolektiv. *Horolezectvo encyklopédia*. Bratislava: Šport, 1989. s. 322
- [60] VRANKA, Milan. *Rok Himalájských výročí* [online]. Bratislava: Denník Šport, 2006. [cit. 2008-04-01]
Dostupný z WWW: <<http://www.martinminarik.cz/fotogalerie/nahled.php?gal=kangchenjunga&obr=297.jpg&sirka=504&vyska=379&bdsrll=0>>
- [61] *Memoriál Juzeka Psotku* [online]. Psotkova chata, 2007. [cit. 2008-04-01]
Dostupný z WWW: <http://www.psotkovachata.sk/?page_id=28>
- [62] HATTLINGH, Garth. *Nejúžasnější výstupy světa*. Praha: Svojtka & Co., 2002. s. 41
- [63] MÅNSTRÖM, Petra. *Tjeckiska bergsklättrare* [online]. Petras äventyrssida, 2003. [cit. 2008-04-01]
Dostupné z WWW: <<http://aventyr.madir.se/czkltr/rakoncaj.html>>
- [64] UHER, Libor. *Česká horolezecká expedice K2 Ostrava 2007* [online]. Horolezci, 2007. [cit. 2008-04-01]
Dostupný z WWW: <<http://www.horolezci.cz/k2/zpravy/3/?k2=7c2f6215c9cda87fd13680f585943ec0>>
- [65] Tamtéž
- [66] HATTLINGH, Garth. *Nejúžasnější výstupy světa*. Praha: Svojtka & Co., 2002. s. 13
- [67] SULOVSKÝ, Leopold. *Profil* [online]. Ostrava: Leopold Sulovský. [cit. 2008-04-01]
Dostupný z WWW: <<http://fast10.vsb.cz/alpa/polda/>>
- [68] NEŽERKA, Josef. *Josef Nežerka* [online]. Czech Gasherbrum expedition 2007 [cit. 2008-04-15]
Dostupný z WWW: <<http://www.gasherbrum2007.wz.cz/detail.php?clen=1>>
- [69] JAROŠ, Radek. *Pro novináře* [online]. Nové Město na Moravě: Radek Jaroš, 2008. [cit. 2008-04-15]
Dostupný z WWW: <http://www.radekjaros.cz/?page_id=2>
- [70] POLÁČKOVÁ, Klára. *Fotky* [online]. Klára Poláčková web, 2007. [cit. 2008-04-15]
Dostupný z WWW: <<http://www.klarapolackova.cz/gallery/photos/index.php>>

- [71] DIVÝ, Vladimír. *Na ledovcích Váchánu: 1. čas. Expedice do Hindúkuše 1965*. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1967. obrazová příloha
- [72] Srov. LUKAVSKÝ, Stanislav. *Adršpašské skály: Horolezecký průvodce 1. díl*. Náchod: Juko
- [73] SYBÍK, Jan. *Fotografie — Adršpašské skály* [online]. Liberec: Turistik. [cit. 2008-04-15]
Dostupný z WWW: <<http://data.turistik.cz/turistik/!/imgnew/cile/1900/adrspasske-skaly-milenci-800x600-adrspach-21642.jpg>>
- [74] *Magické skály* [online]. Adršpach: Adršpašsko — Teplické skály [cit. 2008-04-19]
Dostupný z WWW: <<http://www.skaly-adrspach.cz/magicke-skaly.php>>
- [75] SÝKORA, Bohumil. *Písaři: Kapitoly z historie lezení v Adršpašsko — Teplických skalách*. Náchod: Juko, 2004. s. 41
- [76] Tamtéž. s. 50
- [77] Srov. HEJTMÁNEK, Petr, HOMOLA, Miroslav. *Skály na Mužském: Příhrazy, Drábské světničky*. Jablonec nad Nisou: NH Savana, 2000. s. 9 – 16
- [78] PAŽOUT, Jiří. *Skalní města Českého ráje* [online]. Turnov: Geopark Český ráj, 2006. [cit. 2008-04-15]
Dostupný z WWW: <<http://www.geoparkceskyraj.cz/redakce/index.php?clanek=9378&lanG=cs&xuser=&slozka=7560>>
- [79] *Historie* [online]. Turnov: Hruboskalsko. [cit. 2008-04-15]
Dostupný z WWW: <<http://hruboskalsko.cz/>>
- [80] Tamtéž
- [81] HEJTMÁNEK, Petr, HOMOLA, Miroslav. *Skály na Mužském: Příhrazy, Drábské světničky*. Jablonec nad Nisou: NH Savana, 2000. s. 105
- [82] Srov. CIHELNA, Otto a kol. *Dubské skály: severní oblast*. Litoměřice: TJ Slavoj, 1986. s. 2, 3
- [83] KÝSA. *Jestřebická perla* [online]. Fotky z lezení, 2007 [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <<http://fotogalerie-kysa.webgarden.cz/image/2853369>>
- [84] CIHELNA, Otto a kol. *Dubské skály: severní oblast*. Litoměřice: TJ Slavoj, 1986. s. 14
- [85] Tamtéž. s. 10 – 11

- [86] *Vítejte v České republice* [online]. CHKO Labské pískovce, 2007. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <<http://www.vitejte.cz/objekt.php?j=cz&oid=2643>>
- [87] NEHASIL, David. NEHASIL, Vláďa. *Ladislav Ryska* [online]. Praha: Český horolezecký svaz, 2008 [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <<http://www.horosvaz.cz/index.php?cmd=page&id=224>>
- [88] SKÝPALA , Vladimír, WOLF, Vladimír. *Moravské skály*. Valašské Meziříčí: Vladimír Skýpala, 2002. s. 90
- [89] HUBÁČEK, Roman. ORÁČ, Ctirad. *Kozel ve Chříbech a výlet na Cimburk* [online]. Outdoring, 2005-2006. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <<http://www.outdoring.cz/kozel-ve-chribech.php>>
- [90] SKÝPALA, Vladimír, WOLF, Vladimír. *Moravské skály*. Valašské Meziříčí: Vladimír Skýpala, 2002. s. 94 – 96
- [91] DOLEŽAL, Ferdinand. TREFULKA, František. *Ždárské vrchy. Průvodce po horolezeckých terénech Vysočiny*. Ždár nad Sázavou: TJ Vysočina, 2005. s. 3
- [92] DOLEŽAL, Ferdinand. NEUMAN, Ivo. *Ždárské vrchy průvodce* [online]. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <<http://web.quick.cz/kronika2000/Pruvodce/Zdanky/Zdanky.htm>>
- [93] DOLEŽAL, Ferdinand. TREFULKA, František. *Ždárské vrchy. Průvodce po horolezeckých terénech Vysočiny*. Ždár nad Sázavou: TJ Vysočina, 2005. s. 89A – 90
- [94] Srov. RESCH, Petr. *Český kras a okolí*. Dobříš: Petr Dvořák — Tiskárna, 2004. s. 13-17
- [95] NĚMEJC, Michal. *Svatý Jan pod Skalou* [online]. Do přírody, 2008. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <http://www.doprirody.com/23-Svaty_Jan/DSC_5921.JPG>
- [96] *Srbsko — květen 2006* [online]. Lebe, 2008. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <http://www.lebe.cz/pan_alkazar.jpg>
- [97] Srov. SKÝPALA , Vladimír, WOLF, Vladimír. *Moravské skály*. Valašské Meziříčí: Vladimír Skýpala, 2002. s. 22, 23
- [98] *Lezení Sloup 30. 9. 2007* [online]. Rpv.ic.cz, 2007. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <<http://rpv.ic.cz/20071001/lezeni-sloup-309-2007/>>
- [99] SKÝPALA , Vladimír, WOLF, Vladimír. *Moravské skály*. Valašské Meziříčí: Vladimír Skýpala, 2002. s. 51 – 54

- [100] *Pálava: Horolezecký průvodce*, 1986. s. 2
- [101] Srov. SKÝPALA , Vladimír, WOLF, Vladimír. *Moravské skály*. Valašské Meziříčí: Vladimír Skýpala, 2002. s. 8
- [102] HOLEC, Stanislav. *Pálava* [online]. Lezení atd., 2002. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <<http://www.lezeniatd.cz/view.php?cislocclanku=2003090701>>
- [103] SKÝPALA , Vladimír, WOLF, Vladimír. *Moravské skály*. Valašské Meziříčí: Vladimír Skýpala, 2002. s. 11
- [104] *Pálava: Horolezecký průvodce*, 1986. obrazová příloha
- [105] KOČARA, Jiří. *Panoramatické záběry* [online]. Pažout horolezci. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <<http://pazout.horolezci.cz/contens/131/stramberk-stary-lom.jpg>>
- [106] *Botanická zahrada a arboretum* [online]. Štramberk: Město Štramberk, 2006 [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <<http://www.stramberk.cz/historie/image/arboretum.jpg>>
- [107] SKÝPALA , Vladimír, WOLF, Vladimír. *Moravské skály*. Valašské Meziříčí: Vladimír Skýpala, 2002. s. 173 – 178
- [108] *Třebíčsko — Wilsonova skála na Dalešické přehradě* [online]. Vítejte v České republice, 2007. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <<http://www.vitejte.cz/objekt.php?oid=3266&j=cz>>
- [109] *Velká a Malá Baba u Templštiny* [online]. Žďár nad Sázavou: Adrex, 2008. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <[http://www.adrex.cz/index.php?page=&id_fotogalerie=19&id_kategorie=&id_foto=7877&kat\[dirId\]=fotogalerie-horolezectvi](http://www.adrex.cz/index.php?page=&id_fotogalerie=19&id_kategorie=&id_foto=7877&kat[dirId]=fotogalerie-horolezectvi)>
- [110] MACEK, Tomáš. *Amálka* [online]. Brno: Lokomotiva, 2005. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <http://lokalka.climbweb.cz/?bcoid=172&bcoact=bcimage_preview>
- [111] ZÁDĚRA, Adam. *Vysoká skála u Štěpánova* [online]. Kuřim: Horolezecký klub Babí lom, 2005. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <http://www.horolezec.org/article.php/article_id/9>
- [112] ZOUFALÝ, David. *Horolezecký průvodce Babí lom* [online]. Kuřim: Horolezecký klub Babí lom, 1997 – 2006. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <http://www.horolezec.org/article.php/article_id/16>

- [113] Při tvorbě slovníčku bylo čerpáno z této literatury: DIEŠKA, Ivan a kolektív. *Horolezectvo encyklopédia*. Bratislava: Šport, 1989. Hudy sport. *Info Hudy: Základy bezpečného lezení*. Hudy sport, 2006. s. 47, 48
- [114] *Petzl*. Petzl katalog 2006. Petzl, 2006. s. 130, 131
- [115] *Pravidla lezení v pískovcových skalních oblastech v Čechách* [online]. Praha: Český horolezecký svaz, 2007. [cit. 2008-04-25]
Dostupný z WWW: <<http://skaly.horosvaz.cz/document/PravidlaPisky.asp>>
- [116] BOSÁK, Emanuel. BERANOVÁ, Jitka a kol. *Člověk v přírodě — příroda člověku: Sborník ke 100. výročí českého organizovaného horolezectví*. Praha: Český horolezecký svaz, 1997. s. 18
- [117] *Pravidla lezení ve skalních oblastech České republiky* [online]. Praha: Český horolezecký svaz, 2007. [cit. 2008-04-25]
Dostupný z WWW: <<http://skaly.horosvaz.cz/document/PravidlaNepisky.asp>>

Prameny a literatura

- *A Museum of Living History* [online]. Washington D.C.: Academy of Achievement, 1996. [cit. 2008-04-04]
Dostupný z WWW: <<http://www.achievement.org/autodoc/photocredit/achievers/hil0-051>>
- *Ausflug aus Schicksalsberg* [online]. Stern, 2006 [cit. 2008-03-27]
Dostupný z WWW: <<http://www.stern.de/lifestyle/reise/fernreisen/:Reinhold-Messner-Ausflug-Schicksalsberg-/566895.html>>
- BALLU, Yves. *Horolezci: Z historie evropského horolezectví od konce 15. století po osdesátá léta našeho věku*. 1. vyd. Překl. Jiří Žák. Praha: Brána, 1997. 408 + 8 s. ISBN 80-85946-75-0
- BOSÁK, Emanuel, BERANOVÁ, Jitka a kol. *Člověk v přírodě — příroda člověku: Sborník ke 100. výročí českého organizovaného horolezectví*. 1. vyd. Praha: Český horolezecký svaz, 1997. 132 s.
- *Botanická zahrada a arboretum* [online]. Štramberk: Město Štramberk, 2006 [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <<http://www.stramberk.cz/historie/image/arboretum.jpg>>
- BROWN, Rebecca A. *Horolezkyně: Z historie světového ženského horolezectví od roku 1808 do šedesátých let 20. století*. 1. vyd. Přel. Alena Rovenská. Praha: Brána, 2005. 224 s. ISBN 80-7243-242-7
- CASEY, Malcolm a kol. *Horolezectví*. Překl. Petr Homola. Dobřejovice: Rebo Productions CZ, 2000. 256 s. ISBN 80-7234-148-0
- *Catherine Destivelle* [online] Climbing Beauty, 2007 [cit. 2008-04-15]
Dostupné z WWW: <<http://fcorpet.free.fr/Denis/M/Grimpeuses/1-Destivelle-Catherine-Verdon.html>>
- CIHELNA, Otto a kol. *Dubské skály: severní oblast*. Litoměřice: TJ Slavoj, 1986. 83 s.

- ČERNÍK, Arnošt. *Horolezectví: Příručka pro horolezce a vysokohorské turisty*. 1. vyd. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1964. 194 s.
- ČERNÍK, Arnošt a kol. *Trůnu bohů: K nebetyčným štítům Himálaje*. 3. vyd. Praha: Olympia, 1980. 326 s.
- ČHS vypracoval nová pravidla lezení na písku [online]. Žďár nad Sázavou: Adrex, 2008. [cit. 2008-03-27]
Dostupný z WWW: <<http://www.adrex.cz/skaly/chs-vypracoval-nova-pravidla-lezeni-na-pisku.html>>
- DAMILANO, François, GARDIEN, Claude. *Hory: Vášeň a profese*. Přel. Renata Borovičková. Praha: Euromedia, 1997. Edice Universum. 232 s. ISBN 80-242-1288-9
- DIEŠKA, Ivan a kolektiv. *Horolezectvo encyklopédia*. 1. vyd. Bratislava: Šport, 1989. 356 s. ISBN 80-7096-015-9
- DOLEŽAL, Ferdinand a kol. *Horolezecký průvodce: Cvičné skály na Moravě*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1988. 317 s.
- DOLEŽAL, Ferdinand. NEUMAN, Ivo. *Žďárské vrchy průvodce* [online]. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <<http://web.quick.cz/kronika2000/Pruvodce/Zdacky/Zdacky.htm>>
- DOLEŽAL, Ferdinand, TREFULKA, František. *Žďárské vrchy: Průvodce po horolezeckých terénech Vysočiny*. Žďár nad Sázavou: TJ Vysočina, 2005. 172 s.
- *El Capitan reflections* [online]. Photoblog, 2007 [cit. 2008-04-15]
Dostupné z WWW: <<http://www.digitalfieldguide.com/blog/entries/yosemite>>
- *Everest Firsts* [online]. Auckland: Rescue on Everest, 2008. [cit. 2008-04-15]
Dostupný z WWW: <<http://www.rescueoneverest.org/about-everest/everest-firsts>>
- *ExWeb Series: Jerzy Kukuczka — the ultimate legend* [online]. K2climb.net, 2004. [cit. 2008-03-27]
Dostupný z WWW: <<http://www.k2climb.net/story/stories/ExWebSeriesJerzyKukuczka-theultimatelegendDec152004.shtml>>
- FRANK, Tomáš. KUBLÁK, Tomáš a kol. *Horolezecká abeceda*. 1. vyd. Praha: Epoque, 2007. 664 s. ISBN 978-80-87027-35-6
- HATTINGH, Garth. *Nejúžasnější výstupy světa*. 1. vyd. Přel. Pavel Worm. Praha: Svojtka & Co., 2002. ISBN 80-7237-443-5

- HAVRÁNKOVÁ, Hana. BERANOVÁ, Jitka. *Scénář 100 let ČS horolezectví*. Praha: Národní muzeum — Tyršovo muzeum tělesné výchovy a sportu, 1997.
- HEJTMÁNEK, Petr, HOMOLA, Miroslav. *Skály na Mužském: Příhrazy, Drábské světničky*. 1. vyd. Jablonec nad Nisou: NH Savana, 2000. 272 s. ISBN 80-902496-2-0
- HEJTMÁNEK, Petr. *Horolezecký průvodce: Český ráj — severní oblast: Suché skály*. Jablonec nad Nisou: TJ Tatran, 1988. 54 s.
- *Historie* [online]. Turnov: Hruboskalsko. [cit. 2008-04-15]
Dostupný z WWW: <<http://hruboskalsko.cz/>>
- *History of The UIAA* [online]. Bern: UIAA, 2007 [cit. 2008-03-27]
Dostupný z WWW: <<http://www.theuiaa.org/history.html>>
- HOLEC, Stanislav. *Pálava*. [online]. Lezení atd., 2002. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <<http://www.lezeniatd.cz/view.php?cislocclanku=2003090701>>
- *Hora K2 v Himalájích* [online] Divy přírody [cit. 2008-04-01]
Dostupný z WWW: <<http://www.quido.cz/priroda/k2.html>>
- *Horolezectví: Příručka pro školení vedoucích a cvičitelů*. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1964
- HUBÁČEK, Roman. ORÁČ, Ctirad. *Kozel ve Chřibech a výlet na Cimburk* [online]. Outdooring, 2005-2006. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <<http://www.outdooring.cz/kozel-ve-chribech.php>>
- Hudy sport. *Info Hudy: Základy bezpečného lezení*. Hudy sport, 2006. 48 s.
- *I 97 anni di Riccardo Cassin* [online] 8000.it, 2006. [cit. 2008-04-01]
Dostupný z WWW: <<http://www.8000.it/jumpNews.asp?idLang=IT&idChannel=521&idUser=0&idNews=10732>>
- *Imaging Everest* [online]. London: Royal Geographical Society Picture Library. [cit. 2008-04-04]
Dostupný z WWW: <<http://imagingeverest.rgs.org/Units/92.html>> a z WWW: <<http://imagingeverest.rgs.org/Units/91.html>>
- JAROŠ, Radek. *Pro novináře* [online]. Nové Město na Moravě: Radek Jaroš, 2008. [cit. 2008-04-15]
Dostupný z WWW: <http://www.radekjaros.cz/?page_id=2>

- Karel Cerman [online]. Praha: Český horolezecký svaz, 2008. [cit. 2008-04-01]
Dostupný z WWW: <<http://www.horosvaz.cz/index.php?cmd=page&id=219>>
- Klasifikace [online]. Praha: Český horolezecký svaz, 2005. [cit. 2008-03-27]
Dostupný z WWW: <http://metodika.horoklub.cz/indexx.php?id=b_teorie/b_06>
- KOČARA, Jiří. *Panoramatické záběry* [online]. Pažout horolezci. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <<http://pazout.horolezci.cz/contens/131/stramberk-stary-lom.jpg>>
- Kolektiv autorů. *Horolezecký průvodce: Dubské skály, Kokořínsko a přilehlé oblasti*. 1. vyd. Litoměřice: Vod-ka a. s., 2005. 422 s. ISBN 80-239-5407-5
- KUCHAR, Radovan. *Deset velkých stěn*. 3. vyd. Vsetín: Altitude s. r. o., 2003. 304 + 16 s. ISBN 80-902894-9-5
- KÝSA. *Jestřebická perla* [online]. Fotky z lezení, 2007 [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <<http://fotogalerie-kysa.webgarden.cz/image/2853369>>
- LAŠTOVIČKA, Petr a kol. *Výstupy na masivy: Labské údolí, Hřensko, Vysoká Lípa, Jetřichovice*. Děčín: HO — Doprava Děčín. 75 s.
- *Le Roman de Montagne en France* [online]. Le Refuge du Pelic, 2007. [2008-03-27]
Dostupné z WWW: <<http://pelic.free.fr/blog/index.php/2007/01>>
- *Lezecký průvodce* [online]. Žďár nad Sázavou: Adrex, 2003–2008 [it. 2008-04-01]
Dostupný z WWW: <<http://www.adrex.cz/skalni-oblasti-v-cr>>
- *Lezení Sloup 30. 9. 2007* [online]. Rpv.ic.cz, 2007. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <<http://rpv.ic.cz/20071001/lezeni-sloup-309-2007/>>
- LISÁK, Pavel. *Teplické skály: první díl horolezeckého průvodce*. Náchod: Juko, 2007. ISBN 978-80-86213-39-2
- LUKAVSKÝ, Stanislav. *Adršpašské skály: Horolezecký průvodce 1. díl*. Náchod: Juko. 232 s. ISBN 80-86213-12-9
- *Lynn Hill* [online] Climbing Beauty, 2007 [cit. 2008-04-15]
Dostupné z WWW: <<http://fcorpet.free.fr/Denis/M/Grimpeuses/Lynn-Hill-Changing-corner-Guerin284.html>>
- MACEK, Tomáš. *Amálka* [online]. Brno: Lokomotiva, 2005. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <http://lokalka.climbweb.cz/?bcoid=172&bcoact=bcimage_preview>

- *Magické skály* [online]. Adršpach: Adršpašsko — Teplické skály [cit. 2008-04-19]
Dostupný z WWW: <<http://www.skaly-adrspach.cz/magicke-skaly.php>>
- MÅNSTRÖM, Petra. *Tjeckiska bergsklättrare* [online]. Petras äventyrssida, 2003. [cit. 2008-04-01]
Dostupné z WWW: <<http://aventyr.madir.se/czkltr/rakoncaj.html>>
- *Memoriál Juzeka Psotku* [online]. Psotkova chata, 2007. [cit. 2008-04-01]
Dostupný z WWW: <http://www.psotkovachata.sk/?page_id=28>
- MINAŘÍK, Martin. *Kangchenjungma* [online]. Martin Minařík, 2006-2008. [cit. 2008-04-01]
Dostupný z WWW: <<http://www.martinminarik.cz/fotogalerie/nahled.php?gal=kangchenjunga&obr=297.jpg&sirka=504&vyska=379&bdsrll=0>>
- NEHASIL, David. NEHASIL, Vláďa. *Ladislav Ryska* [online]. Praha: Český horolezecký svaz, 2008 [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <<http://www.horosvaz.cz/index.php?cmd=page&id=224>>
- NEŽERKA, Josef. *Josef Nežerka* [online]. Czech Gasherbrum expedition 2007 [cit. 2008-04-15]
Dostupný z WWW: <<http://www.gasherbrum2007.wz.cz/detail.php?clen=1>>
- NĚMEJC, Michal. *Svatý Jan pod Skalou* [online]. Do přírody, 2008. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <http://www.doprirody.com/23-Svaty_Jan/DSC_5921.JPG>
- O'CONNELL, Nicholas. *Mimo nebezpečí: Rozhovory s horolezci*. 1. vyd. Přel. Michal Králík. Vsetín: Trango, 1997. 344 s. ISBN 80-86053-14-8
- *Pálava: Horolezecký průvodce*, 1986.
- PAŽOUT, Jiří. *Skalní města Českého ráje* [online]. Turnov: Geopark Český ráj, 2006. [cit. 2008-04-15]
Dostupný z WWW: <<http://www.geoparkceskyraj.cz/redakce/index.php?clanek=9378&lanG=cs&xuser=&slozka=7560>>
- *People in the Margins* [online]. Snowed In, 2007. [cit. 2008-04-04]
Dostupný z WWW: <<http://snowedin.net/blog/2007/04/13/people-in-the-margins/tenzing-norgay-and-edmund-hillary/>>
- *Petit Dru — stěna* [online]. Žďár nad Sázavou: Adrex, 2008. [cit. 2008-04-15]
Dostupné z WWW: <[http://www.adrex.cz/index.php?page=&id_fotogalerie=116&kat\[dirId\]=fotogalerie-horolezectvi](http://www.adrex.cz/index.php?page=&id_fotogalerie=116&kat[dirId]=fotogalerie-horolezectvi)>

- *Petzl*. Petzl katalog 2006. Petzl, 2006. 181 s.
- PILÁT, Rudolf. *Cvičné skály a horolezectví v Československu*. Praha: Klub alapistů československých, 1938. 72 s.
- POLÁČKOVÁ, Klára. *Fotky* [online]. Klára Poláčková web, 2007. [cit. 2008-04-15]
Dostupný z WWW: <<http://www.klarapolackova.cz/gallery/photos/index.php>>
- *Pravidla lezení ve skalních oblastech České republiky* [online]. Praha: Český horolezecký svaz, 2007. [cit. 2008-04-25]
Dostupný z WWW: <<http://skaly.horosvaz.cz/document/PravidlaNepisky.asp>>
- *Pravidla lezení v pískovcových skalních oblastech v Čechách* [online]. Praha: Český horolezecký svaz, 2007. [cit. 2008-04-25]
Dostupný z WWW: <<http://skaly.horosvaz.cz/document/PravidlaPisky.asp>>
- *Presseaussendungen — Archiv 2007* [online]. Villach: Villach, 2007 [cit. 2008-04-15]
Dostupné z WWW: <http://www.villach.at/inhalt/29224_29791.htm>
- PROCHÁZKA, Vladimír. *Českému horolezectví je 110 let* [online]. Praha: Český horolezecký svaz, 2007 [cit. 2008- 02- 23]
Dostupný z WWW: <<http://www.horosvaz.cz/index.php?cmd=page&id=228>>
- PROCHÁZKA, Vladimír. *Základy horolezectví*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1975. 212 + 48 s.
- *René Desmaisons* [online]. L’Internaute, 2007. [cit. 2008-04-15]
Dostupné z WWW: <<http://www.linternaute.com/actualite/dossier/07/carnet-deces/septembre/10-rene-desmaisons.shtml>>
- RESCH, Petr. *Český kras a okolí*. 3. vyd. Dobříš: Petr Dvořák — Tiskárna, 2004. 155 s. ISBN 80-239-3105-9
- *Riccardo Cassin* [online]. Valmadrera: Cassin. [cit. 2008-03-27]
Dostupné z WWW: <<http://www.cassin.it/uk/riccardo.htm>>
- *Riccardo Cassin — 99 let* [online] Lezecká revue, 2008. [cit. 2008-04-01]
Dostupné z WWW: <<http://www.lezeckarevue.cz/clanek.php?code=24>>
- *Royal Robbins speaks about "40 Years of Adventure, First Ascents and First Descents"* [online]. Traditional Mountaineering, 2006 [cit. 2008-04-15]
Dostupné z WWW: <http://www.traditionalmountaineering.org/News_RoyalRobbins.htm>

- SCHULTZE, Helmut. *Saxony climbing and bouldering 1930 – 2005* [online] Udini, 2005 [cit. 2008-04-01]
Dostupný z WWW: <<http://www.udini.de/gallery/germany/saxony1930bis2005/pages/morgenlicht008.htm>>
- *Singing Rock*. Singing Rock: Technické informace — 2007 — CZ. Praha: Singing Rock, 2007. 20 s.
- SKÝPALA, Vladimír, WOLF, Vladimír. *Moravské skály*. Valašské Meziříčí: Vladimír Skýpala, 2002. 192 s.
- *Srbsko — květen 2006* [online]. Lebe, 2008. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <http://www.lebe.cz/pan_alkazar.jpg>
- SUCHL, Jan. *Vteřiny mezi životem a smrtí: Akce HS, Cesta končí pod Huascaránem*. 2. vyd. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství, 1984. 288 s.
- SULOVSKEÝ, Leopold. *Profil* [online]. Ostrava: Leopold Sulovský. [cit. 2008-04-01]
Dostupný z WWW: <<http://fast10.vsb.cz/alpa/polda/>>
- SYBÍK, Jan. *Fotografie — Adršpašské skály* [online]. Liberec: Turistik. [cit. 2008-04-15]
Dostupný z WWW: <<http://data.turistik.cz/turistik/!/imgnew/cile/1900/adrspasske-skaly-milenci-800x600-adrspach-21642.jpg>>
- SÝKORA, Bohumil. *Píškaři: Kapitoly z historie lezení v Adršpašsko-teplických skalách*. Náchod: Juko, 2004. 262 s. ISBN 80-86213-30-7
- ŠEDIVÝ, Vladimír. *Na ledovcích Váchánu: 1. čs. horolezecká expedice do Hindúkuše 1965*. 1. vyd. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1967. 124 + 48 s.
- *Šport v zgodovini 5 novembra* [online]. Ljubljana: Trieria, 2007. [cit. 2008-03-27]
Dostupný z WWW: <<http://www.trieria.net/novica.php?id=A121310>>
- TANGUY, Pascal, SOMBALIER, Pascal. *Nejkrásnější alpské vrcholy*. Přel. Jana Vlková. Vsetín: Altitude, 2003. Edice Zaostřeno. 168 s. ISBN 80-86743-00-4
- *The North Ridge of the Piz Badile* [online]. Midwinter [cit. 2008-04-15]
Dostupné z WWW: <<http://www.midwinter.org.uk/>>
- *Třebíčsko — Wilsonova skála na Dalešické přehradě*. [online]. Vítejte v České republice, 2007. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <<http://www.vitejte.cz/objekt.php?oid=3266&j=cz>>

- TUREK, Jakub: *Zdeno Zibrín zemřel* [online]. Praha: Horydoly, 2004. [cit. 2008-04-01]
Dostupný z WWW: <<http://www.horydoly.cz/vypsati.php?id=2632>>
- UHER, Libor: *Česká horolezecká expedice K2 Ostrava 2007* [online]. Horolezci, 2007. [cit. 2008-04-01]
Dostupný z WWW: <<http://www.horolezci.cz/k2/zpravy/3/?k2=7c2f6215c9cda87fd13680f585943ec0>>
- *Velká a Malá Baba u Templštiny* [online]. Žďár nad Sázavou: Adrex, 2008. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <[http://www.adrex.cz/index.php?page=&id_fotogalerie=19&id_kategorie=&id_foto=7877&kat\[dirId\]=fotogalerie-horolezectvi](http://www.adrex.cz/index.php?page=&id_fotogalerie=19&id_kategorie=&id_foto=7877&kat[dirId]=fotogalerie-horolezectvi)>
- *Via Alpina* [online]. Via Alpina, 2007. [cit. 2008-03-27]
Dostupný z WWW: <<http://www.via-alpina.org/?pageid=page470>>
- *Vítejte v České republice* [online]. CHKO Labské pískovce, 2007. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <<http://www.vitejte.cz/objekt.php?j=cz&oid=2643>>
- VODSLOŇ, Jiří. *Žula — Envers des Aiguilles* [online]. Horyinfo, 2006. [cit. 2008-04-01]
Dostupný z WWW: <<http://www.horyinfo.cz/view.php?nazevclanku=zula-envers-des-aiguilles&cislocclanku=2006051901>>
- VRANKA, Milan. *Rok Himalájských výročí* [online]. Bratislava: Denník Šport, 2006. [cit. 2008-04-01]
Dostupný z WWW: <<http://www.martinminarik.cz/fotogalerie/nahled.php?gal=kangchenjunga&obr=297.jpg&sirka=504&vyska=379&bdscrll=0>>
- VRANKA, Milan. *Za výzvou velehor: Čeští horolezci na osmitisícovkách*. 1. vyd. Přel. Marie Průšová. Praha: Olympia, 1997. 108 s. ISBN 80-7033-466-5
- *Walter Bonatti* [online]. Summitpost.org, 2006. [cit. 2008-03-27]
Dostupné z WWW: <<http://www.summitpost.org/image/340267/340273/walter-bonatti.html>>
- *Warren Harding* [online]. Supertopo, 2002 [cit. 2008-04-15]
Dostupné z WWW: <<http://www.supertopo.com/articles/harding.html>>
- ZÁDĚRA, Adam. *Vysoká skála u Štěpánova* [online]. Kuřim: Horolezecký klub Babí lom, 2005. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <http://www.horolezec.org/article.php/article_id/9>

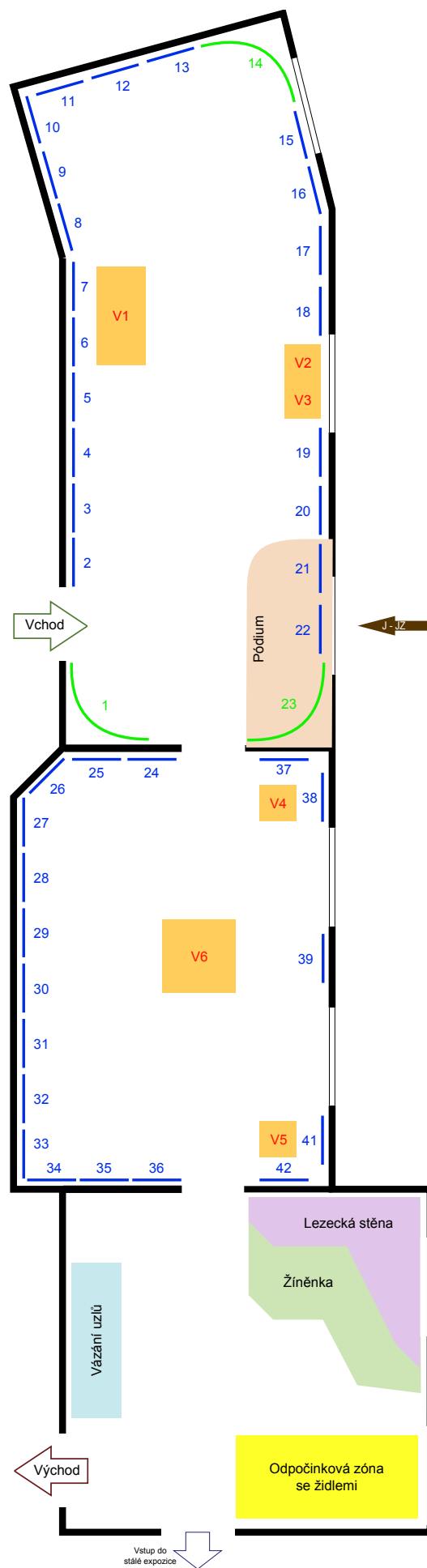
- ZOUFALÝ, David. *Horolezecký průvodce Babí lom* [online]. Kuřim: Horolezecký klub Babí lom, 1997 – 2006. [cit. 2008-04-20]
Dostupný z WWW: <http://www.horolezec.org/article.php/article_id/16>

Seznam příloh

1. Plánek výstavních prostor
2. Panel 2 — Dobývání Mont Blancu
3. Panel 17 — Tragická expedice na Huascarán v roce 1970
4. Srovnávací tabulka stupnic obtížnosti
5. Předlohy s návody pro vázání uzlů
6. Struktura horolezectví, horolezecké disciplíny
7. Pravidla lezení v pískovcových skalních oblastech v Čechách
8. Příložené CD — fotografie a vyobrazení použité na výstavě, fotografie několika trojrozměrných předmětů, které budou zapůjčeny na výstavu

Příloha 1

Plánek výstavních prostor

Příloha 2

Panel 2 — Dobývání Mont Blancu

Dobývání Mont Blancu

Horolezectví na počátku ovlivnil Švýcar Horace Bénédict de Saussure (1740 - 1790), který se pokoušel o dobytí Mont Blancu (4807 m.n.m) a zároveň vypsal velkou finanční odměnu tomu, kdo dosáhne jeho vrcholu nebo se pokusí cestu na vrchol najít.

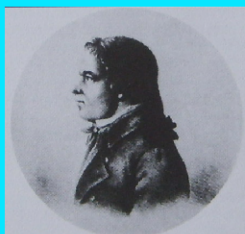
Díky vidině tučné odměny, ale také z lásky k horám bylo od roku 1760 uskutečněno mnoho pokusů o výstup na vrchol. Avšak až 8. srpna 1786 dosáhli vrcholu profesionální horský vůdce Jacques Balmat (1762 - 1834) a lékař Michel Gabriel Paccard (1757 - 1827). Saussure si splnil svůj sen a na vrchol Mont Blancu vystoupil o rok později.

Rytina Wochera Marquarta z roku 1790 znázorňující výstup na Mont Blanc z roku 1787 vedený Horacem Bénédictem de Saussurem, kterého doprovázel sluha a osmnáct průvodců.

Mont Blanc (4807 m.n.m)

Jacques Balmat (1762 - 1834)

Michel Gabriel Paccard (1757 - 1827)

Příloha 3

Panel 17 — Tragická expedice na Huascarán v roce 1970

Tragická expedice na Huascarán v roce 1970

V roce 1970 se uskutečnila tragická výprava horolezců Lokomotivy Liberec do peruánských And. Expedici vedenou Arnoštem Černíkem (1926 - 1970), od počátku doprovázely problémy. V pondělí 18. května se však stala první tragédie - nešťastnou náhodou zahynul Ivan Bortel (1943 - 1970).

Poslední květnový den však sebou přinesl tragédii největší - 45 sekund trvající zemětřesení zapříčinilo sérii lavin, které způsobily smrt 75000 lidí. Pod několik desítek metrů vysokým nánosem kamení, ledu a bahna, které se sesunuly ze severní stěny Huascaránu, zůstali pohřbeni všichni zbylí členové československé výpravy.

Laviniště s vrcholem Huascaránu - v popředí stál základní tábor československé expedice

Příloha 4

Srovnávací tabulka stupnic obtížnosti

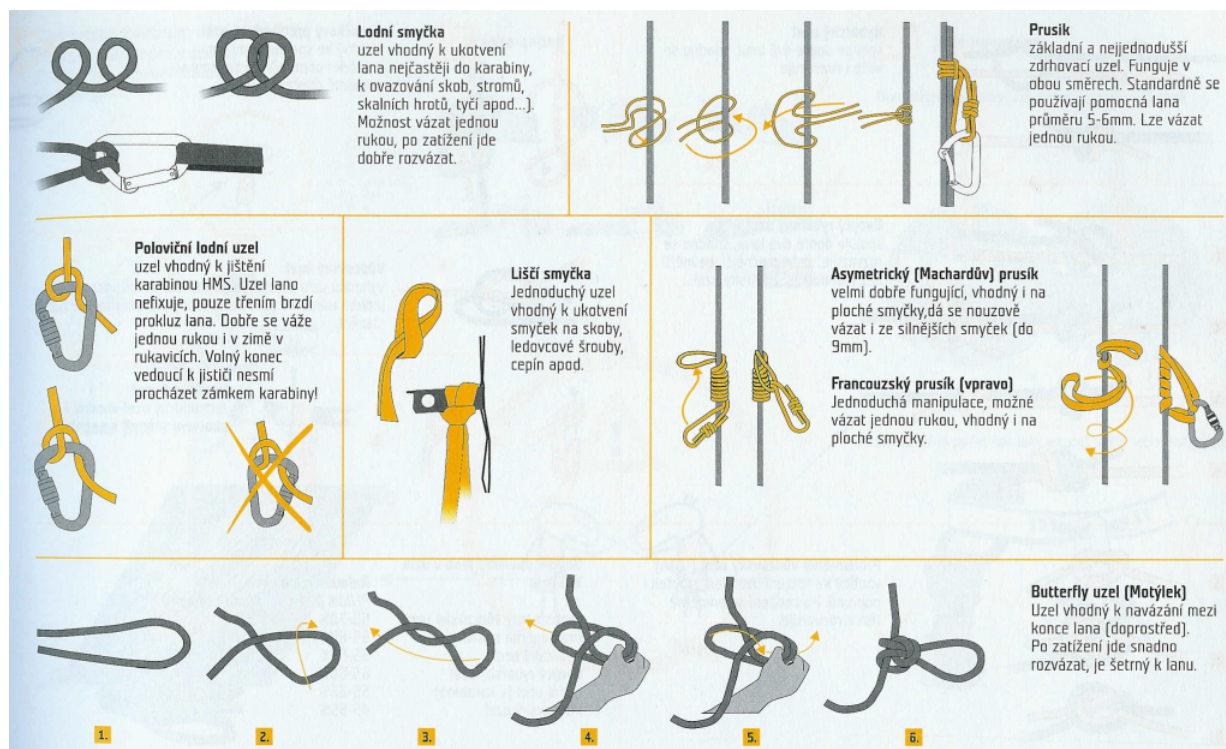
UIAA	Francie	USA	Anglie I.	Anglie II.	Austrálie	Německo
I	1	5,2		mírně těžké (M)	9	I
II	2	5		těžké (D)	10	II
III	3	5,4		velmi těžké (VD)	11	III
IV	4	5,5	4a	neobyčejně těžké (S)	12	IV
V-					13	V
V		5,6	4b	nadmíru těžké (VS)	14	VI
V+	5	5,7	4c	(HVS)	15	VIIa
VI-		5,8	5a	krajně těžké (XS)	16/17	VIIb
VI	6a	5,9		E1	18	
VI+	6a+	5,1 a/b	5b		19	VIIc
VII-	6b	5,1 c/d		E2	20	VIIIa
VII	6b+	5,11a	5c		21	VIIIb
VII+	6c	5,11b		E3	22	VIIIc
VIII-	6c+	5,11c	6a		23	IXa
VIII	7a/7a+	5,11d		E4	25	IXb
VIII+	7b	5,12 a/b	6b		26	IXc
IX-	7b+/7c	5,12c		E5	27	Xa
IX	7c+	5,12d			28	Xb
IX+	8a	5,13a	6c		29	Xc
X-	8a+	5,13b		E6	30	XIa
X	8b	5,13 c/d	7a		31	
X+	8b+	5,14a		E7	32	XIb
XI-	8c	5,14b	7b		33	XIc
XI	8c+/9a	5,14c	7c	E8/9	37	

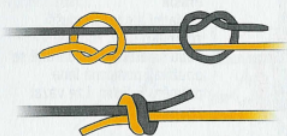
Klasifikace [online]. Praha: Český horolezecký svaz, 2005. [cit. 2008-03-27]

Dostupný z WWW: <http://metodika.horoklub.cz/indexx.php?id=b_teorie/b_06>

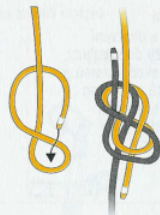
Příloha 5

Předlohy s návody pro vázání uzlů

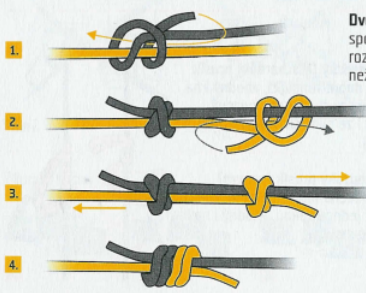

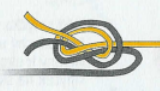
Rybářský uzel
spojuje dobře dvě lana, snadno se váže i rozvazuje.

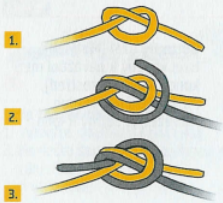
Osmičkový protisměrný uzel
vhodný ke spojení dvou lan, smyček i popruhů. Po zatížení se poměrně dobře rozvazuje.

Dvojitý rybářský uzel
spojuje dobře dvě lana, snadno se rozvazuje. Je bezpečnější, pevnější než jednoduchý rybářský uzel...

Vůdcovský uzel
výhodou uzlu je jeho jednoduchost a možnost vázat jednou rukou i v rukavici. Vhodný pro svázání lan na slánění.

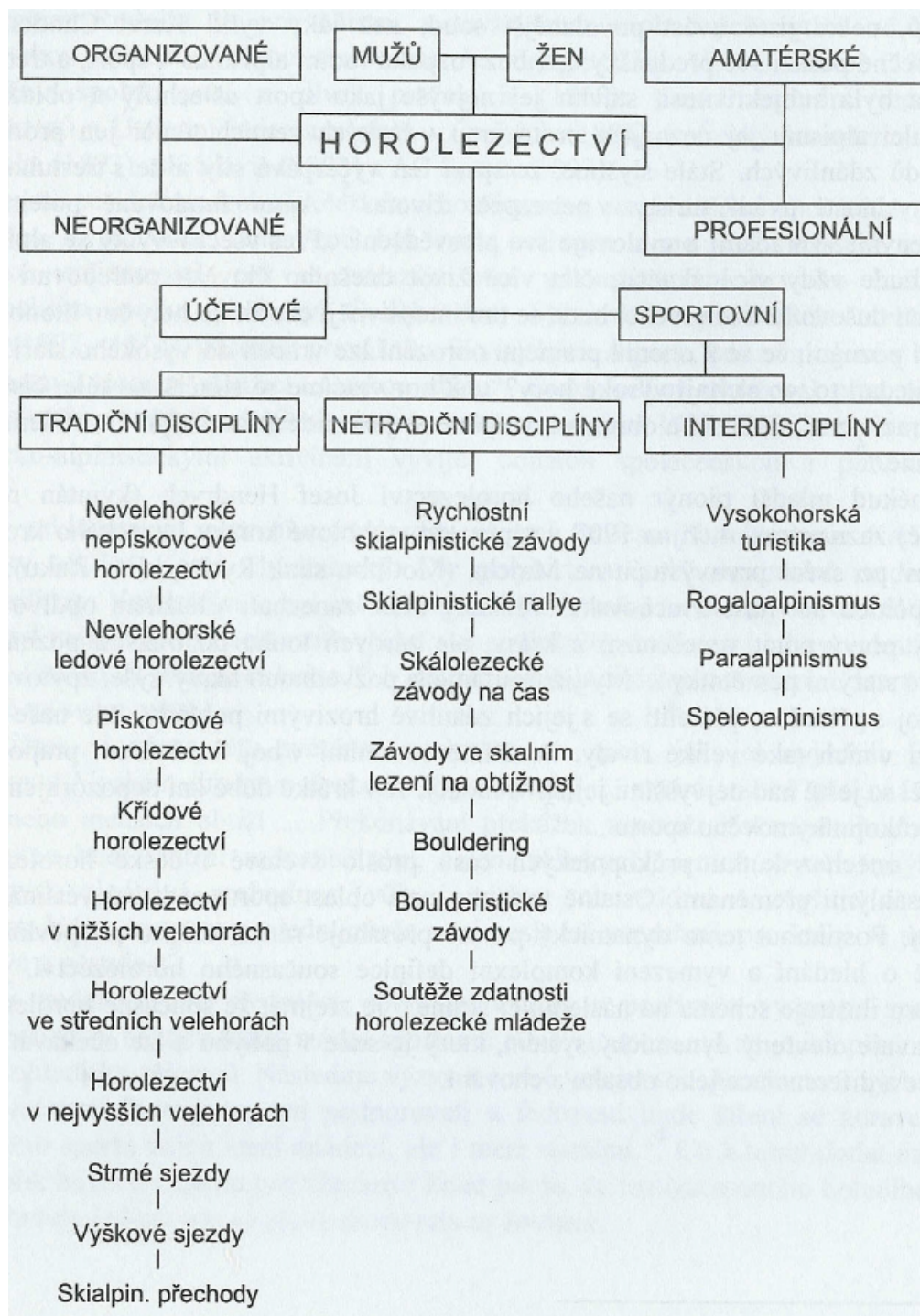
Protisměrný vůdcovský uzel (UIAA)
vhodný ke spojení dvou lan, smyček i popruhů. Po zatížení se poměrně těžce rozvazuje.

Ovazovací uzel
Jednoduchý uzel vhodný k ukotvení smyček na skoby.

Úbytek pevnosti lana v uzlu	Relativní pevnost
Typ uzlu	(100% je pevnost lana bez uzlu)
Protisměrný vůdcovský uzel	60-70%
Protisměrná osmička	65-80%
Rybářský uzel	55-65%
Dvojitý rybářský uzel	65-80%
Lodní uzel (v karabině)	55-65%
Vůdcovský uzel	45-55%

Struktura horolezectví, horolezecké disciplíny

Příloha 7

Pravidla lezení v pískovcových skalních oblastech v Čechách

Pravidla lezení v pískovcových skalních oblastech v Čechách [online] Praha: Český horolezecký svaz, 2007. [cit. 2008-04-25]

Dostupný z WWW: <<http://skaly.horosvaz.cz/document/PravidlaPisky.asp>>

Pravidla lezení v pískovcových skalních oblastech v Čechách

Preamble

Horolezci ctí krásy a hodnoty přírodou vytvořených skalních útvarů a jedinečných skalních měst na území České republiky i kdekoli jinde na světě. Váží si horolezeckého díla vytvořeného svými předchůdci a ctí jeho tradici. Každý lezec proto přispívá dodržováním těchto pravidel k zachování tohoto přírodního bohatství v nepoškozeném stavu i pro další generace. Zavazuje se k tomu, že bude přelézat cesty i tvořit nové citlivě a pouze v souladu s nimi.

Článek 1

Úvod

- 1) Tato pravidla (dále jen „Pravidla“) se vztahují na pískovcové lezecké objekty na území České republiky s výjimkou pískovcových lezeckých objektů na Moravě.
- 2) Lezci jsou povinni informovat se o případných omezeních platných pro danou skalní oblast či lezecký objekt a řídit se jimi. Zároveň jsou všichni povinni řídit se obecně závaznými předpisy.
- 3) Oblastní vrcholové komise (dále OVK) mohou zpřesnit tato Pravidla tam, kde je to výslovně uvedeno.
- 4) Lezení na lezecké objekty je činností provozovanou na vlastní nebezpečí.

Článek 2

Ochrana přírody

Lezci jsou povinni:

- 1) chovat se na lezeckých objektech a v jejich okolí tak, aby nedocházelo k poškozování přírody, dbát na čistotu a pořádek;
- 2) ve zvláště chráněných územích (dále ZCHÚ) s vymezenými lezeckými lokalitami využívat k lezení pouze tyto lokality a přístupové a sestupové trasy, jsou-li určeny;
- 3) řídit se značením umístěným majiteli pozemků, orgány ochrany přírody, správci lesa a dalšími oprávněnými subjekty v místech těmito značeními označenými.

Lezcům je zakázáno:

- 4) jakkoliv měnit povrch skal za účelem úpravy a vytváření chytů a stupů. Výjimku může udělit OVK např. pro bývalé lomy a nepřirodní terény. V případě ZCHÚ se tak může stát výhradně na základě písemného souhlasu příslušného orgánu ochrany přírody;
- 5) lézt na mokřích a vlhkých skalách, lézt v botách s tvrdou podrážkou;
- 6) při zakládání a odstraňování textilních smyček (dále jen smyčky) poškozovat skálu a rostliny;
- 7) používat jistící prostředky poškozujících skálu (vklíněnce, frendy, skoby atd.);
- 8) manipulací s lanem poškozovat třením povrch skal. Lezecké cesty nesmí být zdolávány styly On Sight (OS), Rotpunkt (RP), Toprope (TR) atd., pokud by přitom mohlo dojít k poškození skály třením lana;
- 9) používat chemické a minerální látky, které by měly sloužit ke zvýšení tření a přilnavosti pokožky na skalách (např. magnesium).

Článek 3

Fixní jištění

- 1) Fixní jištění a slaňovací body zanechané ve skále musí odpovídat příslušným normám ČSN (EN) a požadavkům Bezpečnostní komise ČHS pro danou oblast a daný typ skály.
- 2) Za způsob osazení a volbu použitého fixního jištění a slaňovacího bodu odpovídá ten, kdo jej osadil.
- 3) Údržbu fixního jištění a slaňovacích bodů zajišťuje OVK prostřednictvím správců skal jako odborný orgán ČHS.
- 4) Lezci jsou povinni chovat se k fixním jištěním a slaňovacím bodům šetrně, zejména při lezení s horním jištěním (TR) používat v posledním jištění (vratném bodu), pokud toto není vybaveno karabinou trvale, vlastní karabiny a po ukončení lezení slanit.
- 5) Lezci jsou povinni informovat příslušného správce skal nebo příslušnou OVK, zjistí-li anebo mají-li podezření, že fixní jištění či slaňovací bod nebo jejich osazení je vadné. Stejně postupuje lezec při zjištění poškození nebo nebezpečí poškození důležitého přírodního jištění. 2)
- 6) Po schválení cesty příslušnou OVK není dovoleno fixní jištění přidávat, přemísťovat, nebo ubírat, vyjma provádění údržby. O výjimkách rozhoduje OVK.
- 7) Fixní jištění a slaňovací body nesmí být použity k outdoorovým aktivitám např. přelánění.

Článek 4 Pravidla sportovního lezení

4.1. Všeobecné zásady

- 1) Lezecké cesty je možno zdolávat různými způsoby. Za sportovní je však možno označit pouze ty, při kterých byla dodržena tato pravidla sportovního lezení.
- 2) Sportovní lezení v pískovcových oblastech se řídí principem „volného lezení“ bez použití umělých pomocných prostředků. Lezec postupuje po skále pouze pomocí použití vlastní tělesné síly na přirozených záchytných bodech.
- 3) Sportovní hodnota lezení je charakterizována především čistotou lezeckého stylu. Jedná se o lezení co nejdelších úseků bez odpočinku a bez dobírání. Pokud je lezecká cesta zdolána zcela či částečně s jištěním shora (TR), s odpočinkem, pak má menší sportovní hodnotu. Cesta, která byla překonána pomocí umělých pomocných prostředků, není vylezena ve smyslu těchto pravidel.

4.2. Jistící a pomocné prostředky

- 1) K jištění smí být použito lano, smyčky, fixní jištění a slaňovací kruhy.
- 2) Použití umělých pomocných prostředků, které by lezci pomohly ve výstupu, je nesportovní. Patří sem použití všech jistících prostředků jako chytu či stupu, používání žebříků, stromů, dopravených klád, kmenů stromů, házení lana a tažení lanem.
- 3) Použití chemických a minerálních látek, které by měly sloužit ke zvýšení tření na skalách (např. magnesium), je nesportovní a takto provedený výstup či prvovýstup nemůže být uznán.

4.3. Použití lana

- 1) Lano slouží při sportovním výstupu výlučně k jištění. Všechny způsoby použití lana, kterými by byl lezec ve svém pohybu podporován, nejsou přípustné.

4.4. Použití smyček

K jištění lezce lze založit smyčky z textilních vláken (dále jen smyčky). Tyto musí být založeny bezprostředně na skále nebo na jiných přirozených záchytných bodech, např. stromu. Bude-li smyčka použita k odpočinku či dobírání, musí se v lezení pokračovat opět z pozice, ve které bylo

přerušeno, to znamená: na posledních použitých chytech a stupech. Všechny smyčky se po ukončení lezení odstraní.

4.5. Použití fixních jištění

1) Fixní jištění slouží k jištění lezce. Jejich použití k podpoře pohybu lezce je nesportovní. Užití pomocných prostředků (šáhlo, nahazování smyčky...), které slouží k zavěšení lana na fixní jištění se považuje také za nesportovní. Dojde-li na fixním jištění k přerušení lezení, musí lezení při dalším postupu pokračovat ze stejného místa, ve kterém k přerušení došlo.

2) Fixní jištění sousedních nebo křížujících cest a slaňovací kruhy, smí být použity pouze pokud jich použil k jištění prvovýstupce a uvádí-li to v popisu cesty.

4.6. Postranní jištění (tzv. schwebe)

1) Použití postranního jištění (tzv. schwebe), s výjimkou výstupů uskutečněných před 1.5.1968, snižuje sportovní hodnotu výstupu.

4.7. Stavění

1) Stavění vlastní silou, resp. ze sedačky je uznávaný způsob lezecké techniky. Za sportovní se považuje pouze tam, kde je užil prvovýstupce. Stavění vlastní silou je hodnotnější. Přelezení místa, které přelezl prvovýstupce se stavěním, bez stavění je sportovně hodnotnější.

2) Při stavění vlastní silou smí být stavějící spolulezec spojen s fixním jištěním nebo jistící smyčkou pouze volně visícím sebejištěním.

3) Druholezci mají právo, zdolat místo stavění pomocí lana.

4) Místa stavění jsou uvedena v popisu cesty. Stavění na jiných místech znamená, že cesta nebyla vylezena v duchu těchto pravidel.

5) Pokud dojde k prvnímu přelezení bez stavění, je povinností oznámit tuto skutečnost příslušné OVK spolu s návrhem obtížnosti tohoto místa.

4.8. Přerušení nebo ukončení výstupu

Pokud se prvolezec v průběhu výstupu vrací, musí při dalším pokusu překonat opakovaný úsek sportovně bezchybně. Přitom smí být k jištění použity již založené smyčky. Po pádu smí doručkovat k nejvyššímu existujícímu jistícímu bodu. Pokud dojde k přerušení lezení, musí při novém pokusu znovu vylézt celou cestu. Smyčky, které zůstaly v právě absolvované cestě, smí být znovu použity.

4.9. Zápisy do vrcholové knihy

1) Vrcholové knihy slouží k zápisu výstupů provedených podle těchto Pravidel.

2) Anonymní dodatky k cizím zápisům, škrtnání jakož i nevěčné zápisy jsou nesportovní, zbytečné a nežádoucí.

Článek 5 Bouldering

1) Bouldering je zvláštní forma volného lezení na nízké lezecké objekty obvykle menší jak cca. 5 metrů bez použití jakýchkoliv jistících prostředků a lana. Mohou být předepsány povinné stupy a chyty, nebo naopak některé vyloučeny. Je povoleno umělé ztížení cesty např. stanovením polohy pro nástup (z lehu, ze sedu).

2) Za sportovní se považuje pouze přelezení celé cesty bez přerušení, jen po určených stupech a chytech a z předepsané polohy.

Článek 6

6.1. Právo na prvovýstupy

- 1) Pokud lezec z jakéhokoliv důvodu zahájený prvovýstup nedokončí, je povinen jej vyznačit, a to viditelně založenou smyčkou s dlouhými konci nebo smyčkou umístěnou do již osazeného fixního jištění. Tato označení nesmí být jinými lezci odstraněna. Zahájení prvovýstupu (projektu) se musí nahlásit do 4 týdnů od zahájení příslušné OVK.
- 2) Nárok na dokončení prvovýstupu trvá 2 roky po prvním pokusu. Poté smí v započatém výstupu pokračovat každý lezec. U již započatých výstupů je doba nároku pouze 1 rok. Nárok platí pouze tehdy, byl-li při novém pokusu zdolán a označen zásadně nový úsek plánovaného výstupu.
- 3) Po dobu trvání nároku není přípustné pokračovat ve výstupech započatých jinými lezci bez jejich svolení či dospět do plánovaného průběhu cesty z jiného místa. V případě takového nesportovního chování nebude prvovýstup uznán. Pokud byla přitom osazena fixní jištění, má prvovýstupce právo je použít, jako by je osadil sám.
- 4) V případě porušení těchto pravidel v průběhu pokusu o prvovýstup ztrácí lezec svůj nárok na jeho dokončení.

6.2. Příprava prvovýstupu, prohlídka trasy

- 1) Před prvovýstupem je lezec povinen seznámit se v terénu se stavbou věže či masívu a svůj záměr náležitě promyslet. Tam, kde je to stanoveno, si musí vyžádat předchozí souhlas příslušné OVK. Pokud je to stanoveno, tak i příslušným orgánům ochrany přírody.
- 2) Není přípustné prostupovat cestu před prvovýstupem nejprve způsobem odporujícím těmto pravidlům, nebo se zajištěním shora, nebo zkoumat možnosti ze slanění záměrně vedeného do míst plánovaného prvovýstupu.

6.3. Chování při prvovýstupech

- 1) Pravidla sportovního lezení musí být dodržena i při prvovýstupech. Realizace každého pokusu musí probíhat od nástupu, tedy zdola. Prvovýstupy a jejich varianty se zásadně realizují až k vrcholu.
- 2) V případě nových cest či variant nesmí dojít u ostatních cest k ovlivnění jejich historicky daného průběhu ani jejich charakteru. Cesty by měly vést po přirozeném průběhu skalní struktury (lezecká linie). Kombinace částí již existujících výstupů, především ve spojení s příčnými cestami, se jako prvovýstup neuznávají. Nepodstatná odbočení z cesty se také jako prvovýstup neuznávají.
- 3) Vzdálenost nové cesty nebo varianty od sousední musí být minimálně 3 metry. Výjimka je možná jenom tam, kde není možný přechod z jedné do druhé, nebo kde se dvě cesty křížují.
- 4) Stavění vlastní silou, resp. stavění ze sedačky je povoleno pouze výjimečně se souhlasem OVK.
- 5) Předchozí umístění jištění, např. pomocí slanění, křížování nebo s jištěním ze shora není přípustné.

6.4. Umístění fixních jištění

- 1) Fixní jištění se osazuje z pozice čistého lezení, nebo prvovýstupce může použít jako záchytné body v souladu s pravidly založenou smyčku, závěsné háčky a max. dva navrtáváky, ve kterých visí. Místo navrtáváku se smí použít jiná pomůcka ke skále šetrnější.
- 2) Fixní jištění musí být osazeno co nejblíže k záchytnému bodu (navrtáváku). Maximální vzdálenost je 30 cm.

3) Každé fixní jištění je nutno umístit tak, aby bylo z lezecké pozice bezproblémově dosažitelné, a to i lezcem menší postavy. Fixní jištění se umísťují tak, aby při současném zachování co největšího možného odstupu bylo zajištěno dostačující jištění. Vzdušnou čarou měřená vzdálenost mezi dvěma fixními jištěními jedné cesty nesmí být kratší než 3 metry. Výjimky jsou možné v odůvodněných případech (např. nebezpečí úrazu). V cestě může být tato vzdálenost zkrácena až na 2 metry, a to jen jednou. Vzdálenost 3 metry se musí dodržet také mezi fixním jištěním dvou sousedních cest pokud jsou blízko sebe, nebo se křížují, či na sebe navazují. Další výjimky může povolit příslušná OVK.

4) Dojde-li při prvovýstupu k použití nebo křížování existujícího výstupu, nesmí se v něm provádět žádné změny v umístění fixních jištění.

5) Použita smí být pouze fixní jištění, jejichž pevnost a míry odpovídají platným ČSN (EN) a doporučením ČHS. Pokud fixní jištění není umístěno řádně, ale pouze provizorně, je nutné zmínit toto ve vrcholové knize a nedostatek neprodleně odstranit. Za tímto účelem smí být fixní jištění po ukončení prvovýstupu dosaženo slaněním nebo s jištěním ze shora a staré fixní jištění smí být použito jako záchytný bod. To samé platí, pokud byl prvovýstup jištěn na navrtáváku. Díry na fixní jištění, do kterých nebylo žádné zatlučeno a díry po vyměněných fixních jištěních se musí okamžitě uzavřít.

6.5. Hlášení dokončených prvovýstupů

1) Provedené prvovýstupy se hlásí příslušné OVK písemně ve lhůtě 4 týdnů. 2) Hlášení musí obsahovat:

- Skalní oblast
- Jméno nebo návrh jména nového lezeckého objektu
- Návrh názvu nové cesty
- Stupeň obtížnosti (buď AF nebo AF a RP)
- Jméno a příjmení všech účastníků v pořadí na laně při dosažení vrcholu, při střídavém vedení prvolezci spojení písmenem „a“
- Způsob jištění (např. jištěn ze zdola, samojištění)
- Adresa, sportovní oddíl prvolezce(ů)
- Datum
- Přesný popis cesty pokud možno i s nákresem výstupu
- Použité jištění, včetně dodatečně osazených. V případě špatného jištění i „psychickou“ náročnost.

2) Svým podpisem prvovýstupce potvrzuje provedení v souladu s těmito pravidly lezení. Pokud nemůže být prvovýstup z důvodu nepříznivých okolností (např. začínající déšť, stmívání) zanesen do vrcholové knihy v den provedení, je nutno zápis obratem, nejpozději však v průběhu 2 týdnů, doplnit.

3) Prvovýstupy, které nebudou zapsány do vrcholové knihy a prvovýstupy, u kterých nebude zápis ve stanovené lhůtě doplněn a prvovýstupy, které nebudou hlášeny příslušné OVK, nebudou uznány.

6.6. Prověření a hodnocení prvovýstupů

1) Prvovýstupy schvaluje příslušná OVK, která o nich rozhodne nejpozději do 12 měsíců od doručení písemného oznámení o prvovýstupu.

2) OVK prověří všechny údaje a případně se na místě samém přesvědčí, zda byl prvovýstup uskutečněn podle těchto pravidel. Poté rozhodne o uznání nebo neuznání, případně o zrušení prvovýstupu. OVK také definitivně stanoví obtížnost a potvrdí (nebo zamítne) název lezeckého objektu a cesty. Rozhodnutí o neuznání či zrušení prvovýstupu musí být s odůvodněním písemně

sděleno prvolezci do 14-ti dnů od rozhodnutí.

3) Zruší-li OVK prvovýstup, rozhodne o tom, zda osazené fixní jištění má být odstraněno a do kdy (zpravidla do 1 roku), nebo zda bude ponecháno. Fixní jištění je povinen odstranit prvovýstupce.

4) Proti rozhodnutí OVK o neuznání nebo zrušení prvovýstupu se může prvovýstupce do 2 měsíců odvolat k CVK. Ta rozhodne o prvovýstupu do 6 měsíců od obdržení odvolání s konečnou platností. Své rozhodnutí spolu s odůvodněním písemně sdělí prvovýstupce.

5) OVK eviduje platné prvovýstupy včetně veškeré dokumentace.

6.7. Zákazy prvovýstupů

Příslušná OVK má právo uzavřít lezecké objekty a oblasti nebo jejich části pro provádění dalších prvovýstupů. Pokud byly v těchto případech prvovýstupy již započaty, mají autoři nárok na jejich dokončení. Všechny tyto prvovýstupy musí být předloženy příslušné OVK k evidenci.

Článek 7

Stupnice obtížnosti a lezecké styly

1) Stupeň obtížnosti lezecké cesty udává míru náročnosti lezeckého umění a síly, které jsou zapotřebí k výstupu za normálních podmínek. Stanovuje se podle nejobtížnějšího místa resp. podle počtu obtížných míst. V případě variant se posuzuje celý výstup. Mimořádně těžké, špatně jištěné nebo lámové cesty mohou být označeny ! nebo slovní poznámkou (náročný, křehký, nejistěný, apod.).

2) K lezení na pískovcových skalách v Čechách se používá Saská stupnice, která začíná stupněm obtížnosti I a je směrem nahoru otevřená.. Stupně obtížnosti od VII výše jsou dále rozdělené připojením písmen a, b a c, čímž dochází k dalšímu rozdělení na nižší a vyšší obtížnost. V některých oblastech se písmeno a nepoužívá, proto jsou např. stupně VII a VIIa rovnocenné.

3) Stupnice přeskoků se používá k ohodnocení skoků. Zahrnuje stupně obtížnosti 1 až 5. Stupeň obtížnosti jednoho skoku hodnotí charakter seskoku a výskoku, dráhu skoku a jeho délku. Obtížnost navazujících jednotlivých částí cest před nebo po skoku se udává dodatečně podle příslušné stupnice.

4) Bouldering - používá se stupnice francouzská, která začíná písmeny Fb 1, od stupně 5 se připojují pro další jemnější rozlišení obtížnosti písmena a, b nebo c, které se mohou doplnit ještě znaménkem +. Obtížnost cesty bývá někdy doplněna poznámkou z jaké pozice se nastupuje (SD sit down, ze sedu).

5) Sportovní hodnotu lezeckého výkonu určuje mimo stupně obtížnosti i lezecký styl v pořadí : On-sight (OS), Flash, Redpoint (RP), Pinkpoint (PP), Absolutely free (AF), Top-rope (TR).

6) Sportovní lezecké styly jsou:

Free solo – přeledení cesty bez jištění.

On-sight (OS) – zdolání neznámé cesty bez pádu v pozici prvolezce na první pokus. Lezec předtím nestudoval cestu ze země a nepozoroval při výstupu žádného jiného lezce.

Flash (OSF) - zdolání neznámé cesty bez pádu v pozici prvolezce na první pokus. Lezec předtím studoval cestu (např. při slanění) nebo pozoroval jiného lezce při výstupu.

Redpoint (RP) - zdolání známé cesty bez pádu v pozici prvolezce.

Pinkpoint (PP) - výstup stylem RP s ponechanými expreskami v jisticích bodech.

Absolutely free (AF) - volné zdolání cesty s jedním nebo několika odpočinutími na jisticích bodech, pokračování ve výstupu z lezecké pozice před odpočinutím.

Top-rope (TR) - zdolání výstupové linie vlastní silou a bez pádu v závěsu s horním jištěním lanem.

Článek 8
Další pravomoci OVK

Příslušné OVK mohou také vydat omezení k:

- 1) provozování některých lanových aktivit (přelánění atd.);
- 2) lezení cest s horním jištěním (TR).

Článek 9
Dohled nad dodržováním pravidel

Dohled nad dodržováním těchto pravidel přísluší všem lezcům, kteří jsou povinni upozornit na jejich porušování místní OVK, případně správce skal.

Článek 10
Platnost pravidel

- 1) Tato pravidla nabývají účinnosti dnem schválení Výkonným výborem ČHS.
- 2) Dnem schválením těchto pravidel zaniká platnost „Pravidel lezení v pískovcových oblastech“ účinných od 1.7.1998.
- 3) Schváleno Výkonným výborem ČHS dne 23.3.2007.